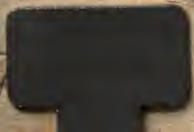
Storia.

Duplex ob. 1-13.a.40

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
11 F
7

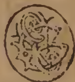

PROPEMPTICVM
CL. SALMASIO
ADVERSVS EIVS
Euchariſticon

DE SVBVRBICARIIS
REGIONIBVS ET ECCLESIIS.

Autore IACOBO SIRMONDO
Societatis IESV Preſbytero.

PARISIIS,
Apud SEBASTIANVM CRAMOISY,
via Iacobæa ſub Ciconiis.

M. DC. XXII.

CVM PREVILEGIO.

LECTORI.

ALMASII Eucharistico ne respondendum putarem, non pauca, LECTOR, initio deterrebant: tum illud maximè, quòd de re iam nota &apud omnes peruagata sæpius scribere, non modo superuacaneum, sed prope importunum ac putidum videbatur. Accedebat, quod illum sciebam in opere

tam longo nihil ad ferre noui præter nouos errores, & illiberalem petulantis effrę̄natæque linguæ licentiam. quorum alterum rideri à me potius, & contemni oporteret; alterum non attingi: ne ſi pertinacem atque indocilem commonere pergam, nullus ſit finis, & pro vno excetræ capite plura ſuccreſcant. Neque arduum ſanè fuerat, ſilentium mihi perſuadere non inuito: niſi conſilium hoc diſturbaſſent, atque in alteram partem inflexiſſent amici. qui & difficile aiebant fore, vt magnum hunc librum magnũ, quod aiunt, malum eſſe, atque in tanta hominis iactantia tantam hærere imperitiam

omnes credant, nisi re ipsa ostendatur: & publicæ præterea causæ interesse iudicabant, nimiam istam gloriosi ostentatoris vanitatem & maledicentiam aliqua ratione sufflaminari. Itaque vt altera nunc etiam cum illo dimicatione congrederer extorserunt. In qua quidem ita cum rixoso & loquace aduersario versatus sum, vt tanto breuius licet, quàm patientia & otio tuo abusus est, refellendum putarim; nullum tamen eius impetum declinarim, nullam quæ ad controuersiam disceptationẽque nostram faceret, verbosæ quamuis & confusæ orationis partẽ intactã reliquerim. Vtrum

idoneè ſatis confutata & retuſa ſint omnia; tum eius deinde fraudes & calumniæ liquidò deprehenſæ, atque innumerabiles ridicularum, & extra modum abſurdarum opinionum delirationes patefactæ, tuum, LECTOR, cupio eſſe iudicium. An vero abſtinere is deinceps, & famæ atque exiſtimationi ſuæ conſulere malit, in ipſius erit arbitrio. quanquam magnum videor, vt in poſterum ſapiat, ſtimulum admouiſſe, cum laruam detraxi, ſub qua latebat. Nam & perſonatos conſtat, poſtquam multis modis inſanierint, de ſtultitia ſua remittere, ſi ſe agnoſci videant. Quare ſi animos homini &

audaciam hactenus personæ fiducia fecit; vt eo liberiùs conuitiaretur, atque in omnium generum ineptias abiret, quòd oculos nostros se fallere existimaret: retecto nunc ore, abstersáque fuligine, ad frugem redeat licet. Ideo quippe nomen, quod celabat, expressum est, vt SALMASIVM loqui, & de SALMASIO fabulam esse meminerit. Quo mihi etiam cautum in futurum arbitror, ne cum illo amplius, quoquo se vertat, altercari sit opus. Aut enim desinet sua sponte, & resipiscet: atque ego pariter voti compos conquiescam. aut nugari & desipere perget: ac tum etiam mihi ipse, ne imitari videar, si-

lentium indicam. Quis enim cum eo ſibi, qui vltro volens inſaniat, litigandum ſana mente putet? Omnino certum eſt, quicquid ille conſilij capiat, in poſterum tacere, & quem antea, cum primum laceſſiuit, Aduentoria excepi, Propemptico dimittere.

PERIOCHE CAPITVM ſingulorum Propemptici.

LIBRI I.

De Regionibus ſuburbicarijs.

Cap. I.

Inſcriptio ſtatuæ Nolanæ.

Salmaſius ad eundem lapidē iterum offendit. Regio Romana Nolæ, pars vrbis. Porta, & regio Romana Mediolani. Ciceroniana locutio temere à Salmaſio reprehēſa. Inſcriptionis antiqua verba peßimè ab eodem expoſita.

Cap. II.

Territorium agri Romani,

Salmaſius ſeipſum teſtem laudat, & Vopiſci locum fruſtra vexat. Ex territorij ſpatijs metienda iuriſdictio. Territorium vrbis, ager Romanus. cuius fines certi, fixique poſt Seruium regem, qui agrum in tribus ruſticas diuiſit. Salmaſius fines vrbis cum Imperij finibus confundit.

Cap. III.

Præfecti Vrbi iuriſdictio,

Auguſtus agro Romano nihil adiecit. Vlpiani locus à Salmaſio corruptus. Centeſimum

Italiæ vox nihili. Territorium loci, & iudicis. Salmasij fraus & calumnia. Præfecto urbi iurisdictio & potestas in agro tantùm Romano competens iure magistratus, principum voluntate vsque ad centesimum attributa. Basilicæ leges, earumque interpres à Salmasio productus contra Salmasium.

Cap. IV.

Annonariæ regiones.

Italiæ diuisio in annonarias & vrbicarias iterum explosa. Trebellius & Victor à Salmasio non intellecti. Constantinus ab eius calumnia vindicatur. Inepta nobis affingit, vt refellat. Victoris locus expēditur. Annonariæ quæ fuerint, & vnde sic appellatæ, non liquet.

Cap. V.

Piceni regio extra Centesimum.

Suburbicarias Centesimo non contineri ex Piceno conuincitur. Sabini non Piceno, sed Valeriæ prouinciæ attributi. Itinerarium vetus depulsa Salmasi calūnia declaratur. Brundisinum iter duplex. Interamna Flaminiæ eadem quæ Nartium. Balbi fragmentorum auctoritas nulla. Scæuola in Pandectis. Vmbria in Piceno, vel Vmbria Picenum, quæ dicta. Salmasij triumphus de se ipso.

Cap. VI.

Vmbriæ, & Tuſciæ annonariæ pars intra Centeſimum.

Salmaſij de Vmbria multiplices nugæ. Tuſciæ annonariæ pars intra centeſimum. Marcellini Comitis auctariũ. Terentius Corrector Tuſciæ annonariæ. Piſtorienſe portentũ. Ammiani Marcellini locus emendatus. Vulſinij Tuſciæ annonariæ ciuitas intra centeſimum.

Cap. VII.

Suburbicariæ regiones.

Salmaſius λεξίθηρ. Vicarij prouincias omnes ex eius ſententia ſuburbicarias dici poſſe. Suburbicariæ nõ idem quod ſuburbanæ: neque à ſitu loci, ſed ab Vrbico magiſtratu, cui parebant, nuncupatæ. parebant autem non Præfecto Vrbi, ſed Vicario. Cardinalis Perronij excuſatio. Suburbicariarum nomen ſub Conſtantino exortum, modo preſſius, modo laxius vſurpatur.

Cap. VIII.

Italia propriè ſumpta.

Italiæ nomen pro ſeptem tantùm prouinciis vſurpari non cœpit ante Conſtantinum, poſt

Constantinum pro tota Italia vsurpari non desiit. Salmasij calumnia, & paralogismi cõplures. Mediolanensis prouinciæ amplitudo. Rauenna metropolis facta sub Placido Valentiniano.

Cap. IX.
Latina regio, & Valeria.

Salmasius iuuenem se dicit, & re ipsa probat. Codicis Theodosiani legem adulterat. Gallia Cisalpina vrbi vicinior quam Sicilia. Nulla prouincia tota intra centesimũ. Latina regio per se non fuit, nec Valeria sub Augusto. Salmasij ἐναντιώματα καὶ ψευδηγορίαι. *Descriptio Italiæ vetustior illa, quã recentiorẽ putat.*

Cap. X.
Symmachi de P. V. Epistola.

Salmasij paradoxa refelluntur, agrum Romanum circa Vrbem nullum fuisse, prouincias ab Vrbis portis incepisse, Præfectum Vrbi potestate in suo territorio caruisse. Symmachi epistolæ Salmasiana expositio redarguitur. Vrbicaria regio agri Romani, prouinciis opposita. Vrbicariæ regiones centesimo non circumscriptæ. Legum aliquot explanatio.

LIBRI II.
De Ecclesiis suburbicarijs.
Cap. I.
Canon. vi. Synodi Nicænæ.

Suburbicariæ Ecclesiæ Rufini. Comparari à Synodo Nicæna diæcesim cum diæcesi, non diæcesim cum prouincia. Confirmari ab eodē Episcopo Alexandrino iura non solum metropolitica, sed etiam patriarchica, quæ Meletiani turbabant. Prouincia Romana semper vltra centesimum.

Cap. II.
Parergon Salmasij de legibus & edictis

Iunius Quartus Palladius non duorum, vt putat, sed vnius sunt nomina. Duabus Innocentij Papæ epistolis subscriptiones restitutæ. Principum legibus, dum promulgabantur, magistratuum edicta subijci mos erat, non præponi. SVB EDICTO *proponi quid sit. Salmasij pudenda ostentatio.*

Cap. III.
Canon. ix. & xvii. Syn. Calched.

Salmasianæ dictionis character. Exarchi diæceseon in Synodo Calchedonensi non sunt

Patriarcha Alexandrinus & Antiochenus, ſed Pontica, Aſiana, & Thraciæ primates. Nili interpretatio reiecta, Zonaræ expoſita. Multa in Conciliis vniuerſalibus tractari nõ vniuerſalia. Exarchos illos diœceſibus ſuis reuera præfuiſſe.

Cap. IV.

De iiſdem, & de canone II. Synodi Conſtantinopolitanæ.

Salmaſij de duobus Patriarchis ſententia iterum exploditur. Tautologiam Synodo Calchedonenſi appingit. Canonis Conſtantinopolitani explicatio. Exarchi ſupra omnes metropolitanos diœceſis. Socratis hallucinatio. Salmaſij errores Chorographici.

Cap. V.

De Exarchis, & Notitiis Eccleſiæ Cõſt.

Superiorum epilogus. Exarchi propriè & abſolutè dicti, qui diœceſeon. Exarchi prouinciarum apud recẽtiores Græcos quinam, & vnde appellati. Notitia Andronici iunioris. Epheſinus ἔξαρχος πάσης Ἀσίας, *Cæſarienſis* πάσης ἀνατολῆς. *Salmaſij de vtroque, & de Thematibus falſa ratiocinatio. Synodus Conſt. Gregorij Patriarchæ.*

Cap. VI.

De numero Patriarcharum.

Archiepiscopus primæ Iustinianæ verus Patriarcha non fuit. neque Carthaginiensis, neque Trinouiensis, nec denique Cyprius. Veri Patriarchæ quinque duntaxat Iustiniano, qui ceteros metropolitanis adnumerat.

Cap. VII.

De Patriarchis & Primatibus.

Pontifices Romanos Patriarchas olim sæpe appellatos. Patriarchæ vnde dicti. Primates non solum primæ prouinciæ præsunt, sed vniuersæ diœcesi. Primas prouincias Salmasius ridiculè putat illas, quæ in Notitia Imperij primo loco numerãtur. Episcopus Aquileiẽsis Patriarcha Italiæ nõ fuit, sed Venetiæ & Istriæ.

Cap. VIII.

De Primatibus Occidentis.

Salmasius seipsum imprudens carpit. Propriè dici & κατ' ἐξοχήν. Eiusdem κρύψις deprehensa. Mediolanensis primas non fuit. Primas Carthaginiensis totius Africæ curam gessit. Primates item Hispaniæ, & Galliæ, integras diœceses administrarunt. De Lugdunensi, & Bituricensi.

CAP. IX.

De Primatibus prouinciarum Africæ.

Salmasij calumnia depulsa. Prima sedes in Africa non idem quod metropolis. primas prouinciæ, non metropolis Episcopus, sed qui promotione antiquissimus. Inde vulgo SENES *appellati. Canones aliquot, & Augustinus duobus locis explicatus, Donatistæ à primatu Gregorij magni decreto exclusi.*

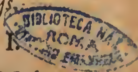
CAP. X.

De Patriarchatu Occidentis.

Salmasius ambiguè de Papa loquitur. Pōtificis Romani specialis diœcesis & synodus Occidens. Patriarcha idem Occidentis. Ecclesiæ aliæ aliis subditæ, à quibus ortæ. Occidētis Ecclesiæ à Romana institutæ. Patriarcharum ordo superior quam Primatum. Salmasij multiplex hallucinatio. Operis conclusio.

PROPEMPTICI CL. SALMASIO LIBER PRIMVS.

DE REGIONIBVS *ſuburbicarijs.*

CAPVT I.

Inſcriptio ſtatuæ Nolanæ.

Salmaſius ad eundem lapidem iterum offendit. Regio Romana Nolæ, pars vrbis. Porta & regio Romana Mediolani. Ciceroniana locutio temerè à Salmaſio reprehenſa. Inſcriptionis antiquæ verba peſſimè ab eodem expoſita.

VA ſpe aut fiducia Vrbicariam tuam regionem in Nolano marmore iterum quæras, cum ad illam nihil pertinere oſtenderim, equidem

aſſequi, Salmaſi, non poſſum. vereor potius, ne quo antea loco εὐστοχίας, ſolertiæque tuæ iacturam paſſus es, ibi nunc toto naufragij καταποντισμῷ demergare. Nam quod in hanc ſtatuam temere in Epiſtola tua incurreras, Romanamque in ea regionem àliter quam par fuit expoſueras, puerilis ſanè ac ridiculus error fuit: ſed qui condonari facil'e poterat, ſi poſtea vitaſſes. Nunc verò, poſtquam admonitu noſtro nihil cautior factus, quæ tum peccaras, ad eadem ipſa reuolueris, biſque ad eundem, quod aiunt, lapidem offendis; ecquem fore putas, qui tibi non iam caſu, ſed conſilio erranti non meritò ſuccenſeat? Tu tamen hîc etiam tuo more iactantior tantum abes à ſenſu cladis tuæ, vt in certamen redire, atque in illa ipſa ſtatua

iterum vires experiri non pigeat. Negas à nobis eius intellectam esse subscriptionem, & exclamas: Sirmondus non est qui intellexit, aut " Pag. 8.
sanè Sirmondus est, qui non intellexit. "
Magnificè videlicet, ita Salmasium loqui decuit. sed inscriptionem audiamus.

POLLIO IVLIO CLEMENTIANO
SVBVENTORI CIVIVM
NECESSITATIS AVRARIÆ
DEFENSORI LIBERTATIS
REDONATORI VIÆ POPVLI
OMNIVM MVNERVM RECREATORI
VNIVERSA REGIO ROMANA
STATVAM COLLOCAVIT
CVRANTE CL. PLOTIANO.

Quid igitur causæ est, cur tibi regionem Romanam, à qua ciui Nolano positam Nolæ statuam legis, Nolanæ vrbis partem, vt in Aduentoria scripsimus, intelligi

„ non placeat? Quia nullo, inquis,
» auctore,nullo argumento constat,
" Nolæ regionem fuisse, quæ Romana vocaretur. Quasi verò satis idoneus auctor Inscriptio ipsa nō sit; aut leue id argumentum videri queat,quod ex altera ibidem inscriptione ducitur, quæ Clementiano eidem statuam ab Iouia quoque regione positam commemorat. Etenim vt in Ciceronis Planciana qui legunt: *Quid Plancio cum Lemonia? quid cum Veientina?* aut in versu Horatiano: *Hic multum in Fabia valet, ille Velina,* ij cum Lemoniam & Fabiam tribus Romanas fuisse didicerint, non dubitant quin Romanæ item tribus sint Veientina aut Velina: sic in Nolanis istis lapidibus qui Iouiam regionem cum Romana regione coniunctam vident, & Iouiam

Nolæ vrbis, quod tu te inficiari nequeas, partem esse non ambigunt, parum profectò acutos se probent, si aliud de Romana suspicentur. At enim Romanam Nolę regionem nullam fuisse contendis, & de nomine ipso argutaris. Vnde, ais, regio Romana No- „ læ, aut quare sit dicta? Quid hoc „ verò ad nos, vnde nomen adepta „ sit, si fuisse ostendatur? aut cur regio Nolæ aliqua hoc nomine dici aptè non potuit, si dicta est Mediolani? Nam Mediolani, si nescis, nõ solùm portam Romanã, sed & regionem Romanam fuisse compertũ est. Alioquin quo sensu ROMANAM accipies in Ambrosij epistola LIV. ad Marcellinam sororem: *Cum ego basilicam dedicare vellem, multi tanquam vno ore interpellare cœperunt dicentes, sicut in Romana, sic ba-*

ſilicam dedices? & in Paulini preſbyteri verbis de Ambroſio: *Sancti Nazarij corpus, quod erat in horto poſitum extra ciuitatem, leuatum ad baſilicam Apoſtolorum, quæ eſt in Romana, tranſtulit.* Neque enim inſulſum te adeo fore arbitror, vt Romanam in his etiam locis Vrbicariam interpretari velis. Quod ſi Romanam quoque regionem habuit Mediolanum, qui de Nola quærebas, cur Romana eius regio dicta ſit, quære cur Mediolani: aut ſi Mediolanenſem his teſtatam auctoribus repudiare non audes, deſine Nolanam, cuius inciſum in marmore nomen vides, friuolis atque inanibus coniecturis inceſſere.

Pag. 10. Quale eſt enim, quàm frigidum & ineptum quod addis, abſurdum videri, Clemētiano tam bene de ciuibus omnibus merito, non totam

vrbem, quod par erat, ſed vnam eius regionem, ſi Nolana hæc regio eſt, ſtatuam cenſuiſſe? Vnde habes à Romana tantum regione decretam fuiſſe, cum alteram ab Iouia collocatam legas, & alias à reliquis poſitas nihil vetet? Sed ſola poſuerit. cur officioſam huic diligentiam vitio vertas, cum Romanorum mancipum corpus nemo reprehendat, quòd Orfito Pręfecto vrbi priuatim, vt Romana Inſcriptio docet, *ob prouidentiam, & ſtatum optimum vrbi Romæ ab eo redditum, ſtatuam ſub ære conſtituit?* At ridiculum cenſes, VNIVERSAM REGIONEM de vna aliqua regione vrbis Nolæ dici, quod de ipſa vrbe tota dici vix potuerit. Ridiculum eſt planè, ac ſupra omnem inertiam, non dici hoc à quoquam, ſed abs te carpi. Quid

Inſcript. ant. pag. 418.

rebam ego ex te, quonam beneficio Romanos, & vicinas Romæ gentes, quas Vrbicaria regione vis comprehendi,à Nolano ciue affectas censeres, vt statuam ab vniuersis mereretur. Sic enim mihi persuadebam fore, vt cum Clementiani promerita,quæ in ea basi recensentur, eiusmodi esse animaduerteres, quæ in Vrbicariam regionem nullo modo conuenirent,à stulta ista opinione desisteres. Sed multum me fefellit expectatio. Nihil enim est quod non facilè cõcoquas, ne insciti am confiteare. adeo vt Senatui, populoque Romano, vnde prouinciarum, gentiumque peti patroni solebant, patronum ipse, quo fingi absurdius nihil potest, imponas; & patronum hominem Nolanum, nullis honoribus functum,

nullis titulis insignem, virum adhuc perfectissimum, hoc est nondum clarissimum, nondum Senatorem. Verùm hoc ego caput, quod à te per errorem ex altera Inscriptione translatum est, non vrgeo vehementius. ad nostram redeo, quæroque iterum vt Clementiani erga Romanos beneficia nobis exponas, quid respondes? Quod me rogas, inquis, statuam
Pag. 9. „ interroga, ipsa litterata est, & ex ea
„ disces, quidnam? Vt svbven-
„ tori ciuium, libertatis redonatori, necessitatis aurariæ defensori, & omnium munerum recreatori, hanc statuam decretam fuisse. O gnarum & callidum interpretem! Et quis vnquam post artes inuentas tam imperitè & inscitè auctorem vllum intellexit, quam distorta & aliena hæc tua est ex-

planatio? Primùm enim, tam angusti spiritus fuisti, vt breuem clausulam percurrendo explere non posses, sed quæ inter se connexa erant diuelleres: nec animaduerteres necessitatem aurariam ipsam esse, in qua suis ciuibus subuenisse Clementianus dicebatur. Deinde quò referri singula oporteret non vidisti. Nam si redonator ad libertatem pertinet, & recreator ad munera, VIA POPVLI quæ interiecta est, ἀνάρτητος pẽdeat necesse est, quia cum quo cohæreat non habet. Quid porro est, quidue tuo iudicio significat, defensor aurariæ necessitatis? aut quis populo Romano libertatem eripuerat, vt hãc illi ciuis Nolanus redonaret? Tam multa in vnum absurda cõgessisti, vt numerari vix possint, & has doces titulo statuæ ineptias cõtineri.

Litterata proculdubio, & elegans, cui hæc affingis, erat Inſcriptio: ſed tu illiteratam peruerſa & ridicula interpretatione feciſti. Redi ergo, redi ſodes ad ſcholam, Salmaſi, & Inſcriptionis tuæ verborum vim, ſententiamque prius condiſce. tum Romanã in ea regionem intelliges, non Romani territorij ambitum, quod ſomniabas, ſed Nolanæ vrbis partem vnam appellari.

Capvt II.

Territorium agri Romani.

Salmaſius ſeipſum teſtem laudat, & Vopiſci locum fruſtra vexat. Ex territorij ſpatiis metienda iuriſdictio. Territorium vrbis, ager Romanus. Cuius fines certi fixique poſt Seruium regem, qui agrum in tribus ruſticas diuiſit. Salmaſius fines Vrbis cum Imperij finibus confundit.

POst lapidem Nolanum, in quo regionem Romanam in-

ueneras, ſed non tuam, tuam nunc apud Vopiſcum te nactum iactas, ſed fruſtra. Vopiſcum ais in vita Probi ſcribere, poſteros Probi Romanam refugiſſe, & in Italia circa Veronam & Benacum larem locauiſſe, atque ita legere codices manuſcriptos. Audio. ſed quo auctore id confirmas? quem huius lectionis teſtem laudas? Salmaſium. Teſtem videlicet non domo productum, ſed teipſum. Nam quis iſte eſt alter Salmaſius, qui teſtimonium tibi commodat, ſi tu non es? Tibi ergo credere nos iubes? quis tam iniqua lege litigat vnquá, vt aduerſario credere cogatur? At tibi tamen, vide quàm moroſus non ſim, etſi conſtat te non ſemper Attica fide loqui, hoc loco credere non abnuo. Scripſerit Vopiſcus ROMANAM, & Romanam Pag. 12.

abſolutè dicat Romanam regionem; Romanamque intelligat, non quæ Nolæ ſit, vt in lapide Nolano, aut Mediolani, vt apud Ambroſium & Paulinum, ſed verè Romanam, hoc eſt vrbi Romæ vicinam. Quid tandem egiſti, aut quid habet hic locus, quod cauſæ tuæ tantopere faueat, vt auro emptum velis? An quia regionem Romanam nominat Vopiſcus, inde confectum putas, vt eius regionis fines vſque ad centeſimum ab Vrbe lapidem proceſſerint? Fugit te ratio, cùm ita cõcludis. Fac enim non Romanam à Vopiſco ſcriptum, ſed Romam; aut ſi Romanam omnino legi placet, Romanam ab eo regionem dici, non quę centeſimo, ſed quæ paucis agri Romani millibus comprehendatur: quid erit in tota eius oratione,

quod integro ſenſu non cohæreat? Quod ſi de regionis Romanæ finibus ex Vopiſci verbis colligi nihil poteſt, ridiculus es planè, qui inanem atque inutilẽ tibi locum, quaſi hoc vno vincere poſſes, inſignẽ & auro contrà carum prædicaſti.

Sed huius generis miræ ſunt vbique ἀσυλλογισίαι & hallucinationes tuæ, quas in ijs etiam quæ de territorio Romano, Præfectique vrbis poteſtate contra nos diſputas, frequẽtaſti. Dixeram ego, ex territorij cuiuſque oppidi finibus, quoad ſe magiſtratus eius poteſtas & iura porrigant colligi potius, quàm contra debere. Neque inficias ire ſanus quiſquam poterat. Nam cùm eo magiſtratus fiant, vt intra territorij fines ius dicant, quid certius, quam ex territorij terminis iuriſdictionis mo-

dum & ſpatia æſtimari oportere? Pag. 17. An non apertè id declarant verba illa quæ laudas, quæ in coloniarum legibus vſurpari ſolebant: *Quos agros, quæ loca, quæue ædificia intra fines illos dedero, aſſignauero, in eis agris iuriſdictio eſto coloniæ illius, cuius ciuibus agri aßignantur?* Vides enim agros primum & territorium definiri, tum iuriſdictionem territorij ambitu circumſcribi. Audes tamen obtrectandi ſtudio in re Pag. 16. aperta reluctari: quia coloniæ, inquis, nonnullæ iuriſdictionem in alienis territoriis habuerint. Quod vt doceas, per auctores gromaticos licentius euagaris, quàm aptè aut intelligenter, non diſputo; hoc ſcio, iſtud ipſum quod adſtruere conaris, & tuam de Præfecto vrbis ſententiam elidere, & noſtram confirmare. Quod enim

coloniis

coloniis interdum contigisse vis, vt iurisdictionem extra sua territoria exercerent, hoc est quod Præfecto vrbis concessum fuisse contendo, vt potestatem, quæ illi iure magistratus intra Vrbis tantum terminos, & territorium competebat, Principum voluntate per aliena etiam territoria vsque ad centesimum lapidem procederet. Quid ergo tibi consilij fuit, cum ex scriptoribus illis tela quæ in te redirent, compararares?

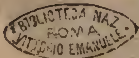
Docebam præterea territorium Vrbis, de quo quærimus, non centesimo, vt volebas, sed agri Romani finibus contineri, idque ex Pomponij Iurisconsulti verbis demonstrabam, à quo territorium generatim describitur, *Vniuersitas agrorum intra fines cuiusque ciuitatis*, hoc est, vt Basilicæ leges interpre-

tantur, πλώτης οἱ ὑπὸ τὴν πόλιν ἀγροί. Quo loco cum ostendissem agri huius Romani seu territorij fines longinquos non fuisse: quippe qui vicinorum vndiquaque oppidorum, quibus sui etiam agri & territoria erant, terminis clauderentur; incredibile est dictu, quam futilia, quam ridicula, quam absurda sint, quę contra nugaris. Etenim cum aliud sit vrbs, aliud imperium, & diuersi vrbis atque imperij sint fines ac termini, tu inaudito errore vtraque confundis. Quod si diuersa iudicas, cur agrum Romanum, cum pro imperio sumitur, ab agro Romano, qui vrbis Romæ est territorium, non distinguis? Nimirum quæ vtriusque exordia fuerint, & quam dissimilia incrementa susceperint, tametsi omnia noris, nescire & non intel-

ligere te doces. Repete igitur animo antiquæ vrbis originem, & disces agrum Romanum principio vrbe in alieno ſolo condita nullum fuiſſe; mox à Romulo deuictis, & agrorum parte multatis proximis Latij vel Hetruriæ populis, certos ad limites conſtitutum, atque hæc agri & territorij Romani primordia memorari. Inde prolatos ſenſim eius fines ab alijs regibus, vt à Priſco, qui vt auctor eſt Eutropius, *Sabinis victis non parum agrorum vrbis territorio adiunxit.* Hunc denique agrum vniuerſum, ſiue χώραν, vt Dionyſius libro IV. vocat, (quo tu alio nomine territorium, aut regionem Romanam appellares?) in tribus ruſticas à Seruio rege, qui vrbem quoque ipſam in vrbanas diſtribuerat, digeſtum ac diuiſum fuiſſe: ita vt

quos agros,quæ rura tribus illę colerent, in his ager Romanus & territorium esset, & tribuum ipsarum, vt Romiliæ, Pupiniæ, Lemoniæ, aliarumque, prout diuersas eius agri partes sortitę fuerant, nominibus distingueretur. Quare qui de agro Romano quæris quos fines habuerit, de tribubus rusticis quære, quibus locis insederint: & cum Romiliam sub vrbe ipsa trans Tiberim in Tuscia, Pupiniam verò cis Gabios, & Lemoniam ad portam Capenam in Latio, Claudiam ad Anienem in Sabinis, reliquas omnes in suburbanis pariter ac vicinis Romæ locis, & Latij, Tusciæ, Sabinorum agro finitimis,constitisse didiceris, noli dubitare, quin hi veri & legitimi agri Romani fines fuerint;non illi quidem nulli, vt garris, aut prope nul-

ii, cum tribus omnes rusticas complexi sint: sed neque omnino longinqui, nedum vt centesimum attigerint, quos vicinarum, vt vides, gentium termini premerent ac circumscriberent. Sed hoc præterea, vndè fons & caput erroris tui, docendus es: quamuis prima illa nominis Romani ætate, ijdem aut pene ijdem territorij fines fuerint, & imperij, longè tamen dispares postea fuisse. Crescente si quidem, ac fines suos per bella, tum Italica, tum extera, in vltimas oras proferente Imperio, territorij ager intra suum modum ac mensuram stetit; neque vnquam, quod memoriæ proditum sit, auctus post Seruium neque alijs, quam olim fuerat, regionibus definitus. Quamobrem Liuius libro XXVI. Hannibalis ad vrbem aduentum iterque descri-

bens, Pupiniam, hoc eſt agri Romani partem, in qua tribus erat Pupinia, non ſolum à Ferentinate agro, & Anagnino, qui paulo remotiores erant, ſed etiam à proximis Tuſculano, Gabinoque diſcreuit, & Varro de re ruſtica lib. I. cum rura in Campania verſibus, in agro Romano, & Latino iugis metiri docet, agrum Romanum Latino, idemque rurſus, & alij paſſim omnium ætatum ſcriptores, vt Latino, ſic & Tuſco & Sabino Romanum opponunt, vt conſtet territorij Romani ſtata & fixa ſemper fuiſſe ſpatia poſt Seruium.

Quæcum ita ſint, Salmaſi, niſi τύν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα reuera cœcus es, quot & quantę ſint ἀβλεψίαι tuæ & σφάλματα iam agnoſcis. Miraris Pag. 25. 26. enim nos agrum Romanum à Tuſco, Latinoque ſeparare, cùm ab

omnibus ſeiungi videas. quæris eoſdemne ſub Auguſto, qui olim fuerant, terminos habuiſſe cenſeam, cum poſt Seruij tempora nunquam auctum fuiſſe intelligas. Vt eius fines vltra centeſimum etiam lapidem exporrigas, agrum qui vltra Picenum Romanus dictus eſt, ex Varrone commemoras, & montes Romanos prope Aſculum ex Frontino, cur non addis & Romanas Alpes in extrema Italia; & agrum Romanum ῥωμαίων ἀγρὸν in Perſide, cuius mẽtio eſt apud Procopium in ędificiis Iuſtiniani? vt luculentiorem facias oſcitantiam tuam, qui non ſentias de territorij Romani agro nos loqui; non de ijs agris & locis, quibus quod ea priuatim vel publicè poſſiderent Romani, ſeu qua alia de cauſa, nomen inditum

est Romanorum? Denique vt
Pag. 19. ostendas te, quod paulo antè dixi, ambigua voce captum Vrbem cum Imperio in agri Romani nomine confundere, nullum vis in Italia post legem Iuliam, qua Italiæ vniuersæ ciuitas data est, agrum fuisse nisi Romanum; post Antonini verò constitutionem, nullum toto Imperij Romani orbe agrum nisi Romanum. Quid porro habent hæc commune vel connexum, ius Romanæ ciuitatis oppido cuipiam dari, & eius oppidi agrum in agri Romani nomen finesque transire? Ergo satis fuisse putas, vt ager Romanus fieret, eum qui possideret, ciuem Romanum factum esse. Ita Tusculanus ager ante ciuitatem Tusculanis datam Tusculanus ager erat: postquam data est; non Tusculanus fuit, sed

Romanus. Quis credat hæc à populo Romano, ſi ea Roſcius aliquis, aut Æſopus in ſcena diceret, audiri ſine riſu ac ſtrepitu potuiſſe?

CAPVT III.

Præfecti Vrbi iuriſdictio.

Auguſtus agro Romano nihil adiecit. Vlpiani locus à Salmaſio corruptus. Centeſimum Italiæ, vox nihili. Territorium loci, & iudicis. Salmaſij fraus & calumnia. Præfecto urbi iuriſdictio, & poteſtas in agro tantum Romano competens iure magiſtratus, Principum voluntate vſque ad centeſimum attributa. Baſilicæ leges, earumque interpres à Salmaſio productus contra Salmaſium.

NVſquam ſoli ſunt errores tui, ſed alius alium, ſicut vibia varā, mox ſequitur. Agnoſcis tandem agri Romani fines ante Auguſtum eos fuiſſe quos dixi;

ſed ab Auguſto ad centeſimum
Pag. 30. vſque dilatatos ſuſpicaris, cum Præfectum vrbi crearet, & iuriſdictionem illi vſque ad centeſimum attribueret. Ego verò an Præfecturæ iuriſdictionem Auguſtus ad centeſimum vſque lapidem inſtituerit, quod ex Mæcenatis apud Dionem oratione colligi videtur, an vrbem illi tantum, vrbiſque terminos commiſerit, & alij poſtea quę ad centeſimum excurrunt adiecerint, quod plerique probabilius ducunt, & Dionem accommodate ad ſua tempora locutum putant, hoc locò quærendum non iudico; te qui pro magiſtratuum iuriſdictionis modo & varietate agrorum vniuſcuiuſque loci terminos contrahi vel produci poſſe exiſtimas, falli & in errore verſari non dubito. Agri enim territorij

cuiuſque, niſi adiecta vicinorum agrorum parte, augei nō poſſunt: at iuriſdictio immotis agri finibus in alienis etiam agris exerceri poteſt. Quos porrò tu agros territorio vrbis ab Auguſto adiectos docere potes? quæ Latij, Tuſciæ, Sabinorum oppida ſuis agris multata, vt agrum Romanum dilatarent? An potes auctorem vllum proferre, qui de agri Romani finibus aliter poſt Auguſtum ſcripſerit, quàm ante Auguſtum ſcribebatur? Nam ſi agri terminos tua ſententia mutabat magiſtratuum iuriſdictio, quam vagos & incertos illos fuiſſe oportebit? Legis Corneliæ de ſicariis verba ſunt: *Vt is Prætor, iudexue quæſtionis, cui ſorte obtigerit quæſtio de ſicarijs, eius quod in vrbe propius mille paſſus factum ſit, vti quærat cum iudicibus qui ei ex lege ſor-*

te obuenerint: & P. Mutium Scæuolam narrat Liuius libro L. vrbanam ſortitum eſſe prouinciam, hoc eſt præturam, & vt idem quæreret de veneficijs in vrbe, & propius vrbem decẽ millia paſſuum. Quæſo te, cum hæc legis, an non rideas, ſi quis ex diuerſa Prætorum iſtorum cognitione agri Romani terminos, vel intra mille paſſus lege Cornelia, vel ad decem millia paſſuum in Scæuolæ prætura conſtitutos putet? Ad hæc Vicarius vrbis intra quadrageſimum, vt ex Caſſiodori formula diſcimus, iudicabat, an Vicarij cauſa quadrageſimo lapide ager Romanus terminabitur, quem Præfecti gratia vſque ad centeſimum vis porrigi? Quid quod ex Vlpiani verbis L. I. *De officio præfecti vrbi*, non de ſunt qui ſentiant Præfecturam vrbis

omnium intra Italiam criminum notionem ſibi aliquando vindicaſſe? quo poſito, agri Romani fines, ſi audire te volumus, non alij tum fuerint, quam Italiæ. Quod enim eo loco non *intra Italiam*, Pag. 40. ſed *intra Italiæ C. M.* id eſt intra Italiæ centeſimum milliarium, ab Vlpiano ſcriptum cenſuiſti, digna ingenio & iudicio tuo fuit caſtigatio, hoc eſt inepta & falſa: in qua non ſolum immerito Tribonianum ſugillas, qui tuas iſtas notas non intellexerit: ſed in Vlpianum etiam ipſum es iniurius, cui ridiculam atque inextricabilem lectionem imponis. Quis enim præter te poſſit vnquam, quid Italiæ centeſimum ſit milliarium explicare? Verum hunc ego locum in præſentia non vrgeo. Satis ſuperque, ſi quid ſapis, ſunt cetera, vt intelli-

gas non dilatatos ab Augusto fuisse agri Romani terminos, cum præfecturam instituit, sed præfecturæ iurisdictionem vltra agri Romani terminos aliqua ex parte prorogatam. Quod cum fiebat, aut si contra fieret, vt citra loci terminos magistratus esset iurisdictio, tum aliud erat territorium loci, quod agri terminis finiebatur, aliud quodammodo territorium Iudicis & magistratus, quos ad fines eius diœcesis & administratio porrigebatur. Ceterum hęc cum ita fiebant, præter morem fiebant, non quod ἀκόλουθον εἰς τὴν ἀρχὴν, esset, atque ita magistratus ratio postularet; sed principis aut reipublicæ, quæ magistratum instituebat, imperio & voluntate. Nam iusta & legitima ratio erat, vt magistratus iurisdictio loci sui ter-

ritorio æquaretur.

Quæ à me nuper in Aduentoria ad præfecturam vrbanam trãſlata cum eſſent, oſtenſumque Pręfecti vrbi, qui Iudex eſt vrbis, vrbanorum princeps magiſtratuum, legitimam & iure magiſtratus congruentem iuriſdictionem agri Romani finibus contineri; quod extra hos fines vſque ad centeſimum acceſſerat, id Principum potius voluntate adiectum videri; quos tu hîc rurſum, & quam ineptos clamores ſuſtuliſti; aut potius quam alienum, atque ab ijs quæ ſcripſeram abhorrentem in ſenſum mea verba detorſiſti? Nam quæ de diuerſis iuriſdictionis eiuſdẽ limitibus diſſerneră ad diuerſa iuriſdictionis genera traduxiſti, & ea mihi portẽta opinionum affinxiſti, quæ nunc etiam, cum à te prolata ſunt, Pag. 34. 35. &c.

aſſequi vix poſſum. Quod ſi errore abs te, mentiſque vitio factum eſt, non miror illum qui in Nolana inſcriptione lapſus ſit, in verbis meis hærere potuiſſe. Sin ſtudio & cõſilio feciſti, laudo ingenium, quod ne ſine palma eſſes, monſtra finxeris quæ debellares. Verum pro his ego monſtris tuis, Salmaſi, non pugno. Neque enim hebes aut ſtolidus ſum adeo, vt cum in magiſtratibus diſtingui duo ſoleant, poteſtas & iuriſdictio, κράτος, ſiue vt Gloſſæ iuris exprimunt, ἄκρα ἐξουσία, καὶ δικαιοδοσία, in Præfecto vrbis hæc ita diſtinguã, quod cauillaris; vt illum iuriſdictionem in vrbe tãtum & intra vrbis terminos, poteſtatem extra hos tantum terminos vſque ad centeſimum exercuiſſe velim. vndè porro hæc à me vel dicta vſpiam vel cogitata es hariolatus?

latus? Ego enim nec imperium hac in re potestatemue à iurisdictione seiunxi, nec iurisdictionem à potestate: sed vtraque quos ad fines magistratus nomine pertinere debuerit, quousque principum nutu prouecta sit, ostendi. Quare hæc à te, si quid habebas refelli oportebat, non ista ægrorum somnia quæ exagitasti.

Nostra vero tantum abest vt euertas, vt de his etiam firmandis, fulciendisque laborasse videaris. Etenim cum ad sententiæ meæ cõfirmationem vsus essem argumento legis III. D. *de officio Præfecti vrbi*, quæ Vlpiani verbis docet, Præfectum vrbi cum terminos vrbis exierit potestatem non habere; quærique hoc loco posset, an terminos vrbis lex dicat muros vrbis, & continentia vrbi ædificia, vt ti-

bi visum est; an suburbani agri, territoriique Romani terminos, vt ego interpretabar: rursumque, an potestatem appellet merum duntaxat imperium, quo animaduerti in facinorósos solet, vt contendis; an omnem omnino Præfecturæ auctoritatem, ita vt ea penitus exueretur, si terminos vrbis exiret, quod docebamus: tu nobis tanquam ex machina vindicem, qui de vtroque capite secundum nos pronunciaret, in altera operis tui parte produxisti, Basilicarum legum interpretem Theodorum Hermopolitam. Illum ergo, quibus verbis legem istã exponat, sed legem prius ipsam, vt in Basilicis concepta est, audiamus ex lib. vi. Eclogæ tit. iv. cap. iii. Ipsa enim per se aperta & clara est, & pręcone non eget. O τῆς πόλεως ἔπαρχος ἐξελθὼν τῶν τῆς πόλεως

Pag. 285. 286.

ὅρων, οὐ δύναται τὴν ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἐπαρχότητος. ἔτι μέν τοι ὢν ἐν τῇ πόλει, δύναται κελεύειν τινὶ δικάζειν, ἢ καὶ ἔξω τῆς πόλεως. *Præfectus*, inquit, *vrbi cum terminos vrbis exierit, non poteſt Præfecturæ poteſtatem habere. In vrbe quidem quãdiu verſatur, poteſt iubere alicui etiam extra vrbem iudicare.* Sunt hæc, vt dixi, perſpicua ſatis & aperta: ſed lucem addit expoſitione ſua, & prouincialium Iudicum comparatione Theodorus. ſic enim ſcribit: Ἐν γὰρ τῇ πόλει, καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν πόλιν, ἔχει καὶ κράτος καὶ δικαιοδοσίαν καὶ ἔξωθεν τῆς πόλεως, ἄχρι μιλίων ἑκατόν. καὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ πάντες ἄρχοντες ἔξωθεν διάγοντες τῶν ἐπαρχιῶν ὧν ἔχουσιν, ἰδιῶταί εἰσι, καὶ ἀκινδύνως αὐτοῖς ἀπειθοῦσιν οἱ ὑποτελεῖς. οὕτω καὶ ὁ ἔπαρχος ἔξω τῶν τῆς πόλεως ὅρων τυγχάνων, οὐκ ἔχει τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπαρχότητος. & poſt alia. ἐν μέντοι τῇ πόλει διάγων ὁ ἔπαρχος δύναται τινὶ κελεῦσαι δικά-

σαι ἔξω τῆς πόλεως. οἶμαι δὲ, ὅτι ἄχρι ἑκατὸν μιλίων. *In vrbe enim*, ait, *& in suburbanis locis, habet & imperium & iurisdictionem etiam extra vrbem vsque ad centum millia. Et quemadmodum cæteri omnes Iudices extra prouincias quas regunt constituti priuati sunt, & illis impune à subditis non paretur: sic & Præfectus vrbi extra terminos vrbis positus Præfecturæ potestatem non habet. In vrbe sanè consistens, potest iubere alicui iudicare etiam extra vrbem, vsque ad centum, opinor, millia.* Nunc iterum rogo te, Salmasi, cum Theodori huius dicta omnia videas cum placitis nostris cō-sentire, cum tuis autem ex diametro pugnare, qua fronte, nisi ex ea omnis pudor abijt, dicere audes tuam à Theodoro sententiam con-
Pag. 34. firmari? Tu potestatem in hac lege de mero tantum imperio acci-

piendam putaſti : Theodorus de omni Præfecturæ adminiſtratione intelligendam cenſet. Tu termi- Pag. 32. nos vrbis muros vrbis, & continentia vrbi ædificia interpretaris: Theodorus ſuburbana etiam loca, τὰ ὑπὸ τὴν πόλιν, id eſt agrum Romanum complecti docet. Tu Pręfecto Pag 42. etiam terminos vrbis egreſſo iuriſdictionem, detracta tantum imperij poteſtate, vſque ad centeſimum concedis : Theodorus vtramque à Præfecto, dum in vrbe eſt, vſque ad centeſimum exerceri ait; vbi terminos vrbis exceſſit, neutram, quia neutram iam habet. Tu denique Præfecto vrbi ſolam iuriſdictionem iure magiſtratus Pag. 33 &c. conuenire, imperij poteſtatem ſpeciali principum conſtitutione attributam vis fuiſſe : at Theodorus nullo diſcrimine vtramque ap-

pellat ἐξουσίαν τῆς ἐπαρχότητος, nec dubitat quin vtraque illi iure magiſtratus merito conueniat. Quidni autem Præfecto etiam poteſtas competeret, *cuius officio*, vt eſt apud Senecam epiſt. XXCIV. *tutela vrbis continebatur?* quem ex Tacito conſtat lib. VI. Annali. *ad coërcenda ſeruitia, & quod ciuium audacia turbidum, niſi vim metuat*, ab Auguſto inſtitutum; aut ſi Dionem audimus, ad crimina cognoſcenda, quæ tum in vrbe, tum extra vrbem intra centeſimum admitterentur? Aut hæc enim, quorum gratia inducta eſt Præfectura, Præfecto iure magiſtratus non conuenire doceas neceſſe eſt, aut imperij poteſtatem, ſine qua præſtari hæc nullo modo poſſint, Præfecto ſimiliter conuenire ſtatuas, deſinaſque in poſterum de Theodori nomine,

qui tot modis ſententiam tuam iugulat, temerè atque inconſultò gloriari.

CAPVT IV.

Annonariæ regiones.

Italiæ diuiſio in annonarias & vrbicarias iterum exploſa Trebellius & Victor à Salmaſio non intellecti. Conſtantinus ab eius calumnia vindicatur. Inepta nobis affingit, vt refellat. Victoris locus expenditur. Annonariæ quæ fuerint, & vnde ſic appellatæ, non liquet.

PRopius nunc ad controuerſiæ fines delabimur; ad ſuburbicarias videlicet & annonarias. Sic enim Italiæ prouincias diuidi poſſe iudicaſti, quia Tuſciam legeras aliam annonariã, aliam ſuburbicariam, & Picenum item aliud annonarium, aliud ſuburbi-

carium. atque hoc argumentum ad
Pag. 48. diuisionem illam constituendam putas longe validissimum, quod reuera infirmum vel potius nullum est. Neque enim propterea quod inter Imperij Romani prouincias Daciā constat fuisse vnam mediterraneam, alteram ripensem, & Noricum similiter vnum ripense, alterum mediterraneum: idcirco recte concluseris, Imperij prouincias omnes aut mediterraneas fuisse, aut ripenses. Sunt hæ quippe non totius, sed partium quarumdam diuisiones, quæ ceteris plerumque partibus non conueniunt: at plenam & integram partitionem sua omnia membra complecti necesse est. Itaque Italiam in prouincias Consulares, Præsidales, Correctorias aptè distinxeris, quia Italiæ nulla est pro-

uincia, quæ horum aliquo genere non contineatur: in ſuburbicarias & annonarias ineptè, quia nihil habes quo doceas omnes Italiæ prouincias vel annonarias fuiſſe, vel ſuburbicarias. ſed adſtruere tamen conaris. Suburbicarias enim quatuor vis dici, quæ ſunt intra Vrbis centeſimum: reliquas omnes annonarias. De ſuburbicariis quam grauiter hallucineris, proximo capite viderimus. Nunc de annonariis, vt eas extra cẽteſimum tota Italia vagari, ac ſpecialis Italiæ nomen ſibi vindicaſſe credamus, quem dabis fundum, auctoremque ſententiæ? Trebellium das Pollionem. Atqui hunc antè cum in Epiſtola produxiſſes, quaſi is cum Tetricum ſeniorem ab Aureliano Correctorem totius Italiæ factum ſcribit, id eſt, vt interpreta- Pag. 49.

tur, *Campaniæ*, *Samnij*, *Lucaniæ*, *Brutiorum*, *Apuliæ*, *Calabriæ*, *Etruriæ atque Vmbriæ*, *Piceni & Flaminiæ*, *omnisque annonariæ regionis*, non omnes Italiæ prouincias illi commissas intelligat, sed tuas tantum annonarias: ostendi nec prouinciam Italiæ vllam fuisse à Trebellio in illa enumeratione prætermissam; nec Italiæ totius nomine aliud quam totam Italiam intelligi, nihil proinde in Trebellij verbis esse, quod errori tuo adstipuletur. Quid tu autem hîc contra nunc adfers præter inanem atque insolentem strepitum orationis?
Pag 50. Negas à Trebellio Tusciam & Picenum suburbicarias regiones cõmemorari, neque item Valeriam. Sed hoc iam pridem explosum est, cum docui Valeriam prouinciam Trebellij temporibus nondum

fuisse, Picenum autem & Tusciam nondum seiunctas, nec distinctas; ideoque à Pollione communi Etruriæ & Piceni nomine integras comprehendi.

Post hæc, ne vnicum tuæ in exponendis auctoribus imperitiæ testem habeas Trebellium, huic Aurelium addis Victorem, qui tua sententia OMNEM ITALIAM eo sensu dixerit, quo TOTAM ITALIAM à Trebellio dictam volebas, hoc est de solis tuis annonariis. An vero te falli, & Victorem de omni vere Italia loqui, ex ipsius verbis obscurum est? Victor diuiso inter Augustos & Cæsares imperio, cum Africam Italiamque Herculio commissam dixisset, inde parti Italiæ inductam tributorum nouam legem ait, cum omnis Italia eadem antea functione mo- Pag. 53.

derataque ageret. Dic, oro te, qui parti Italiæ omnem Italiam opposuit, aliudne potuit quam vniuersam Italiam significare? Vniuersam ais, sed vniuersam duntaxat annonariam. Ergo cum eodem loco Italiam Maximiano commissam dicit, non de vniuersa Italia, sed de solis expones annonariis? Quod si absurdum id esse duces, vt est reuera ineptissimum, cui tandem persuadebis, Aurelium Victorem vno, eodemque loco, cum Italiam simpliciter diceret, nullam Italiæ partem excepisse; omnem vero Italiam cum dixit, non omnes eius partes comprehendisse? Vides itaque totum istud de annonariis extra centesimum prouinciis commentum, nihil neque à Trebellio, neque ab Aurelio Victore subsidij habere quo fulciatur.

Porro ipſa etiam nominis origine, quam finxeras, redargui docebam. quod nunc etiam liquidius patet. Nam ſi annonariæ in Italia nuncupatæ ſunt prouinciæ, quę functionem annonariam penſitabant; profecto annonariæ dici ſolæ non potuerunt quæ erant extra centeſimum, cum ex Honorij lege XIV. Cod. Theod. *De indulgentiis debitorum*, tuas etiam quæ intra centeſimum erant ſuburbicarias functioni eidem obnoxias fuiſſe demonſtrarim. Cur hæ igitur non itidem annonariæ? Quia Pag. 91.
non ſemper, inquis, functionem "
illam agnouerunt: ſed cùm antea "
non ſoluerent, ad eam tandem ad- "
actæ ſunt. A quonam? Palam eſt attribui Conſtantino debere. O ferream & legum pœnis caſtigandam hominis peruicaciam: qui

innoxio principi malit duræ atque aſperæ legis notam inurere, quam leges à ſe non intellectas confiteri: Sed liberandus eſt calumnia Conſtantinus Quo enim argumento ſuburbicarias tuas annonariá functionem aliquando non agnouiſſe ſuſpicaris? Illo nimirum vnico Victoris, quod iam in te retorquendum vides. Nam cum Italiam omnem à Victore dictam probatum ſit, quæ nullam Italię prouinciam excipiat, quid aliud expectas, quam vt concludam, ſi ab ea functione, quam omni Italię communem teſtatur Victor, dictæ ſunt, vt tibi placet, annonariæ, nullam in Italia prouinciam fuiſſe non annonariam? Quare aliud etymum fingas neceſſe eſt, cauſamque aliam cur has ſedes tribuas annonariis.

Quæris autem, quando tua iſta tam facile refellantur, de annonariarum ipſe numero & appellatione quid ſentiam, & meam me ſymbolam in medium conferre iubes. atque vt ingratiis elicias, parum vrbanè id quidem, nec honeſtè, mira iterum deliriorum figmenta nobis obiectas: Galliam togatam nos à reliqua Italia diuellere, illiuſque regiones in Italiæ regionibus non cenſere: annonarias omnes in Galliç eiuſdem finibus ſub Vicarij Italiæ adminiſtratione collocare, & alia quæ noſti. Tum vt Aiax ille μαινόμενος apud Sophoclem arietes cædebat pro Troianis: ita hæc inania rerum ſimulacra, quæ ad nos nihil ſpectant, tanquam noſtra exagitas. Noli me iratiorem tibi hac de cauſa exiſtimare. Tuam potius vicem doleo, mirorque,

Pag. 50. 51.
Pag. 65. 66. &c.

cum ſcripta noſtra legi ab alijs poſſe non ignores, te illorum qui falſo hæc nobis obijci viderint, iudicium non reuereri. Ceterùm quia quid cenſeam rogas, age Aurelij Victoris locum, cuius partem delibaſti, integrum recognoſce. *Et quoniam bellorum moles*, inquit, *acrius vrgebat, quaſi partito imperio, cuncta quæ trans Alpes Galliæ ſunt, Conſtantio commiſſa, Africa Italiaque Herculio, Illyricique ora vſque ad Ponti fretum Galerio, cetera Valerius retentauit. Hinc denique parti Jtaliæ inuectum tributorum ingens malum. Nam cum omnis eadem functione moderataque ageret; quo exercitus atque Imperator, qui ſemper aut maxima parte aderant, ali poſſent, penſionibus inducta lex noua.* Quæro nunc abs te, cum duplicem à Victore tributorum functionem prodi

prodi videas, vnam antiquam, totique Italiæ communem; alteram Italiæ tantum parti ab Herculio post diuisum imperiũ impositam, vt ali possent exercitus & Imperator: cur si ab harum functionum altera nomen annonarijs factum putas, non ab ea potius, quam Italiæ tantum pars pendebat, quam ab altera, quam Italia vniuersa? Vniuersam enim Italiam annonariam fuisse non dices. Quod si pars illa Italiæ nobis inuestiganda & designanda est, quid vetat, quin eas complexam prouincias dicamus, quæ à Tuscia & Piceno ad Alpes excurrunt? cum & hos regionis annonariæ fines designari à Trebellio in Aduentoria probarim, & Tusciam ac Picenum in eo tractu annonariarum nomen gessisse compertum sit. Mihi quidem,

vndecúmque nomen ſuum nactæ ſint annonariæ, de quo amplius quærendum cenſeo, in hac vna quam dixi parte Italiæ videntur fuiſſe. Noſtram habes, Salmaſi, quam exigebas, de annonariis coniecturam, non illam quidem ἀναμφίλεκτον & indubiam omnino: ſed tua certe meliorem, & Trebellij Pollionis, atque Aurelij Victoris verbis, quæ interpretationem tuam nullo modo ferunt, congruentiorem. Tuum eſt, qui παντοδαπῆς σοφίας ταμιεῖον καὶ ἐνδιαίτημα videri vis, de iis etiam pronuntiare & affirmare quæ neſcias. Nos, quibus ingenui ac pudentis animi hoc eſſe perſuaſum eſt, in iis quæ obſcura & incerta ſunt ἐπέχειν didicimus.

CAPVT. V.

Piceni regio extra centeſimum.

Suburbicarias centeſimo non contineri ex Piceno conuincítur. Sabini non Piceno ſed Valeriæ prouinciæ attributi. Itinerarium vetus depulſa Salmaſij calumnia declaratur. Brundiſinum iter duplex. Interamna Flaminiæ eadem quæ Nartium. Balbi fragmentorum auctoritas nulla. Scæuola in Pandectis. Vmbria in Piceno, vel Vmbria Picenum quæ dicta. Salmaſij triumphus de ſe ipſo.

SVburbicarias omnes prouincias intra Vrbis centeſimum, nullam extra id ſpatium vis eſſe. Hoc falſum redargui ex Piceno docui, quod ſuburbicarium eſſe conſtat, & tamen extra centeſimum. Hîc Rhodus, hîc ſaltus, hoc caput controuerſiæ. Quæ proin-

de artes, quæ machinæ à te, & à collega tuo quæſitæ non ſunt, vt Picenum intra centeſimi fines inferretis? Quin etiam cum aduerſus collegam tuum oſtendiſſem, omnibus viis, quibus olim Roma in Picenum tendebatur, nullam Piceni partem ante centeſimi fines occurrer;eatque hoc vno ariete irriti conatus ſpem omnem concidere par eſſet: audes nunc tamen duræ & indomitæ frontis fiducia αἰλικνέιτην, certuſque victoriæ ſcilicet ac triumphi, pugnandi partes ſocio præripis, ne parum ſit gloriæ tuę, ſi alia potius manu hoſtis cadat, quam tua. Age vero, deſcende in arenam, Threx pugnaciſſime. neque enim palmas tuas cunctando morari nos decet. Cum collega tuo in Cenſura vindiciarum hoc modo congredie-

Pag 69. 70. &c.

bar. Iter ab Vrbe in Picenum duplex fuiſſe; vnum per Vmbros, via Flaminia; alterum per Sabinos, Salaria. Poſterius hoc in vetere Itinerario ſic deſcribi.

AB VRBE HADRIAM VSQVE.

Eretum	M. P. XIV.
Vicum nouum	M. P. XIV.
Reate	M. P. XVI.
Aquas Cutilias	M. P. XVIII.
Interrocrium	M. P. VI.
Falacrinum	M. P. XVI.
Vicum Vatiæ	M. P. IX.
Ad centeſimum	M. P. X.
Aſculum	M. P. XII.
Hadriam	M. P. XLVII.

In hoc itinere, quæ Aſculum præcedunt oppida, Sabinorum eſſe omnia. Cum igitur ante Aſculum, hoc eſt ante Piceni exordium, milliarium, vt vides, centeſimum occurrat, nihil exploratius videri,

quàm Piceni regionem ab hac quidem parte totam extra cẽtesimum ſitam eſſe. Quid habes quo arietis huius impetum repellas? quid reſpondes? Sabinorum quidem oppida hæc eſſe: verùm Sabinos
Pag. 74. ipſos, cum prouinciam per ſe non faciant, in Piceni ſuburbicarij prouincia contineri. Tuſciæ, inquis, quę vicina eſt, attribui non poſſunt; non inficior. neque Vmbriæ, ne hoc quidem. ad Picenum ergo referantur neceſſe eſt, multo minus. At rogas, in qua ego regione Italię Sabinos cenſeam fuiſſe. Vis dicam? in Valeria. Id rogaſti, quod à te omnium minimè ambigi oportebat. Quid enim? an ita oblitus es tui, vt Valeriam te inter ſuburbicarias numeraſſe non memineris? aut adeo ignota tibi eſt Valeria, vt hanc neſcias Sa-

binos in primis, quos ipsa etiam, quæ prouinciæ nomen dedit, via Valeria perstringebat, esse complexam? Atqui vt de cæteris nihil dicam, de Reate & Interocrio, quarum hîc mentio, discere poteras ex Gregorij magni dialogis, vtramque ad Valeriam prouinciam pertinere: tum à Paulo Diacono doceri, Valeriam, cuius pars Sabini, non in Piceno, sed Piceno vicinam ac finitimam fuisse. Sabini enim etsi, vt est in prouerbio, quod volunt somniant, tamen in Piceno sibi esse nunquam visi sunt, ne per somnium quidem. Quamobrem, Salmasi, quemadmodum in Vmbris pugnaturus sis vide: nã in Sabinis inauspicatò cœpisti. Alterum ergo per Vmbros in Picenum iter erat via Flaminia, quod in eodem quoque Itinerario des-

criptum eſt.

AB VRBE ANCONAM

Ocricolos	M. P.	XLVII.
Narniam	M. P.	XII.
Ad Martis	M. P.	XVIII.
Meuaniam	M. P.	XVI.
Nuceriam	M. P.	XVIII.
Dubios	M. P.	VIII.
Prolaqueum	M. P.	VIII.
Septempebam	M. P.	XV.
Trea	M. P.	IX.
Auximum	M. P.	XVIII.
Anconam	M. P.	XII.

Ex huius itineris interuallis docebam millia paſſuum ab vrbe Nuceriam colligi ſupra centum. Nuceriam porro Vmbriæ vrbem eſſe. ac proinde Picenum, quod poſt Nuceriam ſequatur, totum ab hac etiam parte centeſimi fines excedere.

Pag. 76. 77. Hîc tu me fraudis, falſique inſi-

mulas, qui Piceni nomen ex titulo detraxerim, cum in Itinerario ſcriptum ſit, AB VRBE PER PICENVM ANCONAM. Ex quo videlicet confici putas, hæc oppida, quæ ab vrbe Anconam vſque recenſentur, omnia in Piceno fuiſſe, nullum in Vmbria. Ita Piceni partem, quod volebas, Itinerarij huius teſtimonio, non ſolum intra centeſimi cancellos, ſed vrbi etiam Romę proximam probari. Nuſquam tibi certius de nobis triumphare viſus es; nuſquam verò ingenij, iudiciique tui imbecillitatem liquidius quam hoc loco declaraſti. Quid enim attinebat veteres à te libros euolui, vt duas iſtas voces à nobis omiſſas deprehenderes? an negaturus eram ſcilicet à me ſubductas, quas tu etiam, ſi quid videres, ſubducendas iudicaſſes? Cur igitur,

inquis, subtraxisti? Quia tolli, inquam, oportebat. Quære cur inditæ primum fuerint, tum cognosces cur detractæ. Brundisini certe causa itineris adscriptas fuisse titulus integer docet, quem tu quoque mutilum protulisti. Sic enim habet. Ab vrbe per Picenvm anconam, et inde Brvndisivm. Cum enim Roma Brundisium via duplex esset; vna recto itinere per Campaniã, & Apuliam: altera non recto, sed deflexo, per Picenum, & inde per Samnium & Apuliam eandem: Itinerarij auctor, qui rectum illud iter, quod via Appia ducebat, in priore operis sui parte descripserat, ab Vrbe Capuam & Equotuticum, atque inde Brundisium: alterum nunc, quod rectum non erat, aggressurus, non satis habuit, ab vrbe brvndisivm in-

ſcribere, ſed neceſſario adiecit PER PICENVM ET ANCONAM, vt eius ab altero diſcrimen oſtẽderet. Mihi verò, qui huius itineris partem eam duntaxat aſſumebam, quę Anconam vſque perduceret, Piceni nomen expungendum fuit: ne ſi relinquerem, ridiculum Itinerarij auctorem facerem, quaſi Ancona in Piceno non ſit. qui tua etiam in ſententia, hoc eſt, ſi ab Vrbe ipſa Picenum inciperet, multo fieret ineptior. Tum enim perinde fuerit, *Iter ab vrbe per Picenum Anconam* dicere, ac ſi quis dicat, Iter Pariſiis per Gallias Maſſiliam, cum Maſſiliam Pariſiis ire niſi per Gallias non liceat. Quod igitur voculas iſtas titulo detraxi, non dolo nec fraude aliqua, ſed iudicio feci. Te verò, qui ex tituli huius coniectura Picenum in Vmbria

credi posse iudicasti, quo numero reponemus? Nam vecordem profecto, & parum sani capitis hominem duceres, si quis propterea quod in eodem Itinerario itineri, quod est à Mediolano ad Columnam, & traiectum Siciliæ, titulum præfixum videat, ITER QVOD A MEDIOLANO PER PICENVM ET CAMPANIAM AD COLVMNAM DVCIT, ex tituli eius verbis docere velit, nullam inter Mediolanum & Picenum interiectam fuisse prouinciam, non Liguriam, nō Æmiliam, non Flaminiam; sed Piceno hæc omnia comprehendi. De te igitur quid statues, qui consimili, aut eodem potius errore, Picenum in Vmbriæ fines intrudis, nec vides incassum in hanc sententiam Itinerarij verba detorqueri?

Sed ſtrenuo & ingenioſo militi nouæ machinæ non deſunt, quibus Vmbriam iterum adoriatur, & Picenum in eius ſinu defigat. Vmbriam, ais, in Piceno apertè collocat Scæuola in Pandectis. Spoletium Vmbrię oppidum in Piceno ponit Balbus. Interamnam denique Nartium, quam Vmbriæ item fuiſſe liquet, Frontinus Interamnam Peleſtinæ Piceni nominat, & ab Interamna Flaminiæ diſtinguit. at Peleſtinos inter Vmbriæ populos Plinius commemorat. Ita Piceni & Vmbriæ confuſos fines fuiſſe concludis, & quicquid Vmbriæ intra centeſimum fuit, Piceno datum, & Piceni ſuburbicarij nomine comprehenſum. Ego verò contra oſtendam Vmbros in Piceno aliquando non pauca tenuiſſe, nihil vnquam in Vmbria

Pag. 78. 79.

Pag. 80. 81.

Picentes, & te hîc etiam more tuo miris modis hallucinari. Primum enim in Nartium Interamna bis peccas. tum quod ab Interamna Flaminiæ diuersam putas, cum eadem sit, Flaminiæ ex eo dicta Frõtino, quod viæ Flaminiæ insideret: tum quod eandem illam facis cum Interamna Pelestinæ Piceni, cum diuersa sit, vt pote eadem cum Interamna Flaminiæ, quam Frontinus ab illa disiungit. Erras deinde, cum Interamnam Pelestinæ alibi quam in Piceno fuisse auguraris. In agro enim Præcutiano, qui pars est Piceni, fuisse Interamnam ἰντεραμνίαν Ptolemæus testatur: quam ipsam esse Interamnam Pelestinæ, vel corrupta Teramne vox arguit, quæ iam tum ad hodiernam appellationem declinabat. nam Teramum hodie vo-

cant. Alia igitur Interamna Vmbriæ, alia Piceni; & frustra vt confundas, Plinij auctoritate certas, qui Pelestinos quidem inter Vmbriæ populos numerat, sed diuersos. Balbum vero quid iterum ve- Pag. 72. xas, vt Spoletium in Piceno dicere cogatur? Fragmentis istis, quorum testimonio vteris, nihil est corruptius, nihil incertius, nihil inquinatius. Sed ita scriptum à Balbo fingamus. quo tempore floruisse hunc Balbum arbitraris? Principatu, opinor, Augusti. Potes ergo Balbi vnius nomen, non dicam Straboni atque Liuio, ceterisque omnibus, qui contraria scribunt, sed Augusto ipsi, qui regiones Italiæ descripsit & Picenum in quinta, Spoletium atque Vmbros in sexta posuit, anteferre, & καθοσίωσιν non timere? At

Pag. ead. Scæuolæ Iuriſconſulto quid dicemus? Nam huius ſane auctoritatem defugere non licet. Scæuolæ verba ſunt in l. xli. De legatis iii. *Idem poſtea petiit ab heredibus ſuis, vt regionem Vmbriæ Tuſciæ in Piceno coheredes vxori ſuæ reſtituerent.* & poſt pauca. *quæſitum eſt, cum Eros & Stichus in diem vitæ teſtatoris in Vmbria in Piceno actum adminiſtrauerint.*
» Vmbriæ, inquis, regionem mani-
» feſto in Piceno ponit. Audio, ſed an Picenum in Vmbria? Nuſquam. Perge verò. Vmbriam in Piceno
» vocat, quæ in Piceno erat ſuburbi-
» cario, & illam Vmbriam intelligit,
» quæ intra centeſimum poſita Pice-
» ni ſuburbicarij nomine comprehendebatur. Hîc tu iterum tum in Vmbria, tum in Piceno bis erras, & quęnam olim Vmbria Picenum, vel Vmbria in Piceno, & quamobrem

obrem appellata sit, nondum didicisse te probas. Scires alioqui, quod te Strabo libro v. docere poterat, partem illam Piceni, in qua Gallicus ager fuerat, inter Anconam & Ariminum, pulsis inde Senonibus Gallis, attributam Vmbriæ fuisse. eoque factum, vt pars illa deinceps non solum eadem cum Vmbria Italiæ regione comprehensa sit ab Augusto, quod apud Plinium videre est lib. III. c. XIV. verum etiam, vt nomine eodem nunc Vmbria simpliciter nuncupata sit, nunc Vmbria Picenum, vel Vmbria in Piceno. Vmbriam quidem absolutè appellant Liuius lib. XXVII. & Valerius Maximus lib. VII. cap. IV. qui Asdrubalem in Vmbria cæsum narrant, quem ad Metaurum flumen & Senam Gallorum cæsum in confesso est.

Vmbriam Picenum vetus Inscriptio, quæ Arimini legitur his verbis.

Ant. Inscript. P. M. xc. 13.

M. ÆLIO AVRELIO
THEONI AVG.
IVRIDICO PER FLAMINIAM
ET VMBRIAM PICENVM
ORDO ARIMINENSIVM
PATRONO.

Aliquanto longior est, sed nos quæ necessaria videbâtur exscripsimus. Vmbriam deniquein Piceno Scæuola hoc loco. Sed Vmbriam in Piceno dixit, non priscam illam citeriorem Vmbriam, de qua sentiebas, quę Tuscis cõtermina, atque illorum aliquando pars habita, Vmbria etiam Tuscia vocitata est, in quam Piceni nomen nunquam irrupit: sed alteram, quæ Piceni reuera partem, in qua Senones antea Galli fuerant, occupauit, quæque

ab vno eodem cum Flaminia rectore administrata est, sicut altera vnum eundemque habuit cum Tuscia. hoc simul etiam discrimine, quod quæ cum Tuscia coniuncta fuit Vmbria, Vmbriæ nomen sola tandem retinuit; altera Vmbriæ posito nomine Picenum annonarium dici postea cæpta sit. Quare quod olim erat Iuridicus per Flaminiam & Vmbriam Picenum, vt in Theonis statua vidimus, vel per Flaminiam & Vmbriam ἁπλῶς, quemadmodum in alia Thralli statua Iuridici ibidem exaratum est, id ipsum postea fuit Corrector vel Consularis per Flaminiam & Picenum annonarium. Ceterum, Salmasi, vt Picenum hoc annonarium extra centesimi fines totum fuisse non dubitas: ita de Piceno suburbicario idem in po-

Ant. Inscript. P. M.XCIII.3.

ſterum agnoſcas neceſſe eſt, cum tuas omnes machinas, quibus illud in Vmbriam Tuſciam traijcere conabaris, caſſas atque inanes concidiſſe animaduertas. Vbi nunc ergo tua illa quam oſtentabas victoriæ
Pag. 71. 72. triumphique tam certa expectatio? vbi palma, quam collegæ tuo, ne præreptam ſibi doleret, integram reſeruabas? Per me tamen triumphũ ducas licet, ac trophæum ſtatuas, in eoque ſpolia, ſed Salmacida, defigas. Fornicem etiam gloriæ tuæ teſtem ſurrigas, ſi voles, atque in eo &ſtatuas, & τέθριππα, & cetera omnia ornamenta colloces. titulum modo ne omittas. quémnam? DE SALMASIO. quod Picenum videlicet traiecto Apennino in Vmbriam Tuſciam inferre ſupra vires ſit aggreſſus.

CAPVT VI.

Vmbriæ,& Tuſcię annonariæ pars intra Centeſimum.

Salmaſij de Vmbria multiplices nugæ. Tuſciæ annonariæ pars intra Centeſimum. Marcellini Comitis auctarium. Terentius Corrector Tuſciæ annonariæ. Piſtorienſe portentum. Ammiani Marcellini locus emendatus. Vulſinij Tuſciæ annonariæ ciuitas intra Centeſimum.

TAmetſi ad tuam de ſuburbicariis regionibus hæreſin, qua omnes intra centeſimum ab vrbe lapidem vis concludi, ſubruendam euertendãque, ſatis vnus ille aries eſſe poterat, quo vſi ſumus, cum oſtendimus Picenum ſuburbicarium extra centeſimi fines poſitum fuiſſe: tamen quoniam alterũ erroris tui caput erat, nullam intra centeſimum regio-

nem aut prouinciam fuiſſe non ſuburbicariam; hoc quoque falſum eſſe in Aduentoria demonſtraram, quod Vmbria, quam in annonariis numeras, & ſuburbicariam eſſe negas, centeſimi tamen finibus maxima parte contineatur. Idemque in promptu erat de Tuſcia annonaria docere, niſi ſuperuacaneum duxiſſem, vbi vno telo confici hoſtis poterat plura
Pag. 72. 73. conijcere. Tu verò de Vmbria
„ quid cauſaris? Sciendum ais dupli-
„ cem Vmbriam fuiſſe. vnam intra
„ centeſimum, quæ Vmbria non
„ cenſeretur, ſed Picenum, & Piceni
„ ſuburbicarij prouinciam conſti-
„ tueret; in eaque Interamnam,
„ Narniam, Spoletiũ ciuitates fuiſ-
„ ſe. alteram extra centeſimum, quę
„ Vmbriæ quidem nomine cenſe-
„ retur, ſed cum Tuſcia annonaria

vnicam Italiæ prouinciam efficeret, quæ ab vno Iudice regeretur. «
«
Tua hæc esse inficiari non potes. Tam frequenter ingeris, tot locis inculcas, vt in his alteram victorię tuæ spem posuisse intelligaris. Et vinces profecto, si vincere est errare, hallucinari, decipi. Primum enim, quo vsquam auctore didicisti, Vmbrias duas centesimo discludi aut disterminari? Vmbriæ veteri adiectam olim fuisse oram Gallicam, vnde pulsi Senones fuerant, & Vmbriæ quoque nomine ornatam, ex Strabone, aliisque cognouimus. sed hanc à reliqua Vmbria diuisam scis fuisse non centesimo, sed Apennino. Hac autem excepta, quæ ad rem tuam non facit, cum ad Picenū spectet annonarium, quis reliquam Vmbriam, quæ ab Ocricolis ad Apennini vs-

que fauces & Gallicum agrum patebat, in duas vnquam partes te præter vnum centeſimi limite diſtinxit? Primus ergò hic tuus error eſt, ac tuus plane, quandò apud alios inauditus. Erras prætereà, & quidem bifariam, in Vmbriæ parte, quæ eſt citra centeſimum. tum quod illam Vmbriæ nominè non cenſitam exiſtimas, quam Vmbriȩ nomen perpetuò retinuiſſe mox oſtendam: tum quod Picenum in ea ſuburbicarium collocas, quod nullam in ea ſedem habuiſſe iam probatum eſt. Erras poſtremò; cum partem alteram, quæ eſt extra centeſimum, ſolam putas cum Tuſcia coniungi ſolitam: cum certum ſit Vmbriam quæ cum Tuſcia ſub eodem Rectore regebatur, tuam vtramque partem cis, vltraque centeſimum ſuo ambitu eſſe

complexam. Vt enim vlteriorem illam partem, de qua non ambigis, non attingam, quis de altera citeriore non facile reuincat ex ſtatuis, quæ Cŏrrectoribus Tuſciæ & Vmbriæ à Spoletinis, Interamnatibus, Narnienſibus, & aliis eius tractus vrbibus collocatæ leguntur? Spoletinam Aproniano poſitam in Cenſura produxi: alteram nunc audi Narnienſem, hoc eſt ex vrbe omnium fere citima earum quas huic Vmbriæ adſignaſti.

PVBLIO CEIONIO
IVLIANO
CORRECTORI TVSCIÆ ET VMBRIÆ
OB INSIGNIA EIVS GESTA ET INLVSTRE
ADMINISTRATIONIS MERITVM
ORDO NARNIENSIVM VNA CVM
CIVIBVS STATVAM CONLOCAVIT
PATRONO DIGNISSIMO.

Statüæ inquā iſtæ, Salmaſi, qüamüis mutæ & elingues, contra te cla-

mant, regionem in qua vrbes hæ fuerunt,&Vmbriam fuiſſe,&Vmbriam, quæ ab vno cum Tuſcia Correctore adminiſtrabatur. Vmbriam proinde, licet tuo iudicio ſuburbicaria non ſit, ſed annonaria, intra centeſimi tamen fines maxima parte contineri.

Quoniam ergo de Vmbria confectum eſt, reſtat vt de Tuſcia quoque annonaria, quam tu totam extra centeſimum vis eſſe, nos contra oſtẽdamus maximam eius partem centeſimo cõprehendi. Quod ſi probauerimus, deſines opinor iactare nos, quod de illa opponeremus in Aduentoria non habuiſſe. Quid autem eſt negotij hoc docere, quod ex iis quæ de Vmbria dicta ſunt neceſſario conſequitur. Etenim ſi Tuſcia annonaria illa eſt, cui Vmbria cohæret,

Pag. 71.

cum Vmbriæ partem illam, in qua ſunt Ocricolani, & Narnienſes, vt ceteros omittam, intra centeſimum eſſe probatum ſit, quis refragari queat, quin Veientes & Faliſci, & alij Tuſciæ populi, qui Vmbris iiſdem in aduerſa Tiberis ripa ſunt oppoſiti, & centeſimo concludantur, & ad Tuſciam pertineant annonariam? Huic vni argumento manus dare hominem non tricoſum, neque contentioſum par erat. ſed non committam, vt te tam breui conflictu contemptum putes. Quare iterum aggrediar. Ac ne in eo quidem vim faciam, etſi mea ſententia vim habet maximam, quod in Marcellini Comitis Auctario Indict. I. Ioanne ſolo Cõſule dicitur Vitiges, *relicta Roma per Clodiæ aggerem, & annonariam Tuſciam tranſiſſe Apenni-*

num, & in Rubiconis fluminis ripa castra metatus. Neque enim Tusciam annonariam cum via Clodia coniungeret, nisi intelligi voluisset, in ipso ingressu Clodiæ, quæ sexto ab vrbe lapide incipiebat, occurrisse annonariam, eandemque etiam extra Clodiam ad Apenninum vsque processisse. Alioqui si ab Vrbe via Clodia digressis per suburbicariam primum Tusciam iter erat, vt censes, per annonariam verò non ante centesimum; quid attinebat solam annonariam cōmemorari, vel quanto facilius, aptiusque erat, vt Vitigem diceret per vtramque Tusciam ad Apenninum contendisse? Verum in hac etiam, vt dixi, probatione non hęreo. Vna est, quæ te vel nolentem fateri cogat, certa & ἀναμφίβολος, digna auribus atque animaduer-

ſione tua ratiocinatio. Terentium enim meminiſti, ni fallor, Correctorem Tuſciæ annonariæ, de quo Ammianus Marcellinus lib. XXVII. ſcribit his verbis: *Noua portenti ſpecies per annonariam apparuit Tuſciam. In oppido enim Piſtorienſi, ſpectantibus multis, prope horam diei tertiam aſinus tribunali aſcenſo audiebatur deſtinatius rugiens, & ſtupefactis omnibus, nulloque coniectante ventura, poſtea quod portendebatur euenit. Terentius enim humili genere in Vrbe natus & piſtor, ad vicem præmij, quia peculatus reum detulerat Orſitum* (ſic legendum, non *officium*) *ex Præfecto, hanc eandem prouinciam Correctoris adminiſtrauerat poteſtate. eaque confidentia deinceps inquietius agitans, multa in nauiculariorum negotio falsò admiſiſſe conuictus, perijt carnificis manu* Ad Terentium hunc, ſi neſ-

cis, tres in Codice Theodosiano Valentiniani Aug. scriptæ leges extant. L. IV. *De Iurisdictione*. L. LXI. & LXV. *De Decurionibus*. sed quoniam in his legibus Corrector Tusciæ tantum inscribitur, ideo Marcellini verba præmisi, vt Tusciæ annonarię Correctorem fuisse intelligas. Quid tum verò, inquis, quid ad nos hic Terentius? Immo enim vero hic ille est, qui te prouinciæ suæ fines docebit vltra citraque centesimum exporrectos, idque ex supra scripta lege LXI. qua Imperator de Vulsiniensium decurionibus in hęc illi verba rescripsit. *Vrbis Vulsiniensium principales, qui tamen patronorum adepti fuerint dignitatem, hanc prærogatiuam laborum atque officiorum ferant, ne interdum ad libidinem praue consulentium Iudicum grauibus afficiantur iniuriis.* Ex

hac, inquam, lege Vvlſinios in Tuſcia annonaria fuiſſe liquet. quorſum enim de illis ad huius prouinciæ rectorem ſcriberet, ſi ad eam non pertinerent? At Vvlſinios ab Vrbe millia paſſuum abfuiſſe duo tantum & LXX. vetus Itinerarium probat hoc modo.

AB VRBE VVLSINIOS VIA CLODIA.

Baccanas	M. P.	XXI.
Sutrium	M. P.	XII.
Forum Caſſi	M. P.	XI.
Vulſinios	M. P.	XXVIII.

Nunc animum adtende, Salmaſi. Cum Vvlſinios Tuſciæ annonarię partem fuiſſe videas, eoſdemque intra vrbis centeſimum conſtitutos, an non Piſtorienſis portenti ſimile videatur, ſi quis iam tecum negare pergat Tuſciæ annonariæ partem vllam centeſimo fuiſſe circumſcriptam? Et hoc igitur ex ca-

pite nutat, ruitque tota illa, quam grammicam apodixin appellabas, vrbicariæ tuæ intra centesimum regionis commentitia designatio: cuius partem alteram falsi redarguit Picenum; alteram futilem pariter & falsam ostendunt Vmbria, & Tuscia annonaria.

CAPVT VII.

Suburbicariæ regiones.

Salmasius λεξίθηρ. Vicarij prouincias omnes ex eius sententia suburbicarias dici posse. Suburbicariæ non idem quod suburbanæ, neque à situ loci, sed ab Vrbico magistratu, cui parebant, nuncupatæ. Parebant autem non Præfecto vrbi, sed Vicario. Cardinalis Peronij excusatio. Suburbicariarum nomen sub Constantino exortum, modo pressius, modo laxius vsurpatur.

INde ad vocum origines & argutias, hoc est in regnum tuum nos

nos vocas. Nam vt es huiusmodi nugarum explorator curiosissimus, ita in his tanquam λεξιθήρων coryphæus dominari atque imperium obtinere vis videri, potis etiam, si res exigat, ex nominis etymologia non solum quot millia passuum, verum etiam quot vncias digitorum habere suburbicariæ regiones debeāt edicere Dic ergo nobis, σκινδαλαμοφεράστα lepidissime, quid causæ est cur decem regiones, quæ sub dispositione Vicarij vrbis erāt, suburbicarias dici non posse arbitreris? Quia suburbicariæ, inquis, Pag 95. 96. &c.
“ sunt suburbanæ, quæ sub vrbe sitæ, non quæ Vrbano, vel Vrbicario cuiquam subiectæ. vnde & suburbanæ prouinciæ, & vicinæ appellantur. sic dictæ autem, quæ in vrbico territorio, id est intra centesimum sitæ essent, & ad iuris-

dictionemvrbicæ præfecturæ per-
„ tinerent. Difficile est plerumque,
Salmasi,cum multa semper garrias,
quid velis certò conijcere: non ne-
gabis tamen,quin omnia quę mul-
tis paginis effudisti, paucis versi-
bus complexus sim. Nunc singu-
„ la expendamus. Suburbicariæ, ais,
„ sunt quæ suburbanæ. Quid inde?
suburbicarias dici non posse quæ
sub Vicario: quia istarum videli-
cet nõnullæ remotiores sunt,quàm
vt in eas suburbani nomen con-
ueniat. Quid ergo Ciceroni di-
ces,quid L.Floro,qui Siciliam om-
nium,quæ sub Vicario fuerunt,re-
motissimam, suburbanam pro-
uinciam appellarunt? Quod si sub-
urbicariæ, vt ais, sunt quæ vicinæ,
cur Lucaniam, quæ in Nouella
Valentiani *De suariis* inter vicinas
prouincias numeratur, in suburbi-

cariis numerare non liceat? Sed & in L. Symmachi ſtatuę ſubſcriptione, cum is PRO PRAEFECTIS PRAETORIO IN VRBE ROMA FINITIMISQVE PROVINCIIS præfuiſſe dicitur, finitimæ prouinciæ non aliæ intelliguntur, quam decem illæ, quas Vicarius vrbis adminiſtrabat. Quid ni ergo ſuburbicarias dici placeat, quas finitimas, vicinaſque appellari vides?

Ceterum hæc ita diſſerui, quaſi ſuburbicariæ nihil aliud ſint quam ſuburbanæ. Nunc differre docendum eſt, & ſuburbicarias non tam quod ſuburbanæ eſſent, & ſub Vrbe ſitæ, quam quod Vrbico cuipiam ſubiectæ, id nomen ſortitas, te ipſo qui contra ſentis iudice demonſtrandum. Quo loco ſi mihi cum alio res eſſet, qui ſe rationum momentis duci, docerique ſineret,

quęrerem in primis, an sicut hortos suburbanos, & prædia suburbana Varro & Columella dixerunt, ita suburbicarios hortos vel prędia dicere licuerit. Alius enim negaret, & discrimen agnosceret. De te affirmare non possum, qui absurda potius omnia sequi soles, quàm errorem confiteri. Quare tuis te potius armis petam, & telis quę tu te, vt αὐτόχειρ occumberes, in teipsum coniecisti. Quæro namque, quo inductus argumento suburbicarias, si aliud nihil sunt quàm suburbanę, cẽtesimo potius, quàm vicesimo, aut decimo vrbis milliario terminandas putaris. Nam profecto non ignoras, suburbanum, si vim vocis consideres, tam latè diffundi ac patere non posse. Alioquin vt Romæ suburbana Terracinam vsque, & Spoletum, & Vulsinios, ac longius etiam vsque ad

centeſimi fines vis porrigi: ita & Terracinæ viciſſim, & Spoleti, & Vvlſiniorum ſuburbana Romam vſque produci oportebit. Quis autem adeo inſulſus, vt lacum Regillum verbi gratia, qui in agro eſt Tuſculano, non Tuſculanæ vrbis, ſed Vvlſiniorum dicat ſuburbanum? aut contra lacum Vvlſinienſem, qui Vvlſiniorum vrbi eſt proximus, non Vvlſiniorum, ſed Romæ aut Tuſculi dici velit ſuburbanum? Omnino ſuburbana propriè non dicuntur, niſi quæ in cuiuſque vrbis agro vrbi ſunt proxima. & quoniam ſuburbana ſunt ea quę proxima, eo factum, vt quæ vicina ſunt & finitima, cõparatione quadam ſuburbana etiam vocitentur. Inde & Spoletiũ *ſuburbanitas noſtra* Symmacho dicta, & *Italia ſuburbana* Plinio, in qua Pomptinæ pa-

ludes, & Sicilia *prouincia suburbana* Ciceroni, & suburbanæ, vt causam aliam non quæras, prouinciæ omnes suburbicariæ. Sed quoniam de prouinciarum istarum finibus nostra est controuersia, quęro ex te, inquam, & rogo quid causæ sit, cur illas centesimi spatiis ita definias, vt si pedem vnum excesserint, suburbicariæ iam esse aut
Pag. 95.
dici non possint? Quia hi fines sunt,
" inquis, vrbicæ Præfecti vrbis iu-
" risdictionis. suburbicariæ autem
" dictæ, quæ ad iurisdictionem vr-
" bicæ Præfecturę pertinerent. Quid ais, Salmasi? an pugnantia te loqui non vides? Negabas ab vrbano quoquam dictas; nunc à Præfecto vrbi dictas profiteris. Extorsit à te veritas, quod oratio nostra non impetraret. Ac plane verum est, quod tandem agnoscis, subur-

bicarias non à ſitu loci, neque à viciniavrbis nomen ſuum mutuatas, ſed ab Vrbico magiſtratu, qui vicinæ iſtæ prouinciæ quænam eſſent, & quos ad fines tenderent, adminiſtratione ſua indicaret. Hoc vno diſcrepamus, quod tu cũ collega tuo Vrbicum hunc Præfectũ vrbi vis eſſe, nos multo quam tu veriſimilius, Vicariũ vrbis. Enimvero cum de prouinciis ſit ſermo, quis credat à Præfecto Vrbi, qui prouinciam nullam regebat, prouinciarum nomẽclaturam aut numerum repeti oportere? præſertim cum ex iis quæ ſupra de Piceno diſputata ſunt, liquido cõſtet ſuburbicarias omnes in Præfecturæ vrbanæ centeſimo non comprehendi. Fruſtraque nobis de Cardinalis Perronij auctoritate præſcribis, quaſi hoc ſibi à collega

tuo persuaderi passus sit. cui si postumas lucubrationes suas perpolire, atque imponi sibi, vt Picenum vobiscum transferre in Vmbriam cogeretur, animaduertere licuisset; næ illæ vos aut perpetuo silentio damnasset, aut notiora & certiora scribere docuisset. Quanquam ad erroris vestri patrocinium summus & incomparabilis vir ille quid facit, qui Ecclesias suburbicarias, quarum vos causa regiones in angustias istas cogitis, stultum ac ridiculum esse scripsit centesimi finibus circumscribi? Summoto igitur à suburbicariarum disquisitione Præfecto Vrbi, quid restat, nisi vt quod in Censura dudum, & nuper in Aduentoria docui, has cum Vicario vrbis natas sub Constantino, nomenque ab Vrbe cum illo, & per illum adeptas statuamus? So-

lus hic iudicum omnium, qui prouincias temperarent, Vrbis nomen geſſit. ſub hoc vno Tuſcia & Picenum, quæ ſolæ inter prouincias omnes ſuburbicariæ ſine controuerſia fuerunt. Denique poſt diuiſas à Conſtantino in Vicarios duos Italiæ prouincias, cum prouinciæ quæ Vicario Italiæ attributæ ſunt, Italiæ nomen ſibi vindicare cæpiſſent, quid magis conſequens erat, quam vt quæ ſub Vicario Vrbis erant, Vrbicariæ & ſuburbicariæ vocarentur? Video te in eo deſudare & vehementius eniti, vt ſuburbicarias, tametſi exemplum proferre nullum poſſis, ante Conſtantinum fuiſſe probes. ſed quàm friuolis ac futilibus argumentis? Fue- « runt, inquis, ante Conſtantinum « vicinæ Vrbi & ſuburbanæ regio- « nes: fuerunt ergo & ſuburbicariæ. «

Pag. 129. 130.

Acutiſſime Grammatiſtarũ, quid ſi ego ſimiliter concludam, Fuerunt & ante Auguſtum vicinæ vrbi & ſuburbanæ regiones, fuerunt ergo & ſuburbicariæ? quo te vertes? qua ἐξελιγμὸν inuenies, ſi vires
„ habet argumentatio? At fuerunt,
„ inquis, ante Conſtantinum anno-
„ nariæ; fuerunt ergo & ſuburbica-
„ riæ, quia hæc duo in Tuſcia & Pi-
„ ceno inuicem opponuntur. Hoc vero, Salmaſi, multo etiam eſt ineptius. Quid enim, ſi quis non diſpari argumento, cum ſtante Republica populi Romani prouinciæ omnes fuerint, fuiſſe dicat & Cæſarianas, quia poſt Auguſtum Cæſaris prouinciæ populi prouinciis ſunt oppoſitæ, an hominem non rideas? & riſum teneri poſſe putas, cum ipſe non minus inania & ridicula deblateras? Suburbicariarum

ergo nomen & frustra quæras ante Constantinum, & aliunde dictum frustra credas, quam ab vrbis Vicario. Vicarij porro vrbis prouinciæ, vt dixi, decem fuerunt. quare totidem & suburbicariæ. hoc est Campania, Tuscia & Vmbria, Picenum, Sicilia, Apulia & Calabria, Brutij & Lucania, Samnium, Sardinia, Corsica, Valeria. Hîc vero, tibi ne deesset quod obstreperes, ire libuit per singulas Vicarij Vrbis prouincias, & fucos quærere, quibus harum plêræque à suburbicariis distingui, & suburbicariarum nomine non includi videantur. Quasi nos nubes istas non iam ante discusserimus, ostenderimusque Italiæ nomen, & suburbicariarum, pro rerum & personarum, ad quas referuntur, diuersa ratione ac varietate, Pag. 103. &c.

nunc pressius sumi posse, nunc laxius. Alios enim Italiæ fines esse, cum Præfectus prætorio Italiæ dicitur, alios cum Vicarius Italiæ: & suburbicarias similiter alias esse, cum omnes intelliguntur, & cum Italia cōparantur, eique opponuntur; alias, cum Rationalis, vel Procurator rei priuatæ per suburbicarias, aut vrbicarias regiones. Quæ quidem à me iam pridem obseruata & exposita cum essent, tu nunc de Italia tantum arripis, & venditas pro tuis; in suburbicarijs locum habere negas, quia à loco, inquis, denominatæ sunt, & fines suos mutare non possunt. Ridicule. quasi Italiam matronam aliquam, aut Nympham esse putes, & non regionem prouinciarum aliquot, quarum partem faciunt suburbicariæ. Quod si pars Italiæ

Pag. 124. 125.

ſuburbicariæ, ſtultum ſit profectò aliam illarum hîc conditionem dicere, quàm Italiæ.

CAPVT. VIII.

Italia proprie ſumpta.

Italiæ nomen pro ſeptem tantum prouinciis vſurpari non cœpit ante Conſtantinum, poſt Conſtantinum pro tota Italia vſurpari non deſiit. Salmaſij calumniæ, & paralogiſmi complures. Mediolanenſis prouinciæ amplitudo. Rauenna metropolis facta ſub Placido Valentiniano.

QVo longius prouehimur, Salmaſi, hoc te video magis magiſque non ſolum calumnia & maledicentia, verum etiam, quod mirum eſt, ignorantia proficere. Dixeram Italiæ nomen, cùm preſſius & anguſtius, hoc eſt non pro tota Italia ſumitur, & à regionibus ſuburbicariis diſtinguitur, non

omnes prouincias complecti, quæ ſint extra Vrbis centeſimum, ſed eas ſeptem duntaxat, quæ à Vicario Italiæ regebantur. quod certis & ἀναντιῤῥήτοις Græcorum, Latinorumque auctorum teſtimoniis cõfirmabã, qui Italiam ſimpliciter & abſolutè appellarant illam Italiæ partem, in qua ſeptẽ Vicarij Italię prouinciæ, & ab Italia hoc modo ſumpta Campaniam, Calabrian, Apuliam, & ceteras excludebant, quæ citra, vltraque centeſimum ſuburbicariæ, hoc eſt in Vicarij vrbis erant poteſtate. Atque hanc Italiæ nouam & peculiarem ſignificationem docebam ad Conſtantini Magni tempora, qui vniuerſæ Italiæ prouincias in duos Vicarios diſtribuit referendam videri. Tu vt claræ & apertę luci nebulam offundas, primum ita ſentire me fin-

gis, quaſi Italiæ nomen, vbicumque eius occurrit mentio apud au-Pag. 134. 141. &c.
ctores poſt Conſtantinum, non ‟
plures quàm ſeptē has prouincias ‟
complecti putem. ‟ Vbinam vero
hoc à me dictum eſſe, vel ſcriptum
potes oſtendere? nuſquam oſtendes. Quouſque igitur te mentiri & fallere delectat? Adeone in Aduentoria noſtra nihil erat quod reprehenderes, vt tua illi affingi neceſſe ſit quæ refellas? Sed perierant videlicet, niſi nobis imponeres, paginæ aliquot, quibus id quod nullus negat magnopere demonſtrandum ſuſcepiſti. Ego Italiam poſt Conſtantinum pro tota etiam Italia poni conſueſſe non negaui. quis pręter Salmaſium hoc ſomniaret? Sed Italiam ante Conſtantinum pro ſeptem illis tantum prouinciis vſurpatam

fuiſſe, id vero eſt quod inficior. Tu
ne ab ingenio & more tuo deſciſcas,
contra mutire audes & obloqui: re
autem ipſa incredibilẽ ἀσυλλογισίαν
ϗ ἀπαιδευσίαν tuam hîc etiam pro-
bâs. Redi ſodes, in memoriam, &
Pag. 46. 47. paralogiſmorum tuorum ineptias
„ contemplare. Longe, inquis, an-
„ te Conſtantini tempora, Plinij etiã
„ æuo, regionibus cis Padum & trans
„ Padum Italiæ nomen attributum
eſt. Quid hæres? an neſcis Augu-
ſtum ipſum Italiæ totum hunc tra-
ctum vſque ad Alpes, qui Galliæ
togatæ antea fuerat, adieciſſe? Ita-
lię ergo pars eſſe cæpit non Plinij
ęuo, ſed Auguſti. Plinius, ais, vn-
decimam Italię regionem Italiam
„ Tranſpadanam vocat. quid porro?
„ Ciſpadana etiam Italia regio alte-
„ ra dicebatur. dictam concedamus.
„ Et tota Italiá mediterranea, quę in
Ciſpadanam

Ciſpadanam & Tranſpadanã diuidebatur. Hoc etſi falsũ eſt, quia Italia mediterranea, vt ex Imperij Notitia liquet, nõ ſolũ duas iſtas quas dicis, ſed alias præterea duas Italiæ regiones complexa eſt, Venetiã & Liguriam: tamen hoc etiam cõcedatur. quid concludis? Hæc, inqui, Italia proprie dicta eſt, & abſolute ITALIA. Quid ais Salmaſi? Tui ne compos eras cum hæc ſcriberes, an mente & iudicio peregrinabare? An quiſquam enim eſt, qui cum Italiam Tranſpadanam, aut Italiam Ciſpadanam dici videt, tam peruerſo ſit ſenſu, vt Italiã in his verbis aut ſimpliciter & abſolute, aut proprie & peculiariter dici putet? At te non ſolum tam ſtulta & ridicula inuaſit opinio, ſed hanc etiam præ te fers & prædicas, vt omnibus oſtendas te rerum ip-

ſarum quas tractas, & vocum vim diſcrimenque non noſſe. Nam Italiam nos ἐυήθεις, & Galliam proprie & abſolute tum dici credebamus, cum ſine adiecto Italiæ nomen ſolum ponitur, aut Galliæ. Tu nouus magiſter doces nihil intereſſe Italiámne ſine adiuncto quis dicat, an Italiam Tranſpadanam, Galliam ſimpliciter, an Galliam Narbonenſem, Græciam abſolutè, an maiorem Græciam. Quod ſi nihil intereſt, quæ iam regio, aut quæ pars erit Italiæ, quam proprie & peculiariter Italiam dicere non liceat? Ipſa etiam intra centeſimum Vrbicaria tua regio, quam ab Italia proprie dicta vis diſtingui, cum à Plinio, vt tibi placet, ſuburbana vocetur Italia, propriũ ac ſingulare ſibi nomen faciet Italiæ. Aut hoc enim de Vrbicaria ſe-

qui fatendum eſt, aut perperam de Tráſpadana vel Mediterranea Italia concludi. Quare aberraſſe te animo cum hæc ſcriberes, & quid ageres haud ſenſiſſe, dubium non eſt. Quid illa quæ ex Synodo Sardicenſi, Athanaſio, & Ambroſio, ab Aduentoria noſtra mutuatus es, quò ſpectant, niſi vt eandem ἀπροσεξίαν tuam, fraudemque patefaciát? Nos enim rectè atque appoſitè his teſtimoniis vſi ſumus, vt oſtéderemus Italiam poſt temporaConſtantini pro ſeptem prouinciis præcipuo iure vſurpatam: te qui etiam ante Conſtantinum vſurpatam docere vis, quid exempla iuuant, quę poſteriora ſunt Conſtantino? Deinde quî potes Italiam affirmare, non aliter pro ſeptem his prouinciis ſumi ſolitam poſt Conſtantinum, quam

Pag. 134. 147.

cum de Vicario Italię agebatur; cum in Synodi Sardicensis subscriptionibus videas, sine vlla Vicarij mētione, pro iisdem absolutè vsur-
Pag 143. 148. pari ? Quî potes Italiam negare hoc sensu positam ab Athanasio in epistola ad solitarios, cum in Apologia II. quantumuis te videre dissimules, videas tamen Italiam præcise de iis omnibus prouinciis dici, quę Vicario Italię parebāt, ab eaque Picenum, Tusciam, Campaniam, & ceteras seiungi, quę in Vicarij vrbis administratione cen-
Pag. 147. 157. sebantur? Quî potes Mediolanensi Episcopo dicere solam paruisse Transpadanam, cum in ipsa prouincię Mediolanensis ciuitatum notitia, quam profers, (tametsi nō antiquissimam illam, sed Longobardicis temporibus descriptam res doceat) Parma & Regium,

Dertona & Genua, aliæque numerentur, quæ in Tranſpadana regione non fuerunt? Quî potes Italiæ Pag. 147.
prouinciam, in qua eſſe Bononia dicitur, Tranſpadanam interpretari, cum eſſe conſtet in Ciſpadana? Nullus ſit finis, ſi perſequi omnia velim, in quibus tecum ipſe pugnas, vel cum exploratiſſima & apertiſſima veritate.

Nunc verò, vt reſpires tantiſper, commutandæ ſunt vices, quibuſque in nos armis inſurgas, & quale ſit in primis, quod de Mediolanenſi prouincia tanto ſtrepitu nobis inſultas, conſiderandum. Inueniſti Pag 150. 151.
enim, in quo de nobis non dubia palma triumphes. quod has videlicet ſeptem Vicarij Italiæ prouincias in vnica olim Mediolanenſis Epiſcopi prouincia comprehenſas ſcripſerimus, cum duas ipſe alias

in illo tractu metropolitanas ſedes fuiſſe doceas, Rauennenſem & Aquileienſem, quarum Eccleſias Mediolanenſis Epiſcopus ſedi ſuę ſubiectas nunquam habuit. Quo ſcuto Sirmondus hoc telum excipiet? qua vtetur defenſione? quid reſpondebit? Quod minimè ſperabas. Te nimirum, dum verbis noſtris inſidiaris, tuis ipſius verbis capi & irretiri, magnamque omnino iſtius, quam apud nos quæris, ἀνισορησίαστε καὶ ἀμαθείας ſupellectilem apud te domi & copiam eſſe. Sic enim ratiocinaris, quaſi Rauennam putes Synodi Sardicenſis temporibus prouinciæ caput fuiſſe ac metropolim. & neſcis eos qui Rauennatum res literis prodiderunt, obſeruaſſe hoc illam ius centeſimo pòſt anno, ſub Placido Valentiniano eſſe conſecutam.

Quod ex Petro etiam Chrysologo Ecclesiæ Rauennatis Antistite poteras, si animum adiecisses, ediscere, cum sermone CLXXV. in ordinatione Marcellini Vicohabentini Episcopi non obscure significet, recens tunc & nuperum hoc fuisse priuilegium, Ecclesiæ suæ haud pridem decreto Petri, hoc est sedis Apostolicæ, & Principis Christiani, eius nempe quem dixi, Valentiniani Cæsaris decreto concessum. De Aquileiensium porro ciuitate idem est iudicium. Nusquam enim Aquileia inter Italiæ Metropoles neque ab Athanasio, neque ab aliis illorum temporum scriptoribus recensetur. Sed de huius sedis priuilegio & gradu aliàs erit dicendi locus. Nunc vt cognoscas & Venetiæ prouinciæ, & Flaminiæ, ne dicam Æmiliæ op-

pida, quæ Aquileienſis poſtea Rauennatiſque prouinciæ fuerunt, Ambroſij ætate ad Mediolanenſem prouinciam ſpectaſſe, ab Ambroſio ipſo condiſce. Alterum enim docet epiſtola XLVI. cum Syagrij Veronenſis Epiſcopi de Indicia puella iudicium retractat: quod certe non faceret, ſi eius ſedi ſubiectus non fuiſſet. alterum epiſtola XIX. in qua Eccleſiam Forocornelienſem, quam in Flaminia fuiſſe non ignoras, tanquam fidei & curæ ſuæ creditam, Conſtantio Epiſcopo commendat: *Commendo, inquit, tibi fili Eccleſiam quæ eſt ad Forum Cornelij, quo eam de proximo interuiſas frequentius, donec ei ordinetur Epiſcopus. Occupatus diebus ingruentibus Quadrageſimæ tam longè non poſſum excurrere.* Quid epiſtola XXV. ad Vercelleſes, an non abunde

confirmat omnes Liguriæ atque Æmiliæ, Venetiarumque, vel ceterarum finitimarum Italiæ partiũ Ecclesias ad Mediolanensis Episcopi sollicitudinem pertinuisse? Neque hæc à me tamen eò dicta sunt, quasi absurdum ducam, non omnia prorsus quæ sub Vicario erant Italiæ, in Episcopi Mediolanensis fuisse potestate. hoc à me in Cẽsura, vel in Aduentoria dictum si fingas, cauillaris. sed vt constet, quod ibi tum dixi, Mediolanensem prouinciam latissimè olim patuisse, & ex multis ciuilibus prouinciis conflatam fuisse. Deinde Italiám, cum propria & peculiari notione vsurpatur, & à suburbicariis secernitur, non plures tum Ecclesiastico iure, tum ciuili, quam septem istas Vicarij Italiæ prouincias esse complexam,

Capvt IX.

Latina regio, & Valeria.

Salmasius iuuenem se dicit, & reipsa probat. Codicis Theod. legem adulterat. Gallia Cisalpina vrbi vicinior quam Sicilia. Nulla prouincia tota intra centesimum. Tuscia vtraque sub Vicario Vrbis. Latina regio per se non fuit, nec Valeria sub Augusto. Salmasij ἐναντιώματα καὶ ψευδηγορίαι. Descriptio Italiæ vetustior illa, quam recentiorem putat.

Pag. 165. TVa intererat & nostra, Salmasi, ætatem tuam minime ignorari. Quis enim, nisi te iuuenē prodidisses, tantam in te imperitiam cum tanta coniunctam audacia, καὶ ἀπονοίᾳ, non miraretur? aut quis istam effrænati oris petulantiam, procacisque linguæ tam effusam licentiam, in alio ferendam putaret, quam in eo, cui nondum per ætatem maturum sit

iudicium, & modeſtiæ honeſtique fines atque officia nondum perſpecta. Itaque etſi albus an ater ſis neſcio, iuuenem te tamen facile credo, atque ex eorum certe numero, quorum, vt poëta canit, αἰεὶ φρένες ἠερέθονται. Poteras & puerum te mihi perſuadere, ſi dixiſſes. adeo plurima, quæ παιδικῇ διανοίᾳ nota ſunt, adhuc ignoras. Quod vero te ſenum etiam magiſtrum, doctoremque gloriaris, hoc iam nempe ſupra omnem puerorum iactā-tiam; ſupraque omnē iuuenum eſt confidentiam. mihi vero certum atque exploratū proſtratæ & euerſæ cauſæ tuæ indicium. Quanquam enim tui vbique fere es ſimilis, & nuſquam non obtrectas, nuſquam non inſoleſcis; nunquam tamen efferris inſolentius, quam cùm te cladis tuæ conſcien-

tia premit; nunquam licentius cõuitiaris, quam vbi dictis nostris quid opponas pręter conuitia non habes. Sed audiamus hominem docere nos gestientem, & tanti magistri promissa nõ aspernemur. Dic ergo, si lubet, Salmasi, vnde habes suburbicarias regiones numero quatuor tantùm fuisse, non
Pag. 166. decem? Ex Codice, inquis, Theodosiano L. I. De calcis coctoribus, quæ *vecturarios ex quatuor regionibus trecentos boues* dari præcipit. At ego quatuor in hac lege regiones nominari video, suburbicarias non video. Nos, ais, ita legendum ostendimus, *ex quatuor regionibus suburb.* quod est suburbicariis. Vbinam ostendisti? In epistola nempe ad Amicum pag. XLV. his verbis: *Scriptũ itaque fuisse olim suspicor*, ex quatuor vrb. regionibus, *vel*, ex

quatuor regionibus ſuburb. O ſuauem & ridiculum magiſtrum! qui ſuſpiciones ſuas probationes vocat, & quicquid temere vſquam effutiit, vel ſomniauit, hoc ſe oſtẽdiſſe & demonſtraſſe iactat. Quid ſi & ego in eadem lege ſuſpicari quoque incipiam, & legendum ſtatuam, non *ex quatuor*, ſed *ex decem* regionibus ſuburbicariis, an ſuſpicionem meam admittes, Salmaſi? Non admittam, inquis. Nec ego certe tuam. Quare ad alia pergamus.

Dic rurſum, quid cauſæ eſt, cur ſuburbicariæ aut ſuburbanæ tuo iudicio dici, quæ ſub Vicario Vrbis erant, prouinciæ omnes non poſſint, cum Siciliam, quæ omnium erat remotiſſima, ſuburbanam Cicero & Florus appellarint? Sciendum eſt, inquis, Ciceronis Pag. 164.

„ tempore nullam fuisse prouinciam
„ intra Italiam. Ideo autem suburba-
„ na appellata est Sicilia, quia nulla
„ vicinior tunc erat, nulla magis sub-
urbana. Quid Italiam vocas? Ab
Alpibus, opinor, ad fretum & Co-
lumnã. Ergo scire nos iubes quod
falsum est. Etenim centum am-
plius annis ante natum Ciceronem
prouincia intra Italiam facta est
Gallia Cisalpina; quæ Vrbi multo
vicinior erat quàm Sicilia, ac pro-
„ inde magis suburbana. Postquam
„ vero Italia in multas prouincias di-
„ uisa est, suburbicariæ vel suburba-
„ næ exinde, ais, proprie appellari
„ cæptæ quæ viciniores erant, & sic
„ κατ᾽ ἐξοχὴν nominatæ quæ cen-
„ tesimo continebantur. An non
hoc quoque, quo tota nititur fa-
bula, perspicuè falsum est, cum Pi-
cenum, quod proprie suburbica-

rium eſt dictum, totum extra centeſimum fuiſſe oſtenderim: Vmbriam verò, & Tuſciam annonariam, quas ſuburbicariis non adnumeras, & viciniores Vrbi fuiſſe quam Picenum, & centeſimo maxima parte comprehenſas? Nec difficile fuerat idem in proximis prouinciis oſtendere. nulla enim prorſus fuit, quæ vltra centeſimi fines aliqua ſui parte non proceſſerit. ſed hę ſatis erant, quas dixi, vt ſententiæ tuæ vanitatem refellerent. Hęret tamen in animo tuo ſcrupulus, qui te ſupra etiam torſit vehementius, cur nimirum, ſi ſuburbicarię nuncupatę ſunt, quę ſub Vicario Vrbis erant, cum vtraque Tuſcia ſub Vicarij huius fuerit poteſtate, vni potius Tuſcię hoc nomen datum ſit, quam alteri. Hoc ſi ex te quęram, inquis, quid reſ-

Pag. 109. 110.
Pag. 168.

pondebis? Et tu, Salmasi, quid responsurus es, si vicissim ex te quæram, quî factum putes, vt in Galliæ nostræ Aquitania, cum primum hæc prouincia in duas partes diuisa est, tametsi pars vtraque in Aquitania erat, vni potius Aquitanię nomen adhæserit, quàm alteri quæ dicta est Nouempopulana? Respondebis, opinor, cum Aquitania duas in partes diuisa, quęrendum singulis partibus nomẽ esset, atque vni parti proprium de Nouempopulis inditum nomen esset, alteri id cessisse quod commune vtrique antea fuerat. Quod ergo in Aquitania factum vides, hoc idem diuisa in partes Tuscia factum arbitrare.

Nunc vero, ne docentis studium abrumpamus, age de Latina regione, & Valeria, quas tu ad Picenum

& Tusciam,

& Tuſciam, vt quatuor ſuburbicariarum tibi numerus conſtaret, adieceras, ego vero Latinam regionem per ſe nunquam, Valeriam ſerò nimis inter Italiæ prouincias receptam oſtendi, quid nos tandem ad iſta iubes reponere? Latina regio, inquis, olim ipſa per ſe vna inter XI. regiones Italiæ fuit ſecundum Auguſti deſcriptionem. Atqui hoc etiam plane falſum eſſe res docet. Prima enim regio Auguſti, Plinio teſte libro III. cap. V. à Tiberi ad Silarum ducta, præter Latium totam ſimul Campaniam complexa eſt. Ac tum quidem nec Latij, nec Campaniæ nomen tulit. poſtea vero, cum Italia in prouincias ſub Conſtantino diſtributa eſt, tota in Campaniæ nomen conceſſit, & à Campaniæ Rectore adminiſtrata eſt. Quid nunc er-

Pag. 170 & ſeqq.

go Latium inter prouincias frustra quæris? Nam vbi Latium olim fuerat, ibi deinceps Campania fuit. Ideo in prouinciarum Italiæ descriptionibus Campaniæ solius, Latij aut Latinæ tuæ regionis nulla mentio. Quare si suburbicarias centesimi spatijs definiri placebat; cum vltra citraque cẽtesimum ab hac vrbis parte fuerit Campania, suburbicariam dicere Campaniam debuisti, non Latium. Valeriam autem, quam nos recentem prouinciam, & post Constantini tempora natam putabamus, quo argumẽto vetustiorem doces fuisse? Balbi nimirum tui testimonio. in cuius, vt ais, libro post prouinciam Piceni statim subiungitur
Pag. 186. 189. Provincia valeria. *An Valeriam*, inquis, *nimis recentem putas, quæ iam tum Balbi temporibus, qui*

ſub Auguſto vixit, prouinciæ nomen habebat? Tuam hîc fidem, Salmaſi. huic Balbo rurſum te committis: nec times, ne qui te in Piceno fefellit, iterum in Valeria decipiat? Etenim quî potuit ſub Auguſto VALERIA PROVINCIA nominari, ſi Italia non ante Hadrianum, vt tu ſcribis, vel vt ego ſentio, non ante Conſtantinum in prouincias, ſed in regiones fuit diſtincta; & Sabinos, Marſos, Pelignos, cum ceteris qui Valeriam poſtea conflarunt, quartæ regioni conſtat ab Auguſto fuiſſe attributos? Aut igitur commentitia ſunt, quæ Balbo adſcribuntur: aut ſi hęc ita ſcripſit, vt à te laudantur, næ ignauus homo es, qui non animaduertas contra te loqui teſtem quem producis. Sed de his Balbi fragmentis, quam nullius ſint fidei vel momenti, iam

antè dixi. Valeriam quoque in Aduentoria sero in prouincias allectam, non incerta coniectura, ex duplici prouinciarũ Italiæ descriptione docueram. quod illarum quæ est antiquior, & passim vetustis in codicibus continetur, Valeriam, nondum quippe natam, non habeat; cum posterior, quæ in vtriusque Imperij Notitia cernitur, eandem inter prouincias adnumeret.

Pag. 181. &c. Sensisti quas vires habeat hæc raciocinatio. Itaque vt eludas, eo ingenium contulisti, vt ostendas descriptionem illam, quam antiquiorem iudicamus, non solum altera posteriorem, sed recentem prorsus, & sequioris æui fuisse, cum abolito iam Valeriæ nomine Marsorum regio appellata est tota illa prouincia. Dic ergo, doce nos

magiſter, cur recentem iſtam XVI. Italiæ prouinciarum deſcriptionem cenſes, in qua Valeriæ, & ſuburbicariæ regionis nulla eſt mentio? Quoniam eadem, inquis, di- "
uiſio apud Paulum quoque Dia- "
conum reperitur. Quid tum vero? "
an quia Italiæ in XI. regiones diuiſio, quam Auguſtus inſtituit, apud Plinium legitur, propterea Plinio non eſt antiquior? an Paulus ipſe non ex antiquis prouinciarum Italiæ catalogis ſuum ſe concinnaſſe teſtatur? At certe falſum eſt, quod ais eandem eſſe diuiſionem. Vetus enim hæc noſtra XVI. tantum prouincias continet, & Valeriam non commemorat: Paulus XVIII. Italiæ prouincias recenſet, atque inter ceteras Valeriam. Quouſque te mētiri, & fallere delectat? Quod ſi poſtremis, vt nugaris, tempori-

bus, cũ pro Valeria Marſorũ regio vt diceretur inualuit, nata eſt hæc deſcriptio, cur in ea nec Valeria, nec Marſorum regio eſt expreſſa? Non dubito, Salmaſi, quin à tam inepta ſuſpicione abſtinuiſſes, ſi tibi hanc ipſam Deſcriptionẽ in vetuſtiſſimis codicibus, Vigilij & Pelagij iunioris Põtificum ętate ſcriptis, nobiſcũ intueri licuiſſet. Intelligeres enim, non ideo Valeriam in ea non memorari, quod eius nomẽ abolitum tum eſſet, cum & à Gregorio magno, qui Pelagio ſucceſſit, non vno loco Valeria memoretur, & à Paulo Diacono ducentis poſt annis eandem videas inter Italię prouincias celebrari. ſed contra ideo in hac Deſcriptione Valeriam non poni, quia quo primum tempore condita eſt, nondum ex Samnij regione decerpta, & in nouę prouin-

ciæ formam redacta erat Valeria. Ideo & Picenum quoque vnicum, & Tuſciam vnicam in ea reperiri, quia Prouinciæ iſtæ diuiſæ nondũ erant. Quæ tametſi diuiſæ deinceps fuerint, & à diuerſis Rectoribus aliquandiu adminiſtratæ, breui poſt iterũ coaluere, priſtinumque in ſtatum rediere. Quo denique factum, vt quod tibi veriſimile non videtur, re ipſa tamen obtinuerit, vt neglecta quæ prouincias iſtas diuidebat Italiæ deſcriptione, antiquior illa, quæ integras repręſentat, in omnibus libris ſeruata ſit, & ad nos vſque tranſmiſſa peruenerit. Et recentem igitur, vt docebam, vides Valeriam prouinciam fuiſſe, & abſurdum, vt quæ ccc. amplius annis poſt inſtitutos ab Auguſto Præfectos Vrbi exorta eſt, eadem abs te inter Præfectia-

Pag. 184.

næ iuriſdictionis prouincias conſtituatur.

CAPVT X.

Symmachi de Præfecto Vrbi epiſtola.

Salmaſij paradoxa refelluntur, Agrum Romanum circa Vrbem nullum fuiſſe, prouincias ab Vrbis portis incepiſſe, Præfectum Vrbi poteſtate in ſuo territorio caruiſſe. Symmachi epiſtolæ Salmaſiana expoſitio redarguitur. Vrbicaria regio agri Romani, prouincijs oppoſita. Vrbicariæ regiones centeſimo non circumſcriptæ. Legum aliquot explanatio.

IMmenſum atque ingratum ſit opus, ſi omnia errorum, & cauillationũ, calumniarumque tuarum capita exequi velim. Quàm multa enim, & quàm illuſtria exempla ſuppeditat vnus hic de Pręfecti Vrbis iuriſdictione locus, quem retractas? Nam vt pauca de

Pag 192. 193.

multis perſtringam, quis hoc primum ignoſcat tibi, quod nos de Præfecturæ centeſimo ſententiam mutaſſe iactas, & non erubeſcis? Vbinam ego notionem Præfecto intra centeſimum fuiſſe inficiatus ſum? Terminos ſanè vrbis, quos cum Præfectus exierit, poteſtate caret, ad centeſimum vſque porrigi negaui; eoſque agri Romani finibus docui, hoc eſt vrbis Romæ territorio; contineri. Ceterum intra hos terminos fineſque propriã, & iure magiſtratus congruentem, Præfecto poteſtatem ſic fuiſſe, vt eidem tamen à Principibus poteſtas, diſpar licet ac diuerſa, vſque ad centeſimum etiam milliarium tributa ſit. An hoc eſt centeſimum Præfecto detrahere? Sed niſi de nobis aliquid fingeres, quo falleres, præcipuum Salmaſianæ facun-

Pag. 194. diæ colorem amiſeras Quis deinde ferat, quod agrum Romanum ſub vrbe nullum vis fuiſſe; ſed ab vrbe digreſſis hinc Tuſcum mox occurriſſe, hinc Latinũ? cum ignorare nõ debeas, ideo Latinos olim, quod à viris doctis obſeruatum eſt, cum Vrbe exire à Conſulibus iubebantur, quinque millia paſſuum abeſſe iuſſos, quod hoc minimum interuallo ager Romanus à Latino ſeiungeretur: & iam ſuprà oſtenderim, totam ſuburbanam regionem, quæ in ruſticas tribus à Seruio rege diuiſa eſt, proprium & à ſociorum agris diſtinctum Romanorum agrum fuiſſe, nihilque huic agro adiectum deinceps
Pag. 195 fuiſſe, vel ademptum. Quam ridiculum porro, quod vicinas Vrbi Prouincias, Campaniam, Tuſciam, Valeriam, (nam quod Picenum

addis, ineptiſſimum eſt) non ab agri Romani finibus, quibus Vrbis territorium continebatur, ſed ab ipſius Vrbis Romæ portis atque muris initium duxiſſe autumas: & quod oppidi ac municipioli cuiuſque iudicibus communi iure competebat, hoc Præfecto Vrbi negas, vt per Romanum territorium liberam haberet iuriſdictionis poteſtatem. Nec meminiſti, tuum illum Hermopolitam Theodorum Prætori Thraciæ & Macedoniæ apud Conſtantinopolim, (eandem autem Romæ rationem fuiſſe non negabis) nullam niſi extra Vrbis terminos iuriſdictionẽ concedere, hoc eſt, vt ipſemet declarat, ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν πόλιν, extra Vrbem & proximam ſuburbani agri regionem.

Quid illa demum, quæ ad Sym- Pag. 198, &c.

machi epiſtolam prolixe nugaris, quam friuola, quam pugnantia, quàm ingenio atque ἀγχινοία tua sũt digna? Finitimam in ea epiſtola, quæ libri IX. eſt CXIX. poteſtatem, cui iura prouinciarum commiſſa dicantur, ad quam, Præfecto Vrbi recuſante, Albani criminis cognitio eſt delata, Vicarium Vrbis interpretabar. Quis enim Vicarium neget Albanis vicinum fuiſſe, & finitimas Vrbi prouincias pro Pręfectis adminiſtraſſe? Tibi tamen non probatur, & Præſidem Valeriæ, aut Campaniæ mauis Conſularem intelligi. Nec vides, ſi Campania prouincia, vt paulo ante contendebas, ab ipſo Vrbis pomęrio incipiebat, finitimam Albæ, quæ in ipſamet Campania ſit, aut propinquam dici eam non poſſe. Quod ſi nec Præſidi Valeriæ, nec

Campaniæ Consulari plurium iura prouinciarum, sed sua cuique fuit commissa, & ad Campaniæ prouinciam Alba pertinebat, non ad Valeriam; quo animi errore Pręsidem Valeriæ ad Albanum facinus vindicandum acciri posse iudicasti, vt ei extra prouinciá suam ius dicenti liceret impune non parere? Quæris à me, quia Præfectũ Vrbi, si terminos vrbis exierit, nullam Præfecturę iurisdictionem retinere docui, eoque in epistola Symmachi spectare aiebam, quod Præfectus ipse ad longinqua negat se posse occurrere: quæris, inquam, vtrum censeam Pontifices, qui Præfecto iudicium hoc deferebant, ignorasse quousque iurisdictio Præfecti Vrbis excurreret. At ego, vt ineptè hoc ex me quæri sentias, desinasque tandem tela, Pag. 100.

quæ te mox feriant, depromere: quæro ex te viciſſim, qui propterea Præfectum Albam ad vindicandum excurrere non potuiſſe cenſes, quod ius gladij extra muros & poteſtatem non haberet; vtrum hoc potius latuiſſe Pontifices arbitreris, quos ad fines illa ſe poteſtas exereret? Enimuero ſi ad rem & cauſam hæc faciunt, quid reſpondes? ſi nihil faciunt, cur obiectas? Poſſem & alia id genus, in quibus & tecum ipſe pugnas, & nobis nihil noces, plurima congerere: ſed nos, cum iſta ſufficiant, euagari & periſſologias tuas imitari non decet.

Nunc ergo vt concludam, & tu loquacitati tuæ modum ſtatuas, ſi potes, Salmaſi: cum tuam iſtam de ſuburbicariis regionibus fabulam, qua docebas intra cẽteſimum

ſuburbicarias omnes comprehendi, nullamque intra centeſimum, quæ ſuburbicaria non ſit, regionem contineri, vtraque ex parte ſubuerſam videas, quod Picenum ſuburbicarium oſtenderim totum extra centeſimi fines ſitum fuiſſe, Vmbriam verò & Tuſciam, quas tu in ſuburbicariis non numeras, cẽteſimi ſpatiis maxima parte cõprehenſas: cum ceteras etiam hariolationes tuas, quibus tanquam paruis fabellis grandiorem fabulã fulciebas, de ſuburbicariarum etymo & notione, deque earum numero atque ſitu, de ſpecialis Italiæ finibus, & de annonariis quas fingebas, diſſiliiſſe pariter & euanuiſſe intelligas: quid habes, de quo hiſcere amplius, aut mutire ſine nota poſſis? Licet enim Centeſimum nobis millies repetas, licet Pręfecti

vrbis iuriſdictionem intra centeſimum, atque Vrbicũ territorium vſque ad centeſimum, & exilia extra centeſimum,& tutelas Senatorum non vltra centeſimum,& Vrbicariam tuam regionem centeſimo circumſcriptã aſſiduo, ἄπε μαψυλάκας Διὸς Κόρινθος, omnibus paginis inclames, quid facit ad ſuburbicariarum notionem aut numerum Centeſimus,ſi nec omnes eius nominis regiones amplectitur,nec ſolas? Quid ergo, inquis, Vrbicariam regionem negabis dici tractum illum terrarum potuiſſe, qui circa Vrbem centeſimi ſpatiis continebatur? Equidem ſi quis aliquãdo ita vſurpatam oſtendat, non repugnabo. ſed ita vt multo congruentius ac verius Vrbicariam regionem illam fuiſſe agnoſcat, quæ Vrbis territorio, hoc eſt agro Ro-

mano

mano terminabatur. Sic enim coloniarum, municipiorumque omnium regiones dictæ, quæ illarum finibus claudebantur. Nec dubium quin hoc sensu accipienda videatur regio Vrbicaria L. III. Cod. Theod. *Tributa in ipsis speciebus inferri*, quæ vino quod ex prouinciis colligitur, vinũ opponit quod ex Vrbicaria regione confertur. nam prouinciæ, vt dictum est, agrũ Romanum cingebant, & ab eius terminis incipiebant. En habes Vrbicariam regionẽ breuiore gyro, quam putabas. Verum vt in hac Vrbicaria nostra prouinciæ erant nullæ; sic in ea quam centesimo vis finiri, suburbicarias omnes conclusas non fuisse, Picenum, reclames licet, sine controuersia declarat. Illa etiam toties à te decantata lex II. Cod. Theod. *De* Pag. 64. 89. 112.

integri restitutione, quæ à centesimo Vrbis milliario separare & secludere videtur Italiam, quid habet quod fabulæ suffragetur? Cum
» Italiam, ais, à centesimo distin-
» guat, quam eandem ab Vrbicariis
» regionibus distingunt lex IX. *De*
» *annonis & tributis* lex vnica *Si per*
» *obreptionem*, lex XIX. *De extraor-*
» *dinariis muneribus*, consequens vi-
» detur regiones Vrbicarias centesi-
» mo definiri. Quis hoc non rideat? Ergo si contestationis spatia vsque ad XXX. anni finem, non intra centesimum, sed intra XL. Vrbis milliarium ad integri restitutionem lex indulsisset, & XL. milliario Italiam opposuisset, suburbicarias intra XL. constrictas diceres? & quia effractorem equitem Romanum D. Marcus abstinere iussit Vrbe & Italia D. *De effractoribus & ex-*

pilatoribus, in Vrbem ipſam, quoniam ab Vrbe ſeiunxit Italiam, ſuburbicarias regiones conijci oportebit? Atqui vt has intra Vrbem quærere ſtultum ſit: ſic intra centeſimum poſitæ dici omnes ne poſſint, Picenum idem intercedit. Omnino, Salmaſi, telo hoc vno Chimæra tua confoſſa iacet. Quãlibet enim tibi ſomnia tua placeãt, quamuis te fabulæ auctorem & choragum intempeſtiue pronunciaris, plauſores etiam & approbatores, quibus ſimilia ſunt labra, te nactum glorieris: licet denique omnia miſceas, & abſurdum nihil ſit adeo, quod tibi, ſi ad rem facit, nõ arrideat: tamen donec Picenum & Vmbria, quas mouere fruſtra conatus es, ſuis in ſedibus ſtabunt, nihil ad ſuburbicarias intra centeſimum conſtituendas, ἁπάσῃ ῥώμῃ καὶ

μηχαναῖς actum esse, nihil agi aut sperari posse, necesse est confiteri. Quare cedere deinceps, an obniti libeat, tuum est videre. sed durum planè ac ferreum caput erit, quod tantus aries non perfringet.

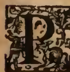
PROPEMTICI CL. SALMASIO LIBER II.

De Ecclesiis suburbicariis.

CAPVT I.

Canon VI. Synodi Nicænæ.

Suburbicariæ Ecclesiæ Rufini. Comparari à Synodo Nicena diæcesim cum diæcesi, non diæcesim cum prouincia. Confirmari ab eadem Episcopo Alexandrino iura non solum metropolitica, sed etiam Patriarchica, quæ Meletiani turbabant. Prouincia Romana semper vltra centesimum.

BENE tui similem, Salmasi, hoc est verbosum & loquacem, dum tuis per suburbicarias regiones vestigiis hæ-

reo, me fecisti. Quo mihi nunc curandum est enixius, atque impensius elaborandum, vt in altera de Ecclesiis dissertatione, in qua omnes iterum garrulitatis tuæ habenas laxasti, adducam ipse contra, & modum orationi meę imperem, quem in tua tenere non potuisti. Disputationis ergo nostræ caput & summa erat, ecquas Rufinus Ecclesias suburbicarias intelligat libro II. Historiæ cap. VI. cùm in canone VI. Synodi Nicænæ cautum scribit, vt Episcopus Alexandrinus Ægypti, sicut Romanus suburbicariarum Ecclesiarum, curam gerat. In quo quidem quoniam Coniecturæ auctori fixum erat, cui tu etiam principio adstipulatus es, comparari à Synodo Patriarchæ Alexandrin idiæcesim cum speciali Patriarchæ Romani

diæcesi: dubium esse vobis non poterat, quin suburbicariæ à Rufino Ecclesiæ dicerentur, quæ in speciali Episcopi Romani essent diæcesi. Quare cum hanc ego specialem Patriarchatus Romani diæcesim non exiguis cẽtesimi ab Vrbe milliarij spatiis, quibus à vobis definiebatur, contineri, sed Occidentem vniuersum complecti ostendissem; consequens esse docui, vt Rufinum concederetis vel Synodi mentem, quæ Patriarchatum cum Patriarchatu componeret, non expressisse, vel suburbicariarum nomine Occidẽtales omnes Ecclesias comprehendisse. Hîc tu quam te in partem non vertisti? quas latebras nõ quæsiisti, vt certæ & apertę conclusionis ictum declinares? Quàm frigida porro, & lenta sunt omnia quæ opponis? Patriarcham " Pag. 210.

„ videlicet Occidentis Pontificem à „ Græcis quoque schismaticis appellari. Quasi mouere nos debeat, quod istud etiam hæretici plerique schismaticis deteriores confitentur: aut quasi nos, quod isti peruerso fortasse consilio improbe consentiunt, non idem recta & sincera mente, & à Græcis ante schisma, & à Latinis, ipsisque adeo Romanis Pontificibus, qui nec hæretici, opinor, nec schismatici fuêre, testatum olim fuisse probauerimus. Suburbicariæ præterea „ Ecclesiæ tibi tam latè patere posse „ non videntur. quid ita? quia idem sunt quod suburbanæ, quæ Vrbi sunt proximæ. Quid si aliter Rufino visum est? atque is suburbicarias tum regiones, tum Ecclesias, non à suburbano situ loci, vt arbitraris, sed ab alia Vrbis denomina-

Pag. 116. 119. 248.

tionedictas censuit, quę in Vrbici magistratus, vel Episcopi, essent diæcesi & potestate? illarumque alios fines esse, prout varię sunt vrbicæ diæceses & potestates? Prorsus enim, vt iterum dicam, cum Patriarchatus Romani diæcesis sit Occidens, si suburbicarias Rufinus Ecclesias ex Synodi canone intelligi voluit, quæ in hac sitæ sint diæcesi, suburbicarias Occidétales omnes Ecclesias appellauit.

Sed inuenisti tandem in lubrico & ancipiti loco exitum ingenio & solertia tua dignum. Inita est ratio, qua & suburbicarias Ecclesias intra centesimum cum regionibus tuis cogeres, & Rufinum ab ineptæ locutionis calumnia liberares. Synodū ais Episcopi Alexandrini diæcesim cum Ro- " mana non diæcesi, sed prouincia " Pag. 209. 215. &c.

„ comparare. Romanam autem pro-
„ uinciam, quam Pontifex peculiari
„ Metropolitarum iure administrat,
„ totam olim intra centesimum fuis-
„ se, in eáque vna suburbicarias Rufini Ecclesias contineri. Atque hęc nempe illa est Nicæni canonis ex-
Pag. 259. positio, quam à doctissimis viris hactenus frustra tentatam, à te demum numeris omnibus absolutá, & ex asse perfectá gloriaris. Quidni vero sine riuali arroges tibi, quod nemo sanus inuideat? Nam quis præter te, si compos est sui, explanationis tam insulsæ, tamque ineptæ auctorem se ac fundum dici velit, vt Synodum putet, cum Episcopi Alexandrini cum Romano comparationem instituat, non paria inter se conferre, prouinciam cum prouincia, diæcesim cum diæcesi, & Patriarcham cum Patriarcha, Metropolitanum

cum Metropolitano : ſed peruerſa rerum vice, diæceſim cum prouincia, patriarcham cum metropolita, hoc eſt diuerſa ac diſſimilia componere, atque ἀσύγκλωστα, quod aiunt, συνάπτειν? Ad Synodi verba, quibus canon ille conceptus eſt, animum adhibe, atque mentẽ. τὰ ἀρχαῖα, inquit, ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει. ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. *Antiqua conſuetudo ſeruetur per Ægyptũ, Libyam, & Pentapolim. ita vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem; quia & Vrbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt.* Hæc vetus & ſimplex canonis interpretatio. nunc tuam audiamus. *Habeat,* inquis, *Epiſcopus Alexandrinus per omnes ſuæ diæceſis prouincias ordinan-*

dorum Episcoporum potestatem, quia Episcopus Romanus similem habet in vnica prouincia potestatem. Quid absurdius? quid à Synodi mente fingi potuit alienius? Hoccine est ex Romanæ Ecclesiæ forma, vt Nicolaus Papa epistola viii. scribit, sumptũ esse exemplum, quod Alexandrinæ Ecclesiæ tribueretur? hoc parilem, aut similem, vt Synodus ipsa loquitur, Romæ morem fuisse? Quæso te, Salmasi, quia Præfectum vrbi Constantinopolitanum ad Romani instar constitutum fuisse non ignoras; an non effusius, & diffutis, vt alias, malis rideres, si quem hoc modo ratiocinantem audires; Habeat Præfectus Vrbi Const. non in Vrbe sua solùm, sed extra vrbis etiam terminos, intra centesimum milliariũ iurisdictionem & potestatem: quia

Præfectus vrbi Romæ in vrbe tantùm poteſtatem habet, terminos vrbis egreſſus non habet? Quod ſi ridiculum id eſſet, cur ipſe Synodum non diſpari ludibrio exponis? Etenim ſi Pontifex Romanus creandorũ extra prouinciam ſuam Epiſcoporum poteſtatem non habet; quod nos quàm vanum ſit, & quam temere à te dicatur, ſuo loco expendemus: ſed ſi hanc poteſtatem non habet, quî potes Alexandrino ad Romani exemplum tributam hariolari?

Quid cauſæ eſt deinde, cur quam Synodus vniuerſè poteſtatem ἐξουσίαν Alexandrino Epiſcopo tribuit in Ægypto, Libya, & Pentapoli, tu ad vnam referas ordinandorum Epiſcoporum poteſtatem? Quia hoc vnum, inquis, agebatur. turbabat ius metropoliticũ Epiſ- Pag.160. &c.

„ copi Alexandrini Meletius, qui ſi-
„ bi Epiſcoporum conſecrationes
„ adrogabat. ſanciunt illo canone
„ patres, vt Epiſcopus Alexandrinus
„ ius ſuum metropolitę per ſupradi-
„ ctas prouincias antiquo more ſo-
„ lus exerceat : quoniam ita moris
„ eſſet Epiſcopo Romano, in ſua ni-
„ mirum prouincia. Audio. Et quidem ius metropoliticum id quo Epiſcopus Romanus, vt prouincię ſuæ caput, Romanam prouinciam regit, atque Epiſcopos in ea conſecrat; eodemque modo poteſtatem qua Epiſcopus Alexandrinus Alexandrinam in Ægypto prouinciá, aut alius quilibet metropolitanus prouinciá cui præeſt, tum in Epiſcopis initiandis, tum in ceteris Eccleſiaſticæ adminiſtrationis partibus moderatur, ius metropoliticum rectè congruenterque dici

consuesse intelligo : potestatem vero, quam superioris gradus Episcopi, vt Primates, & Patriarchæ, non in vna tantum sua, in qua vt metropolitæ versantur, sed in alijs etiam sibi subditis prouinciis exercent, quis vnquam ad hunc diem ius metropoliticum, & non primatis, aut patriarchæ ius ac prærogatiuam appellauit? Alia sunt, inquis, iura Metropolitanorum, alia Patriarcharum. Sunt planè, sunt etiã in constituendis Episcopis diuersa. Nam Metropolitanorum ius est, vt Episcopos quidẽ ordinare possint, sed in vna sua prouincia duntaxat: Patriarcharum, vt in omnibus sedi suæ subiectis prouinciis ordinare possint. Itaque cum Episcopus Carthaginiensis suæ, id est Proconsularis prouinciæ Episcopos consecrabat, Metropolitani

Pag. 161.

integri restitutione, quæ à centesimo Vrbis milliario separare & secludere videtur Italiam, quid habet quod fabulæ suffragetur? Cum
» Italiam, ais, à centesimo distin-
» guat, quam eandem ab Vrbicariis
» regionibus distingunt lex IX. *De*
» *annonis & tributis* lex vnica *Si per*
» *obreptionem*, lex XIX. *De extraor-*
» *dinariis muneribus*, consequens vi-
» detur regiones Vrbicarias centesi-
» mo definiri. Quis hoc non rideat?
Ergo si contestationis spatia vsque ad XXX. anni finem, non intra centesimum, sed intra XL. Vrbis milliarium ad integri restitutionem lex indulsisset, & XL. milliario Italiam opposuisset, suburbicarias intra XL. constrictas diceres? & quia effractorem equitem Romanum D. Marcus abstinere iussit Vrbe & Italia D. *De effractoribus & ex-*

pilatoribus, in Vrbem ipſam, quoniam ab Vrbe ſeiunxit Italiam, ſuburbicarias regiones conijci oportebit? Atqui vt has intra Vrbem quærere ſtultum ſit: ſic intra centeſimum poſitæ dici omnes nē poſſint, Picenum idem intercedit. Omnino, Salmaſi, telo hoc vno Chimæra tua confoſſa iacet. Quālibet enim tibi ſomnia tua placeāt, quamuis te fabulæ auctorem & choragum intempeſtiue pronunciaris, plauſores etiam & approbatores, quibus ſimilia ſunt labra, te nactum glorieris: licet denique omnia miſceas, & abſurdum nihil ſit adeo, quod tibi, ſi ad rem facit, nō arrideat: tamen donec Picenum & Vmbria, quas mouere fruſtra conatus es, ſuis in ſedibus ſtabunt, nihil ad ſuburbicarias intra centeſimum conſtituendas, ἀπαύστηρω μὴ ἢ

μηχάναις actum esse, nihil agi aut sperari posse, necesse est confiteri. Quare cedere deinceps, an obniti libeat, tuum est videre. sed durum planè ac ferreum caput erit, quod tantus aries non perfringet.

PROPEMTICI CL. SALMASIO LIBER II.

De Ecclesiis suburbicariis.

CAPVT I.

Canon VI. Synodi Nicænæ.

Suburbicaria Ecclesia Rufini. Comparari à Synodo Nicena diæcesim cum diæcesi, non diæcesim cum prouincia. Confirmari ab eadem Episcopo Alexandrino iura non solum metropolitica, sed etiam Patriarchica, quæ Meletiani turbabant. Prouincia Romana semper vltra centesimum.

PENE tui similem, Salmasi, hoc est verbosum & loquacem, dum tuis per suburbicarias regiones vestigiis hæ-

reo, me fecisti. Quo mihi nunc curandum est enixius, atque impensius elaborandum, vt in altera de Ecclesiis dissertatione, in qua omnes iterum garrulitatis tuæ habenas laxasti, adducam ipse contra, & modum orationi meę imperem, quem in tua tenere non potuisti. Disputationis ergo nostræ caput & summa erat, ecquas Rufinus Ecclesias suburbicarias intelligat libro ii. Historiæ cap. vi. cùm in canone vi. Synodi Nicænæ cautum scribit, vt Episcopus Alexandrinus Ægypti, sicut Romanus suburbicariarum Ecclesiarum, curam gerat. In quo quidem quoniam Coniecturæ auctori fixum erat, cui tu etiam principio adstipulatus es, comparari à Synodo Patriarchæ Alexandrini diœcesim cum speciali Patriarchæ Romani

diæcesi: dubium esse vobis non poterat, quin suburbicariæ à Rufino Ecclesiæ dicerentur, quæ in speciali Episcopi Romani essent diæcesi. Quare cum hanc ego specialem Patriarchatus Romani diæcesim non exiguis cẽtesimi ab Vrbe milliarij spatiis, quibus à vobis definiebatur, contineri, sed Occidentem vniuersum complecti ostendissem; consequens esse docui, vt Rufinum concederetis vel Synodi mentem, quæ Patriarchatum cum Patriarchatu componeret, non expressisse, vel suburbicariarum nomine Occidẽtales omnes Ecclesias comprehendisse. Hîc tu quam te in partem non vertisti? quas latebras nõ quæsiisti, vt certæ & apertę conclusionis ictum declinares? Quàm frigida porro, & lenta sunt omnia quæ opponis? Patriarcham " Pag. 110.

„ videlicet Occidentis Pontificem à „ Gręcis quoque ſchiſmaticis appellari. Quaſi mouere nos debeat, quod iſtud etiam hæretici plerique ſchiſmaticis deteriores confitentur: aut quaſi nos, quod iſti peruerſo fortaſſe conſilio improbe conſentiunt, non idem recta & ſincera mente, & à Græcis ante ſchiſma, & à Latinis, ipſiſque adeo Romanis Pontificibus, qui nec hęretici, opinor, nec ſchiſmatici fuêre, teſtatum olim fuiſſe probauerimus. Suburbicariæ prætereà „ Ecclesiæ tibi tam latè patere poſſe „ non videntur. quid ita? quia idem ſunt quod ſuburbanæ, quæ Vrbi ſunt proximæ. Quid ſi aliter Rufino viſum eſt? atque is ſuburbicarias tum regiones, tum Ecclesias, non à ſuburbano ſitu loci, vt arbitraris, ſed ab alia Vrbis denomina-

Pag. 116. 119. 248.

tionedictas censuit,quę in Vrbici magistratus, vel Episcopi, essent diæcesi & potestate? illarumque alios fines esse,prout varię sunt vrbicæ diæceses & potestates? Prorsus enim,vt iterum dicam,cum Patriarchatus Romani diæcesis sit Occidens, si suburbicarias Rufinus Ecclesias ex Synodi canone intelligi voluit, quæ in hac sitæ sint diæcesi,suburbicariasOccidẽtales omnes Ecclesias appellauit.

Sed inuenisti tandem in lubrico & ancipiti loco exitum ingenio & solertia tua dignum. Inita est ratio,qua & suburbicarias Ecclesias intra centesimum cum regionibus tuis cogeres, & Rufinum ab ineptæ locutionis calumnia liberares. Synodũ ais Episcopi Alexandrini diæcesim cum Romana non diæcesi, sed prouincia Pag.203. 215. &c.

„ comparare. Romanam autem pro-
„ uinciam, quam Pontifex peculiari
„ Metropolitarum iure adminiſtrat,
„ totam olim intra centeſimum fuiſ-
„ ſe, in eáque vna ſuburbicarias Ru-
fini Eccleſias contineri. Atque hęc
nempe illa eſt Nicæni canonis ex-
Pag. 259. poſitio, quam à doctiſſimis viris
hactenus fruſtra tentatam, à te de-
mum numeris omnibus abſolutá,
& ex aſſe perfectá gloriaris. Quid-
ni vero ſine riuali arroges tibi,
quod nemo ſanus inuideat? Nam
quis præter te, ſi compos eſt ſui,
explanationis tam inſulſæ, tamque
ineptæ auctorem ſe ac fundum
dici velit, vt Synodum putet,
cum Epiſcopi Alexandrini cum
Romano comparationem inſti-
tuat, non paria inter ſe conferre,
prouinciam cum prouincia, diæ-
ceſim cum diæceſi, & Patriarcham
cum Patriarcha, Metropolitanum

cum Metropolitano: sed peruersa rerum vice, diæcesim cum prouincia, patriarcham cum metropolita, hoc est diuersa ac dissimilia componere, atque ἀσύγκλωστα, quod aiunt, συνάπτειν? Ad Synodi verba, quibus canon ille conceptus est, animum adhibe, atque mentẽ. τὰ ἀρχαῖα, inquit, ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει. ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. *Antiqua consuetudo seruetur per Ægyptũ, Libyam, & Pentapolim. ita vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem; quia & Vrbis Romæ Episcopo parilis mos est.* Hæc vetus & simplex canonis interpretatio. nunc tuam audiamus. *Habeat,* inquis, *Episcopus Alexandrinus per omnes suæ diæcesis prouincias ordinan-*

dorum Episcoporum poteſtatem, quia Epiſcopus Romanus ſimilem habet in vnica prouincia poteſtatem. Quid abſurdius? quid à Synodi mente fingi potuit alienius? Hoccine eſt ex Romanæ Eccleſiæ forma, vt Nicolaus Papa epiſtola VIII. ſcribit, ſumptū eſſe exemplum, quod Alexandrinæ Eccleſiæ tribueretur? hoc parilem, aut ſimilem, vt Synodus ipſa loquitur, Romæ morem fuiſſe? Quæſo te, Salmaſi, quia Præfectum vrbi Conſtantinopolitanum ad Romani inſtar conſtitutum fuiſſe non ignoras; an non effuſius, & diſſutis, vt alias, malis rideres, ſi quem hoc modo ratiocinantem audires; Habeat Præfectus Vrbi Conſt. non in Vrbe ſua ſolùm, ſed extra vrbis etiam terminos, intra centeſimum milliariũ iuriſdictionem & poteſtatem: quia

Præfectus vrbi Romæ in vrbe tantùm poteſtatem habet, terminos vrbis egreſſus non habet? Quod ſi ridiculum id eſſet, cur ipſe Synodum non diſpari ludibrio exponis? Etenim ſi Pontifex Romanus creandorũ extra prouinciam ſuam Epiſcoporum poteſtatem non habet; quod nos quàm vanum ſit, & quam temere à te dicatur, ſuo loco expendemus: ſed ſi hanc poteſtatem non habet, quî potes Alexandrino ad Romani exemplum tributam hariolari?

Quid cauſæ eſt deinde, cur quam Synodus vniuerſè poteſtatem ἐξουσίαν Alexandrino Epiſcopo tribuit in Ægypto, Libya, & Pentapoli, tu ad vnam referas ordinandorum Epiſcoporum poteſtatem? Quia hoc vnum, inquis, agebatur. Pag.160. turbabat ius metropoliticũ Epiſ- &c.

consuesse intelligo : potestatem vero,quam superioris gradus Episcopi, vt Primates, & Patriarchæ, non in vna tantum sua, in qua vt metropolitæ versantur, sed in alijs etiam sibi subditis prouinciis exercent, quis vnquam ad hunc diem ius metropoliticum,&non primatis, aut patriarchæ ius ac prærogatiuam appellauit? Alia sunt,inquis, Pag. 161. iura Metropolitanorum, alia Patriarcharum. Sunt planè, sunt etiã in constituendis Episcopis diuersa.NamMetropolitanorum ius est, vt Episcopos quidẽ ordinare possint, sed in vna sua prouincia duntaxat: Patriarcharum, vt in omnibus sedi suæ subiectis prouinciis ordinare possint.Itaque cum Episcopus Carthaginiensis suæ, id est Proconsularis prouinciæ Episcopos consecrabat, Metropolitani

iure vtebatur: cum reliquarũ Africæ prouinciarum Episcopos ordinabat, hoc ille sibi non metropolitani, sed totius Africæ primatis nomine vindicabat. Quæ cum ita sint, quo pacto potestatem, qua Episcopus Alexandrinus omnes, vt ais, per Ægypti, Libyæ, & Pentapolis prouincias Episcopos instituebat, ius mere metropoliticum audes affirmare: aut Episcopum eundem à Synodo, non vt Patriar-
Pag. 160. cham, sed vt purum putum Me-
» tropolitanum considerari? Occa-
» sionem, ais, sanciendo canoni de-
» dit schisma Meletij. Gratiam habe Aduentoriæ nostræ. hoc ab illa didicisti, quod te alij iam pridem docere potuerant. Sed dic, & doce nos vicissim. quæ Meletius aduersus Alexandrinos Antistites in schismate molitus est, Alexandriæ
ne solum

ne ſolum prouinciam, cuius illi ſpeciales erant metropolitæ, an reliquas etiam Ægyptiacæ diæceſis regiones turbabant? illorumne iura tantum metropolitica, & non etiam patriarchica violabant? Meletius hic à Petro primùm Epiſcopo, cuius ſententia & iudicio fuerat damnatus, tū deinde ab Achilla & Alexandro ſucceſſoribus, ita deſciuit, vt nullam Ægypti partem à labe intactam reliquerit. Epiſcopos paſſim aut antiquos in partes ſuas pertraxit, aut nouos à ſe creatos antiquis oppoſuit: perpaucę vt alicuius nominis in Ægypto ciuitates eſſent, quæ Meletiani ſchiſmatis Epiſcopum non haberent, excepta Alexandria. in qua ipſa cum ſedem obtinere non poſſent, in Alexandrino agro Epiſcopum collocarunt. Suas illi ſeorſim

Ecclesias frequentabant, suos conuentus agebant: Catholicæ Ecclesiæ hostes vbique, sed Alexãdrinæ maximè sedi, eiusque Episcopis semper infesti, quos omnibus modis insectari & vexare nunquam destiterunt, Πέτρῳ vt in Apologia II. scribit Athanasius, ἐπιβουλεύσαντες, καὶ Ἀχιλλᾷ τῷ μετ᾽ ἐκεῖνον διαβαλόντες, καὶ Ἀλεξάνδρου κατηγορήσαντες. Et adhuc dubitas, Salmasi, vtrum à Meletio, Meletianisque Alexandrinorum Antistitum summa & patriarchica potestas, qua omniũ, vt Theodosius Aug. loquitur, per Ægypti diæcesim præsules sunt sacerdotum, quáque Meletio ipsi, quem Epiphanius Hæresi LXIX. Archiepiscopũ vocat, τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ Θηβαΐδος ἀρχιεπίσκοπον, in Thebaide quoque ipsa imperabat, appetita his conatibus, & concussa

omni ex parte fuerit, ac labefacta-ta? Quod si potestas hæc appetebatur, si huiusce à Meletianis iura violabantur, hęc ipsa est profecto, quam Synodus, post decretam in schismaticos pænam, quæ in eius ad Ægyptios apud Theodoretum epistola cõtinetur, Episcopo Alexandriæ stabiliendam, firmandamque hoc canone censuit: ridiculumque, & te vno dignum est cõmentum, quod canonem de sola Metropolitæ potestate interpretaris. Nimirum sicut in regionum suburbicariarum tractatione, quo eas intra centesimum compingeres, Piceni tibi, & Vmbriæ, atque Tusciæ necessariò turbandi limites fuerunt: ita nunc Ecclesias, nisi corrupto & euerso canonis sensu, non poteras iisdem illis finibus coërcere.

Quamquam ne ſic quidem re vera coërceres. Vt enim tibi nunc concedatur, ſuburbicarias à Rufino Eccleſias ex canonis mente dici, quæ in Prouincia Romana erant poſitæ : Prouinciam tamen Romanam, quod te iam dudum Cenſura noſtra docuit, longè vltra centeſimum progreſſam eſſe conſtat. falſúmque & incredibile eſt, quod illam olim centeſimo definitam, poſtea auctam & amplificatam fuiſſe nugaris : cum certum exploratumque ſit, prouincias omnes tum ciuiles, tum eccleſiaſticas, ampliores nunquam fuiſſe, quam principio. Nam cum initio ampliſſimæ omnes eſſent, variis poſtea diuiſionibus, vt nouæ exinde fierent, contractæ breuioreſque factę ſunt. Sed cum abſurdiſſimum ſit, vt dixi, Alexãdrinam Eccleſiam

cum Romana aliter, quam in re non dispari comparari, & totam Alexandrinæ sedis diæcesim à Synodo designari probatum sit; reliquum est vt suburbicariarum Ecclesiarum nomine solas prouinciæ Romanæ Ecclesias apud Rufinum intelligi, alienissimum atque ineptissimum ducamus.

CAPVT II.

Parergon Salmasij de legibus & edictis.

Iunius Quartus Palladius non duorum, vt putat, sed vnius sunt nomina. Duabus S. Augustini epistolis subscriptiones restitutæ. Principum legibus, dum promulgabantur, magistratuum edicta subijci mos erat, non præponi. Sub edicto proponi quid sit. Salmasij pudenda ostentatio.

ET si mihi constitutum erat à re proposita nusquam di-

Iunius Quartus Palladius non duorum, vt existimasti, sed vnius Palladij tria sunt nomina. Quod quidem discere poteras ex antiqua Inscriptione, quæ ab Onufrio Pãuinio in Fastis producitur, IVNIVS QVARTVS PALLADIVS V. C. COS. ORD. Nos verò, si nobis tamen habendam fidem putas, ex duabus etiam Innocentij Papæ epistolis didicimus, quę cùm in excusis omnibus libris subscriptione sua careant, in vetustis monasterij Corbeiensis exemplaribus Palladij huius adscriptum habent cum nominibus Consulatum. Prior enim, quæ ab his verbis incipit, *In requirendis*, respondetq; ad literas Concilij Carthaginiensis, huiusmodi habet subscriptionem, *Data vj. Kalend. Februarij, P. C. Theodosij Aug.* VII. *& Iunij Quarti Palladij*

V. C. Altera, *Fraternitatis vestræ*, ad Aurelium, Alypium, Augustinum, Euodium, Possidium Episcopos, in hunc modum, *Data pridie Kalendas Februarias P.C gloriosissimi Theodosij Aug.* VII. *& Iunij Quarti Palladij V.C.*

Gratiam tibi, Salmasi, aliquam fortasse habituri sunt philologi, quod hallucinationis tuæ causa restitutæ sunt his epistolis subscriptiones. de coronidis tuæ parergo nullam habebunt. Quis enim falsæ, ut ostendam, atque insulsæ obseruationis mercedem exsoluat?
Pag. 292. Moris fuit, inquis, vt Præfecti in
„ constitutionibus Principum pu-
„ blicè proponendis sua ipsi edicta
simul proponerent. Certum est, hoc & pueri norunt. Priore autem
„ loco edictũ, ais, proponebat suum
„ Præfectus, quo id quod à Principe

conſtitutum eſſet edicebat, ſanciebatque: tum deinde legem ipſam vel conſtitutionem ſubijciebat. Hoc iam planè tuum eſt. hoc præter te nemo ſciuit, nec ſomniauit vnquam. Itane vero, vt Principum leges Iudicum edictis ſubſternantur, & legibus edicta præponantur? nec te à tam ridicula ſuſpicione, vel ipſa indecori ſpecies, vel contraria nunc etiam tribunalium omnium conſuetudo deterruit? Quinimmo præclaræ iſtius diuinationis fiducia, leges quoque ipſas aggredi & temerare auſus es: vt in Nouella Valentiniani prima *De Teſtamentis*, & in Nouella eiuſdem *De Sepulcris*, ac ſequenti *De Libertis & ſucceſſionibus eorum,* quibus locis in vniuſcuiuſque ſubſcriptione, ANTELATA EDICTO Albini Præfecti lex dicitur, tu

antelato edicto ſcribi iubeas, quia lex, vt ais, edicto non anteponebatur, ſed contrâ edictum legi. Quid porrò vetat, quin hoc exemplo leges vniuerſas contamines, vt quandocumque ſolemnia illa occurrunt, quibus eas Principes propositis edictis promulgari iubét, tu præpoſitis aut antelatis edictis ſcribi præcipias? Par enim omniũ eſt ratio, & qui verecundiæ ſemel fines exceſſerit, hunc fas eſt nauiter eſſe impudentem. Sed age, dic nobis tandem, nam operæ eſt cognoſcere, quis tibi ſententiæ huius auctor fuit? vnde arcanum tam grande, tam diu hactenus ignoratum didiciſti? Ex Nouella, vt video, Valentiniani *De præſcriptione* xxx. *annorum*, quæ propoſita in foro Traiani dicitur ſub edicto Firmini V. I. Præfecti prætorio.

Sic enim es ratiocinatus: Si ſub Pag.294.
“ edicto Firmini propoſita eſt lex il-
“ la; ergo Firmini edictum præcede-
“ bat, & antepoſitum erat. Idem igi-
“ tur eſt, *Lex propoſita ſub edicto*, &
“ *propoſita antelato edicto*. Inde, inquis, Pag. 293.
“ & προγράμματα & προθέματα illa
“ edicta Præfectorũ dicta ſunt, quòd
“ in publicatione imperialium reſ-
“ criptorum reſcriptis ipſis præfer-
“ rentur, & anteferrentur. Mirum eſt profecto, Salmaſi, ſic te abuti eorum ignorantia qui Græcè neſciũt, vt eorum qui ſciunt iudicium non reformides. Nemo enim eſt, niſi Græcę linguæ prorſus ignarus, qui neſciat, programmata & προθέματα non ex eo dicta, vt fingis, quod rei cuipiam præponerentur, ſed quod palam ac publicè proponerentur. Verùm in Græcis vtcumque ferenda fraus videatur: in Latinis autem

cum, prælata oraculi huius auctoritate firmabit. An non apertè prælatas Præfectorum edictis leges fuisse significat? Nam vt quod in hac lege iussum vides, idem in omnibus obseruari consuesse intelligas, audi rursum non vnius, sed trium simul Præfectorum, Isidori, Bassi, & Regini testimonium ex Edicto, quo Theodosij & Valentiniani promulgata lex est *De Nestorij libris non legendis.* quod quidem cum lege ipsa integrum extat post Acta Synodi Ephesinæ: nos eam modo illius partem, quæ ad rem nostram spectat, expromemus. Sic enim post alia loquuntur. ὡς δ' ἂν γνοίητε τὴν γαλήνην, τὴν εὐσέβειαν τῶν προστεταγμένων, τὴν πρόνοιαν, ἣν διὰ πάντων τοῖς ὑπηκόοις νέμουσι, τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων. τοῦ δὲ ἡμῶν τοῦ προγράμματος, κατὰ τὸ εἰωθὸς, τὸν τοῦ θείου φωτὸς γέμοντα νό-

bas? Si quæ in libris, legibusque recta sunt deprauare, si programma, & sub edicto quid sit nescire, si suá in Græcis, Latinisque ἀπροσεξίαν prodere, nulla laus est, quo iam illud TANTI ERAT, quo tibi de infelicis parergi tui elegantia blandiebare? Tantine ergo ducebas, existimationem tuam hominum ludibrio exponi, nemo vt deinceps Nouellas, nemo ANTELATAS EDICTIS LEGES lecturus sit, qui non illico erroris tui, audaciæque recordetur? Ac scire omnino peruelim, cum tot modis misere lapsus sis, quid ij hoc loco de sodalium tuorum grege dicturi sint, qui tua vbique scripta venditant, & se laudum tuarum fautores, pręconesque videri volunt: ac præcipuè inter ceteros Amicus ille tuus, qui te in hoc scamma coniecit,

quid consilij deinceps daturus sit. Erūt enim fortasse, qui latebras tibi suadeant, & vt laruam resumas quam posuisti. Sed hoc iam nimis serum est, nec iactantiæ tuæ gloriosum. Alij alia suggerent. ille omnium optime consulet tibi, qui persuadebit, vt ab ineptis & imperitis castigationibus in posterum abstineas.

Capvt. III.

Canon ix. & xvii. Synodi Calchedonensis.

Salmasianæ dictionis character. Exarchi diœceseon in Synodo Calchedonensi non sunt Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus, sed Ponticæ, Asianæ, & Thraciæ primates. Nili interpretatio reiecta. Zonaræ exposita. Multa in Conciliis vniuersalibus tractari non vniuersalia. Exarchos illos diœcesibus suis revera præfuisse.

NVnc iterum nos Synodi Calchedonenſis canones vocant, vt iterum exploremus, ecquos illa diœceſeon Exarchos dicat, & vtra verior, Synodique ad mentem aptior ſit interpretatio; tuáne qui tres tantum, an mea, qui quatuor Epiſcoporum gradus ab ea deſignatos cenſeo. Sed antequam rem aggredior, deprecanda mihi eſt illa fraudis ſuſpicio quam moues, quod tibi videar neſcio quid in explicanda ſententia tua non ſatis aſſecutus. Quaſi verò de induſtria id à me fingi neceſſe ſit, quod ſibi omnes qui tua legunt accidere cõfitētur. Quotuſquiſque eſt enim, qui ea intelligere poſſit quæ ſcribis? aut qui, poſtquam in libris tuis multas horas conſumpſerit, ac tuam iſtam περιαυτολόγιαν καὶ ταυτολόγιαν

Pag. 300.

eloquentiam, & ſuas ipſius voces infinitè recantantem Echo diu multumque pertulerit, non ſe tandem quid velis non videre conqueratur? Quanquam igitur, ſi quid interdum in hoc genere peccemus, facilis & expedita eſt defenſio: dabitur tamen opera deinceps, ne me in ijs quæ perperā à te ſcripta ſint excutiendis, aut ſententiam tuam non ſatis expreſſiſſe, aut parum dilucidè cõfutaſſe ſuſpiceris.

Atque vt hinc potiſſimum exordiar, quoniam duobus locis Exarchorum in Synodo fit mentio, canone IX. & canone XVII. vtriuſque autem loci par eademque eſt ratio, canonis IX. verba quæ ad rem faciunt expendamus. ea autem ſic habent. εἰ δὲ καὶ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ δικαζέσθω. εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολί-

την ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. *Si clericus*, inquit, *cum Episcopo suo causam habeat, vel cum extraneo, apud Synodum prouinciæ iudicetur. Quod si Episcopus vel Clericus controuersiam habeat cum prouinciæ Metropolitano, aut Exarchum dięceseos petat, aut sedem Constantinopolitanam, & ibi decidatur.* Disceptationis nostrę hîc prima est contentio, quinam sint Exarchi diæceseõ, quos Synodus cum Episcopo Const. componit. Tu Patriarchas aliarum sedium, Alexandrinæ nimírum & Antiochenæ, intelligendos censes, atque ita canonem interpretaris, vt de Metropolitanorum controuersiis cognoscere iubeat, vel Exarchum seu Patriarcham diæcesis cuiusque, vel

Patriarcham Conſt. Vnde & Epiſcoporum gradus tres omnino, nec plures expreſſos concludis, Epiſcopos, Metropolitas, & Exarchos ſeu Patriarchas. Mihi verò, Salmaſi, quin Patriarchæ ij qui diæceſes regunt, vt Alexandrinus & Antiochenus, diæceſeon ſuarum Exarchi appellari poſſint, & interdum ſoleant, nulla eſt dubitatio. cæterum quod iſtos à Synodo Exarchorum nomine deſignari, aut ius vllum Epiſcopo Conſt. in Metropolitanos, qui ſub aliis Patriarchis erant, tributum arbitraris; id ego abſurdum & incredibile, atque à Græcorum interpretum ſenſu & iudicio alienum duco. Primum enim, ſi Patriarchas Synodus intelligi volebat, cur illos non vſitatis, & quibus Patriarchas ornare ſolebat, θρόνων vel ἀρχιεπισκόπων nomi-

nibus designauit, vt controuersias agitari iuberet, vel apud sedem & Archiepiscopum diœcesis, vel apud sedem & Archiepiscopum Const. cur cùm eiusdem gradus Episcopos & Patriarchas compararet, vni Const. propriam & legitimam θρόνου appellationem impertiit, reliquos ambiguo, & cum aliis qui Patriarchæ non essent, communi Exarchorum vocabulo comprehendit? Deinde si ad infringendam, vt tibi placet, minuendamque aliorum Patriarcharum iurisdictionem hi canones edebantur; quî factum vt hoc Leo magnus ignorarit, qui in epistolis, quas aduersus Episcopum Const. hac de re scripsit, id vnum de Patriarchis expostulat, quod προεδρίαν sibi, hoc est prioris loci dignitatem, prę Alexandrino & Antiocheno vin-

dicaret; de vſurpatis illorum iudiciis & poteſtate verbum nullum facit? Quî factum etiam, vt Legati ſedis Apoſtolicæ, cùm in Synodo aduerſus canonem xxviii. quo πρεσβεῖα illa ſtabiliebatur, Actione xvi. vehementiſſime reclamarent, non duos ſimul iſtos reiecerint, ſi his quoque violari Patriarcharum
Pag. 306. 309. iura exiſtimabant? Nam quod iſtos etiam à ſede Apoſtolica repudiatos, & nunquam admiſſos, Hincmaro, vt tibî videtur, adſtipulatore contendis, erras omnino, & apertis teſtimoniis refelleris, tum Actorum ipſius Synodi Calchedonenſis, vt dixi; tum veterum omnium, quibus probati & recepti canones continentur, Eccleſiæ Romanæ collectionum. Quis exploratius quos Eccleſia Romana canones reciperet cognouit, quàm

abbas Dionysius, aut quàm ipsimet, qui canonibus auctoritatem asserebant, Pontifices? Euolue collectionem Dionysianam, Epitomem canonum ab Hadriano I. ad Carolum regem missam, & quotquot in antiquis codicibus extant canonum Calchedonensium Latina exemplaria: nusquam in his XXVIII. canonem reperies, nonum & decimum septimum nusquam omissos deprehendes. vt hinc liqueat illum vnum, quod Patriarcharum priuilegiis, quę sedes Apostolica tuebatur, apertè repugnaret probatū non fuisse: hos vero, quod ad eam causam pertinere non viderentur, sine cōtrouersia receptos.

Sed habes, inquis, sententiæ tuæ duces Græcos, qui omnes ore vno, atque ὁμοθυμαδὸν Exarchos diæceseon ceteros Orientis Patriarchas Pag. 305.

intelligunt. Quósnam vero Græcos auctores producis? Nilum & Barlaamum. Ergo quod Græculi duo ſchiſmatici dixerint, tu Græcorum omnium ſuffragia vocas? Atqui ex hoc etiam binario detrahendus eſt Barlaamus, cuius in verbis nihil eſt, vnde pareat illum Synodi verba de Patriarchis accepiſſe. Ita vnicus tibi, quem omnium habeas loco, reſtat Nilus. Quid vero in Nili expoſitione ſit momenti, qui in canone ipſo qua de re ageret non animaduertit? Nam cùm aliud ſit de re quapiam diſceptare apud hunc vel illum iudicẽ licere, aliud ab vno ad alterum prouocare: acutus homo quod de iudicum optione ſancitum à Synodo fuerat, ad appellationes traduxit. Sed ille nimirum ὑποθέσει ſeruiens, vt ſedis Apoſtolicæ primatum oppugnaret, appellationes hoc loco &

patriarchas hariolatus est. Tu qua mente illum & quo consilio sequare, tuum est videre. nos in canonis huius explicatione Zonaram potius audiemus, & cum Zonara Balsamonem. quorum hic quidem Ezarchos, ille vero Metropolitanos à Synodo non alios designari docet, quàm eos qui in prouinciis erant sedi Const. subiectis. Sic enim scribit ad canonem XVII. Οὐ πάντων δὲ τῶν μητροπολιτῶν πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως καθίσταται δικαστὴς, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. οὐ γὰρ δὴ καὶ τοὺς τῆς Συρίας μητροπολίτας, ἢ τοὺς τῆς Παλαιστίνης, καὶ Φοινίκης, ἢ τοὺς τῆς Αἰγύπτου ἄκοντας ἑλκύσει δικάζεσθαι παρ' αὐτῷ. ἀλλ' οἱ μὲν τῆς Συρίας τῷ τῆς Ἀντιοχείας ὑπόκεινται φόρῳ, οἱ δὲ τῆς Παλαιστίνης τῷ Ἱεροσολύμων, οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου παρὰ τῷ Ἀλεξανδρείας δικάζονται, παρ' ὧν καὶ χειροτονοῦνται, καὶ οἷς ὑπόκεινται. *Non omnium,*

inquit, *Metropolitanorum iudex ſedebit Conſtantinopolitanus, ſed eorum duntaxat, qui ſub eius ſunt poteſtate. Neque enim Syriæ Metropolitas, aut Palæſtinæ ac Phœnicis, aut Ægypti, ad ſubſellia ſua inuitos trahet, vt apud ipſum litigent. ſed qui è Syria ſunt, Antiocheni forum ſubibunt; qui è Paleſtina, Hieroſolymitani; qui ex Ægypto, Alexandrini, à quibus ordinantur, & quorum ſubſunt poteſtati.* Vides, Salmaſi, cùm inter nos quæſtio ſit, quarúmnam diæceſeon Exarchos Synodus intelligat, Græcorum interpretum ſententia ex diæceſeon numero expungendas primũ duas eſſe, quas tu ſolas hoc loco deſignari contendebas, Orientalem & Ægypriacam. Deinde illas tantum diæceſes intelligendas, quæ ſub Epiſcopo Conſt. deinceps fuerũt; in quas iam tum poteſtas & impe-

rium Episcopo Const. parabatur. quo nomine duas quoque alias, quarum oblitus videris, Imperij Orientalis diæceses excludi necesse est, Macedoniam & Daciam, quæ Synodi Calchedonensis tempore non ad Constantinopolitani, sed ad Romani Patriarchę administrationem pertinebant. Ita tres omnino, de quibus Synodum accipi liceat, reliquæ sunt diæceses, Pontica, Asiana, & Thraciæ. nec dubium profectò, quin de his solis accipienda & exponenda sit. Tres enim hæ solæ, vt nosti, sub sede Const. in has iam inde à Synodo Cõstantinopolitana inhiarant eius sedis Episcopi. quibus illæ tandem in Synodo Calchedonensi, reclamantibus sedis Apostolicæ legatis, velut proprię concessæ & adiudicatæ sunt. Harum denique prin-

Pag. 370.

cipes Metropolitas, qui diæceses singulas integras regebant, Cæsariensem Ponticæ, Ephesinum Asianæ, & Heracliensem Thraciæ, solos ex omnibus sedi Const. subditis Metropolitis ἐξάρχους διοικήσεων, diæceseon Exarchos à Græcis appellatos fuisse nō ignoras. Quare de his solis, si verum amamus, canones istos loqui fatendum est. quatuor proinde Episcoporum in his gradus distingui, Episcopos, Metropolitas, Exarchos, & qui supra omnes erant, Patriarchas Constantinopolitanos.

Dic nunc porro, qui tuam de duobus Patriarchis interpretationem quam certis argumentis refellamus audisti, huic nostræ de tribus Exarchis, quid solidi habes quod opponas? Duo enim abs te contra obijci video: sed quorum

vnum est planè ridiculum, alterum longè falsissimum. Pag. 364. 365 373. Specialis, " inquis, ac τοπικὸς erit ille canon, si " de solis sedi Const. subditis clericis " exponatur ; non generalis , nec " vniuersalis, vt decuit, & oportuit in " Concilio œcumenico. Quis hæc cum audit risum teneat ? aut quis non miretur hominem, qui in Synodorum lectione hospes non sit, tam oscitanter eas legisse, vt non animaduerterit, multa in œcumenicis non solum τοπικὰ, verum etiã προσωπικὰ tractari consuesse? Synodus Nicæna, vt de multis pauca perstringam, canone VII. Aeliæ Episcopo habẽdum honorem decreuit. an id τοπικὸν non erat? Synodus Const. canone IV. Maximi ordinationem irritam esse iussit. an προσωπικὴ ea sanctio non fuit? Synodus Ephesina canone vltimo

Cypriis Ecclesiis liberas Episcoporum suorum ordinationes asseruit. quis hoc illis proprium & peculiare neget fuisse? Quid autem Synodos alias consectamur, vt illas plerunque ad ea, quæ locorum vel personarum propria sint, descendere ostendamus; cum Synodi Calchedonensis, in qua versamur, extet canon xxviii. de his ipsis Pōti, Asiæ, & Thraciæ diæcesibus specialiter ac nominatim conceptus & enuntiatus? Quod enim in hoc canone factum liquet, in nono & xvii. quin fieri licuerit, non potest nisi absurdissimè negari. Ridicula igitur, & inanis, & friuola erat obiectio.

Quid alterum illud quale est, quod non semel aut iterum, sed innumerabilibus locis, tanquā Herculis clauam, aut Gorgonis caput

intentas? Non possunt, ais, Exar- Pag. 360.
chorum nomine tres isti à Synodo 371.
„ designari. quid ita? quia licet Exar-
„ chi diæceseon vocarentur, re vera
„ metropolitæ tantum erant, suasque
„ vt ceteri prouincias solas curabant: aliarum diæcesis prouinciarum
„ Episcopos neque ordinarunt
„ vnquam, nec iuris quicquam &
„ potestatis in illos habuerũt. Itaque Pag. 367.
„ à Synodo non Exarchorum, sed
„ Metropolitarum nomine comprehenduntur. Quid hîc dicam, Salmasi? Mirari me prorsus, hominẽ Pag. 320. 331. 337.
ingeniosum, cum tam sæpe tot locis hoc idem recinat, nondum videre id à vero alienum & falsum esse, commentumque adeo simile portenti, & Gorgone ipsa fabulosius. Quid enim? vt Cæsariensis verbi gratia Episcopus solius Cappadociæ primæ curam gesserit,

nullámq; in ceteras Pōticæ diœcesis prouincias potestatem exercuerit? Quam multus hîc contra te, & quam amplus, si excurrere libeat, veteris historiæ campus aperitur? Sed ego te, quod redarguendo errori tuo satis sit, ad solas Basilij magni epistolas allegabo. Ab his disces, cùm diæcesis Ponticæ, cuius caput & Exarchi sedes Cæsarea, fines amplissimi fuerint per Cappadociæ, Ponti, Bithyniæ, Galatiæ, Paphlagoniæ, & Armeniæ prouincias diffusi; tot ex prouinciarum numero nullam fuisse, in qua Basilius Cæsariensis Episcopus nō aliquod sui in illas iuris potestatisque exemplum ediderit. Designādus erat Nicopolitanæ Ecclesiæ, hoc est Armeniæ minoris metropoli, Antistes. translatum Basilij auctoritate τῆς Κολωνείας Episcopum

pum testantur epistolæ ccxc. & ccxcii. Idem & Satalorum in eadem Armenia ciuitati Episcopum dedit, & de Cyrilli Episcopi causa cognouit, eumque conflati per calumniam criminis inuidia liberauit, & Eustathium Sebastenū suspectæ doctrinæ Episcopum, eoquenomine à Metropolitano suo, & ceteris Episcopis prouinciæ reiectum, fidei orthodoxæ libello subscribere iussum in communionem restituit. quæ singula Basilius ipse in Epistola cxxcvii. commemorat. fidei vero libellus, γραμματεῖον πίστεως, cum Eustathij subscriptione in epistola lxxvii. continetur. An hæc Cæsarienses Episcopos iuris in Armenia nihil habuisse significant? Iam vero, ne singulas Ponticæ oras persequar, quid causæ dices fuisse, cur Basilius

ἐπισκόποις τῆς Ποντικῆς διοικήσεως, *Ponticæ diæcesis Episcopis*, vniuersè scribat epistola ccxci. eosque Cæsaream ad solennem quotannis Martyrum memoriam, & ad Synodum de more, vt est in Epistola cclvi. per eos dies celebrandam euocet, nisi quod omnium per Ponticam Episcoporum reuera caput & præses erat Cæsariensis? aut cur Basilium eundem céses, cùm Episcopos & metropolitas in Armenia crearet, cúmque in Galatia mortuo Ancyrano metropolitano, de subrogando in eius locum successore sollicitus exclamaret, πρὸς τίνα λοιπὸν τὰς φροντίδας τῶν ἐκκλησιῶν ἀποθώμεθα, *cuínam Ecclesiarum curam imponemus*? nunquam alienas à se prouinciarum illarum ordinationes duxisse: Iconiensis verò in Pisidia Episcopi ordinationem, ad quam inuitabatur,

ὑπερόριον χειροτονίαν in epiſtola VIII. id eſt peregrinam & tranſlimitaneam appellaſſe: niſi quod prouinciæ illæ intra eius diæceſim; at Piſidia iam extra fines, nec in Pontica, ſed in Aſiana erat diæceſi? Ex hoc igitur vno diſcrimine, quibus terminis poteſtatem ſuam definiret Baſilius, agnoſcas licet: atque Exarchi Cæſarienſis exemplo diſcas tandem, Exarchos olim diæceſeon non nomine tantum ac titulo Exarchos, vt aiebas, nec vnius ſolum primariæ in diæceſi prouinciæ rectores ac meros metropolitas fuiſſe: ſed in omnes diæceſeon ſuarum prouincias, ſupra ceteros Metropolitas, adminiſtrationis, poteſtatiſque ſuæ iura protuliſſe. nihil proinde hoc etiam ex capite obſiſtere, quo minus Synodi Calchedonenſis canones de illis intelligi, exponique recte poſſint.

CAPVT IV.

De ijſdem, & de Canone II. Synodi Conſtantinopolitanæ.

Salmaſii de duobus Patriarchis ſententia iterum exploditur. Tautologiam Synodo Calchedonenſi appingit. Canonis Conſtantinop. explicatio. Exarchi ſupra omnes Metropolitanos diœceſis. Socratis hallucinatio. Salmaſij errores Chorographici.

LIBET autem, priuſquam de Exarchis cetera exequar, cum tela omnia, quibus expoſitioné noſtram impetebas, omni ex parte depulſa ſint, tuam iterum ſub oculos ponere, ſi fortè illius tandem pudor ſubeat, quam certum eſt te, ſi noſtra eſſet, omni ludibrio & contumelia vexaturum. Etenim ſi mihi iſta, quæ à te paſſim iactantur, excidiſſent, vt canones illos de omnium clericorum & Epiſcoporum

Pag. 365.

iudiciis, quocumque illi ſub Patriarcha poſiti ſint, in vniuerſum ſancitos fuiſſe contenderem, & Exarchorum tamen nomine Alexandrinum duntaxat Patriarcham, & Antiochenum deſignari docerem, an non ridicula hæc ſtatim & pugnantia videri affirmares? Quî enim conuenit, cùm præter ſedem Conſt. quatuor aliæ Patriarcharú ſedes fuerint, vt duas tantùm intelligi velis, & omnes dicas comprehendi? An metropolitæ, de quibus iudicia conſtituerentur, in Occidente non erant? Quod ſi Occidétem Romani principatus gratia excipi placet, cur canones de omnibus generatim atque vniuerſe, eo quod œcumenica Synodus eſſet, conditos mentiebare? Sed Occidentem expungamus. Si de omnibus, qui per Orientis diæceſes

intelligunt. Quósnam vero Græcos auctores producis? Nilum & Barlaamum. Ergo quod Græculi duo ſchiſmatici dixerint, tu Græcorum omnium ſuffragia vocas? Atqui ex hoc etiam binario detrahendus eſt Barlaamus, cuius in verbis nihil eſt, vnde pareat illum Synodi verba de Patriarchis accepiſſe. Ita vnicus tibi, quem omnium habeas loco, reſtat Nilus. Quid vero in Nili expoſitione ſit momenti, qui in canone ipſo qua de re ageret non animaduertit? Nam cùm aliud ſit de re quapiam diſceptare apud hunc vel illum iudicẽ licere, aliud ab vno ad alterum prouocare: acutus homo quod de iudicum optione ſancitum à Synodo fuerat, ad appellationes traduxit. Sed ille nimirum ὑποθέσει ſeruiens, vt ſedis Apoſtolicæ primatum oppúgnaret, appellationes hoc loco &

patriarchas hariolatus eſt. Tu qua mente illum & quo conſilio ſequare, tuum eſt videre. nos in canonis huius explicatione Zonaram potius audiemus, & cum Zonara Balſamonem. quorum hic quidem Ezarchos, ille vero Metropolitanos à Synodo non alios deſignari docet, quàm eos qui in prouinciis erant ſedi Conſt. ſubiectis. Sic enim ſcribit ad canonem XVII. Οὐ πάντων δὲ τῶν μητροπολιτῶν πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως καθίσταται δικαστὴς, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. οὐ γὰρ δὴ καὶ τοὺς τῆς Συρίας μητροπολίτας, ἢ τοὺς τῆς Παλαιστίνης, καὶ Φοινίκης, ἢ τοὺς τῆς Αἰγύπτου ἄκοντας ἑλκύσει δικάζεσθαι παρ' αὐτῷ. ἀλλ' οἱ μὲν τῆς Συρίας τῷ τῆς Ἀντιοχείας ὑπόκεινται θρόνῳ, οἱ δὲ τῆς Παλαιστίνης τῷ Ἱεροσολύμων, οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου παρὰ τῷ Ἀλεξανδρείας δικάζονται, παρ' ὧν καὶ χειροτονοῦνται, καὶ οἷς ὑπόκεινται. *Non omnium,*

inquit, *Metropolitanorum iudex ſedebit Conſtantinopolitanus, ſed eorum duntaxat, qui ſub eius ſunt poteſtate. Neque enim Syriæ Metropolitas, aut Palæſtinæ ac Phœnicis, aut Ægypti, ad ſubſellia ſua inuitos trahet, vt apud ipſum litigent. ſed qui è Syria ſunt, Antiocheni forum ſubibunt; qui è Paleſtina, Hieroſolymitani; qui ex Ægypto, Alexandrini, à quibus ordinantur, & quorum ſubſunt poteſtati.* Vides, Salmaſi, cùm inter nos quæſtio ſit, quarúmnam diæceſeon Exarchos Synodus intelligat, Græcorum interpretum ſententia ex diæceſeon numero expungendas primũ duas eſſe, quas tu ſolas hoc loco deſignari contendebas, Orientalem & Ægyptiacam. Deinde illas tantum diæceſes intelligendas, quæ ſub Epiſcopo Conſt. deinceps fuerũt; in quas iam tum poteſtas & impe-

rium Episcopo Const. parabatur. Pag. 370.
quo nomine duas quoque alias, quarum oblitus videris, Imperij Orientalis diæceses excludi necesse est, Macedoniam & Daciam, quæ Synodi Calchedonensis tempore non ad Constantinopolitani, sed ad Romani Patriarchę administrationem pertinebant. Ita tres omnino, de quibus Synodum accipi liceat, reliquæ sunt diæceses, Pontica, Asiana, & Thraciæ. nec dubium profectò, quin de his sôlis accipienda & exponenda sit. Tres enim hæ solæ, vt nosti, sub sede Const. in has iam inde à Synodo Cōstantinopolitana inhiarant eius sedis Episcopi. quibus illæ tandem in Synodo Calchedonensi, reclamantibus sedis Apostolicæ legatis, velut proprię concessæ & adiudicatæ sunt. Harum denique prin-

cipes Metropolitas, qui diæceſes ſingulas integras regebant, Cæſarienſem Ponticæ, Epheſinum Aſianæ, & Heraclienſem Thraciæ, ſolos ex omnibus ſedi Conſt. ſubditis Metropolitis ἐξάρχους διοικήσεων, diæceſeon Exarchos à Græcis appellatos fuiſſe nõ ignoras. Quare de his ſolis, ſi verum amamus, canones iſtos loqui fatendum eſt. quatuor proinde Epiſcoporum in his gradus diſtingui, Epiſcopos, Metropolitas, Exarchos, & qui ſupra omnes erant, Patriarchas Conſtantinopolitanos.

Dic nunc porro, qui tuam de duobus Patriarchis interpretationem quam certis argumentis refellamus audiſti, huic noſtræ de tribus Exarchis, quid ſolidi habes quod opponas? Duo enim abs te contra obijci video: ſed quorum

vnum est planè ridiculum, alterum longè falsissimum. Specialis, inquis, ac τοπικὸς erit ille canon, si de solis sedi Const. subditis clericis exponatur; non generalis, nec vniuersalis, vt decuit, & oportuit in Concilio œcumenico. Quis hæc cum audit risum teneat? aut quis non miretur hominem, qui in Synodorum lectione hospes non sit, tam oscitanter eas legisse, vt non animaduerterit, multa in œcumenicis non solum τοπικὰ, verum etiã προσωπικὰ tractari consuesse? Synodus Nicæna, vt de multis pauca perstringam, canone VII. Aeliæ Episcopo habẽdum honorem decreuit. an id τοπικὸν non erat? Synodus Const. canone IV. Maximi ordinationem irritam esse iussit. an προσωπικὴ ea sanctio non fuit? Synodus Ephesina canone vltimo

Pag. 364. 365 373.

Cypriis Ecclesiis liberas Episcoporum suorum ordinationes asseruit. quis hoc illis proprium & peculiare neget fuisse? Quid autem Synodos alias consectamur, vt illas plerunque ad ea, quæ locorum vel personarum propria sint, descendere ostendamus; cum Synodi Calchedonensis, in qua versamur, extet canon xxviii. de his ipsis Pōti, Asiæ, & Thraciæ diæcesibus specialiter ac nominatim conceptus & enuntiatus? Quod enim in hoc canone factum liquet, in nono & xvii. quin fieri licuerit, non potest nisi absurdissimè negari. Ridicula igitur, & inanis, & friuola erat obiectio.

Quid alterum illud quale est, quod non semel aut iterum, sed innumerabilibus locis, tanquā Herculis clauam, aut Gorgonis caput

intentas? Non possunt, ais, Exar- Pag. 360.
chorum nomine tres isti à Synodo 371. „
designari. quid ita? quia licet Exar- „
chi diæceseon vocarentur, re vera „
metropolitæ tantum erant, suas- „
que vt ceteri prouincias solas cura- „
bant: aliarum diæcesis prouincia- „
rum Episcopos neque ordinarunt „
vnquam, nec iuris quicquam & „
potestatis in illos habuerũt. Itaque Pag. 367.
à Synodo non Exarchorum, sed „
Metropolitarum nomine compre- „
henduntur. Quid hîc dicam, Sal-
masi? Mirari me prorsus, hominẽ Pag. 320. 331. 337.
ingeniosum, cum tam sæpe tot lo-
cis hoc idem recinat, nondum vi-
dere id à vero alienum & falsum
esse, commentumque adeo simile
portenti, & Gorgone ipsa fabulo-
sius. Quid enim? vt Cæsariensis
verbi gratia Episcopus solius Cap-
padociæ primæ curam gesserit,

nullámq; in ceteras Pōticæ diœcesis prouincias potestatem exercuerit? Quam multus hîc contra te, & quam amplus, si excurrere libeat, veteris historiæ campus aperitur? Sed ego te, quod redarguendo errori tuo satis sit, ad solas Basilij magni epistolas allegabo. Ab his disces, cùm diæcesis Ponticæ, cuius caput & Exarchi sedes Cæsarea, fines amplissimi fuerint per Cappadociæ, Ponti, Bithyniæ, Galatiæ, Paphlagoniæ, & Armeniæ prouincias diffusi; tot ex prouinciarum numero nullam fuisse, in qua Basilius Cæsariensis Episcopus nō aliquod sui in illas iuris potestatisque exemplum ediderit. Designādus erat Nicopolitanæ Ecclesiæ, hoc est Armeniæ minoris metropoli, Antistes. translatum Basilij auctoritate τῆς Κολωνείας Episcopum

pum testantur epistolæ CCXC. & CCXCII. Idem & Satalorum in eadem Armenia ciuitati Episcopum dedit, & de Cyrilli Episcopi causa cognouit, eumque conflati per calumniam criminis inuidia liberauit, & Eustathium Sebastenũ suspectæ doctrinæ Episcopum, eoque nomine à Metropolitano suo, & ceteris Episcopis prouinciæ reiectum, fidei orthodoxæ libello subscribere iussum in communionem restituit. quæ singula Basilius ipse in Epistola CXXCVII. commemorat. fidei vero libellus, γραμματεῖον πίστεως, cum Eustathij subscriptione in epistola LXXVII. continetur. An hæc Cæsarienses Episcopos iuris in Armenia nihil habuisse significant? Iam vero, ne singulas Ponticæ oras persequar, quid causæ dices fuisse, cur Basilius

ἐπισκόποις τῆς Ποντικῆς διοικήσεως, *Ponticæ diæcesis Episcopis*, vniuersè scribat epistola CCXCI. eosque Cæsaream ad solennem quotannis Martyrum memoriam, & ad Synodum de more, vt est in Epistola CCLVI. per eos dies celebrandam euocet, nisi quod omnium per Ponticam Episcoporum reuera caput & præses erat Cæsariensis? aut cur Basilium eundem céses, cùm Episcopos & metropolitas in Armenia crearet, cúmque in Galatia mortuo Ancyrano metropolitano, de subrogando in eius locum successore sollicitus exclamaret, πρὸς τίνα λοιπὸν τὰς φροντίδας τῶν ἐκκλησιῶν ἀποθώμεθα, *cuinam Ecclesiarum curam imponemus*? nunquam alienas à se prouinciarum illarum ordinationes duxisse: Iconiensis verò in Pisidia Episcopi ordinationem, ad quam inuitabatur,

ὑπερόριον χειροτονίαν in epiſtola VIII. id eſt peregrinam & tranſlimitaneam appellaſſe: niſi quod prouinciæ illæ intra eius diæceſim; at Piſidia iam extra fines, nec in Pontica, ſed in Aſiana erat diæceſi? Ex hoc igitur vno diſcrimine, quibus terminis poteſtatem ſuam definiret Baſilius, agnoſcas licet: atque Exarchi Cæſarienſis exemplo diſcas tandem, Exarchos olim diæceſeon non nomine tantum ac titulo Exarchos, vt aiebas, nec vnius ſolum primariæ in diæceſi prouinciæ rectores ac meros metropolitas fuiſſe: ſed in omnes diæceſeon ſuarum prouincias, ſupra ceteros Metropolitas, adminiſtrationis, poteſtatiſque ſuæ iura protuliſſe. nihil proinde hoc etiam ex capite obſiſtere, quo minus Synodi Calchedonenſis canones de illis intelligi, exponique recte poſſint.

iudiciis, quocumque illi ſub Patriarcha poſiti ſint, in vniuerſum ſancitos fuiſſe contenderem, & Exarchorum tamen nomine Alexandrinum duntaxat Patriarcham, & Antiochenum deſignari docerem, an non ridicula hæc ſtatim & pugnantia videri affirmares? Quî enim conuenit, cùm præter ſedem Conſt. quatuor aliæ Patriarcharũ ſedes fuerint, vt duas tantùm intelligi velis, & omnes dicas comprehendi? An metropolitæ, de quibus iudicia conſtituerentur, in Occidente non erant? Quod ſi Occidẽtem Romani principatus gratia excipi placet, cur canones de omnibus generatim atque vniuerſe, eo quod œcumenica Synodus eſſet, conditos mentiebare? Sed Occidentem expungamus. Si de omnibus, qui per Orientis diæceſes

erant, Synodum accipiendam censes, cur inter Orientis Patriarchas Hierosolymitanum prætermittis? nulline sub eo Metropolitani? at hoc negare non licet, post Synodi præsertim Actionem VII. in qua tres illi Palæstinæ adsignatæ sunt. Quod si Metropolitani sub illo fuerunt, apud quem disceptabant? Nam absurdum sanè sit, vt apud Antiochenum, qui se prouinciis illis abdicarat, contendisse dicas, vel apud Alexandrinum.

Iam verò, vt gradum propius conferamus, si Exarchi diæceseon in Synodo sunt Patriarchæ, & qui Ponticæ, Asianæ, Thraciæ diæceseon Exarchi re ipsa erant, & dicebantur, Cæsariensis, Ephesinus, & Heracleotes, hi à Synodo nō Exarchorum, sed Metropolitarum, vt vis, numero censentur; de his ipsis

quæro, deque aliis qui per easdem diæceses erãt metropolitis, quámnam habituri sint diœcesim, quem Exarchum diæcesis, apud quem ex canone iudicentur, vel apud sedem Pag. 198.
Const. Exarchus, inquis, illorum 371.
" Patriarcha est Constantinopolita- "
nus: diæcesis verò communis vna "
ex tribus illis compacta & compo- "
sita. Ergo cum de istorum iudiciis quæstio erit, vnus idemque personam vtramque sustinebit. ergo in verbis Synodi ludificatio, vt cum duos dicere videatur, vnicum significet. Fingamus enim, cum prouinciæ in his tribus diæcesibus Synodi Calchedonensis tempore fuerint prope triginta, cum aliquo prouinciarum illarum metropolita subortam esse controuersiam, cum Ancyrano videlicet in Pontica, aut cum Synadensi in Asiana, aut

cum Heracleota ipſo in Thracia. profecto cum de hac controuerſia cognoſcere Synodus iubet vel exarchum diæcesis, vel sedem Const. ſi Exarchus diæceſis alius hîc nõ eſt, quàm Patriarcha Conſt. eundem Synodus ineptiſſima tautologia bis dicit: atque ita in ſcopulum incurris, ad quem te appulſum negabas, vt quæ à Synodo diuiſa atque diſiuncta ſunt, interpretatione tua confundere & conturbare cogaris. Denique vt hoc loco non diſputem, abſurdíne nihil habeat, quod trium iſtarum diæceſeon Exarchus à te dicatur Patriarcha Conſt. cui nomen hoc tributum vnquam fuiſſe nullo exemplo poſſis oſtendere, ſed ita iure tandem appellatum concedam: quandónam, amabo te Salmaſi, hunc illi titulum conuenire aut tribui

potuiſſe arbitraris? Tum ni fallor, cum diæceſes illæ in eius redactæ ſunt poteſtatem, cùm præeſſe illis, & ἐξάρχειν cæpit. ineptus enim ſit, qui aliter reſpondeat. Ergo Exarchus Ponticæ, Aſianæ, & Thraciæ diæceſis dici Epiſcopus Conſt. antè non potuit, quàm ſedi Conſt. diæceſes illæ ſubijcerentur. A quo autem ſubiectas cenſes, & qua lege? A Synodo, inquis, Calchedonenſi canone XXVIII. Rectè omnino: ſic enim ſe res habet. At non vides quid conſequatur? Nam ſi Exarchi nomē Epiſcopo Conſt. ante canonem XXVIII. adſcribi nō potuit, conſequens eſt nimirum, vt qui in canone IX. & XVII. Exarchi diæceſeon nominantur, eos de Epiſcopo Conſt. qui diæceſes ſibi ſubditas nondum habebat, intelligi non poſſe cognoſcas. Quare vt

cetera omnia deessent, quæ in hac tua explicatione plurima & maxima incommoda inesse ostendimus, satis hoc vnum ad illam infirmandam, euertendamque videri oporteret. Et quoniam ad diœceses tantum istas, quæ sedi Const. cuius honori Synodus obsecundabat, viciniores erant, quæque illi addictæ mox fuerunt, referendos esse canones illos, nihilque ad aliorum Patriarcharum fines aut iura pertinuisse, Græcorum etiam interpretum suffragio probatum est: quid restat, nisi vt Exarchos diæceseon in his canonibus eos dictos concludamus, qui veri solique earum Exarchi semper habiti sunt, Cæsariensem Ponticæ, Ephesinú Asianæ, & Heracleotam Thracicę, ad quos Synodus singulorú cuiusque diæcesis metropolitarum causas deferri de more iubeat, vel,

quod in noui Patriarchæ gratiam addit, ad ſedem Epiſcopi Conſt. In hac enim explanatione noſtra, vt tuæ diſſimillimam agnoſcas, omnia ſunt ad normam & rationem compoſita: nihil in ea inſolens, nihil alienum, nihil quod cum antiquo more ac legibus non aptè cohæreat atque conſentiat.

Quo mage hic tua rurſum miranda eſt vel προπέτεια, vel εὐήθεια, qui ne tertium in Exarchis iſtis Epiſcoporum ordinem, qui ſupra metropolitas ceteros emineat, confiteri cogaris, de ſuo illos gradu deijcere, atque in communem metropolitarum cenſum redigere coneris: & hoc vt nobis perſuadeas, fucum ex canone II. Synodi Conſtantinopolitanæ fieri poſſe confidas. Parum ſcilicet fuerat, Nicænorum & Calchedonenſium canonum deprauatam à te ſenten-

tiam esse, nisi hoc idem in Constantinopolitanis te posse confirmares. Quid enim habet hic canon, ex quo augurari liceat, pari, vt ais, iure & æqua potestate in diæcesibus illis omnes metropolitas fuisse, nec vnum præ ceteris Exarchum antecelluisse? Patres vt Ecclesiarum paci consulerent, turbisque in posterum occurrerent, quas Ægyptij aliquot Episcopi, Constantinopolim à Petro Alexandrino Patriarcha suo missi, in ea vrbe concitarant, Maximum illic Episcopum tumultuaria ordinatione consecrantes: & Maximi, vt antè dictum est, irritam ordinationem esse iusserunt, & sanxerunt ad posterum, caueruntque, τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίαις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας. ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλε-

ξανδρείας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν. τοὺς δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους, τὴν ἀνατολὴν μόνην διοικεῖν, φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ. καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον οἰκονομεῖν. καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς τὰ τῆς Ποντικῆς μόνα. καὶ τοὺς τῆς Θρᾳκικῆς, τὰ τῆς Θρᾳκικῆς μόνον οἰκονομεῖν. *Vt qui vltra diæcesim sunt Episcopi, ad Ecclesias extra fines positas ne accedant, & Ecclesias ne conturbent. Sed iuxta canones Alexandrinus quidem Episcopus, ea quæ sunt in Ægypto tantum gubernet: Orientales autem Episcopi solius Orientis curam gerant, seruatis Ecclesiæ Antiochenæ priuilegiis, quæ in Synodo Nicæna continentur. Sed & Asianæ diæcesis Episcopi ea tantum gubernent, quæ ad Asianam diæcesim pertinent; & qui sunt in Pōtica, ea quę in Pontica tantū, & qui in Thracica,*

Thracicæ tãtum curã suscipiant. Quid est, inquam, in his verbis, Salmasi, quod tibi Põticæ, Asianę, & Thracicędięcesis metropolitas pari omnes iure ac potestate facere videa- Pag 311.
" tur? Quia singulis, inquis, diæcesi-
" bus istis plures Episcopos adsignat: Ægyptiacę vero dięcesi vnum pręesse facit Episcopum Alexandrinum. Ridiculè. An non vides aliud non spectasse Synodum, quam vt singularũ diæseceon Episcopos illarum se finibus continere iuberet: quo iure autem, quaue auctoritate singuli suis in diæcesibus essent, minimè disceptasse? Alioqui si quia Episcopos solos in Asiana, Pontica, & Thracia sine Exarchis cõmemorat, ideo nullos illis Exarchos præfuisse autumas: cur non in Ægypto, quia solum Patriarchã nominat, nullos metropolitas fuisse argumentaris?

Ponticæ diæcesis reuera Exarchum fuisse Episcopum Cæsariensem, penes quem ordinationum, Ecclesiasticarumque rerum omnium summa esset, Basilij magni exemplo supra docui. Ius idem Helladio Basilij successori fuisse fidem facit Gerontius Nicomediensis in Bithynia Ponticæ diæcesis prouincia Episcopus, quem ab Helladio Cæsareæ Cappadocum Antistite ordinatũ auctor est Hermias lib. VIII. cap. VI. Idem & Alypio Cæsariensi post Helladium, & alios, Episcopo ius fuisse, argumẽto est iudicium aduersus Lampetium presbyterum Messalianitam, cuius cognitionem Hormizæ, qui Comanæ in Ponto erat Episcopus, delegatam ab illo narrat Photius Bibliothecæ cap. LII. Ephesinum itidem Episcopum, qui Exar-

chus erat Aſianæ diæceſis, non in ſua ſolùm prouincia, ſed in ceteris etiam, quæ ad diæceſim illam ſpectabant, Epiſcopos ordinaſſe, ex XIII. illis conſtat, quos ab Antonino eius ſedis Epiſcopo tum in Lycia & Phrygia, tum in Aſia ipſa, λήμμασι καὶ δωροδοκίαις vitio creatos, à S. Chryſoſtomo exauctoratos, Hermias idem eodem loco tradit. Denique dubium non eſt, quin Exarchis iſtis, & iam antea, & poſt Synodum maximè Conſt. plena & ſumma per vniuerſam diæceſim poteſtas fuerit in alios etiam metropolitas. Quare ius hoc patriarchale, πατριαρχικὸν δίκαιον vocabant. quod à Calchedonẽſi demum Synodo illis ademptum, quando ſedi Conſt. ſubditi ſunt, Epheſinæ poſtea ciuitati reſtituere conatum Timotheum Alexandrinum narrat Euagrius

Euagriuslib. III. cap. VI. ἀποδίδωσι δὲ τῇ Ἐφεσίων καὶ τὸ πατριαρχικὸν δίκαιον, ὅπερ αὐτὴν ἀφεῖλεν ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος.

Falleris ergo, qui Exarchos diæceſeon deprimi à Synodo, & ceteris metropolitanis exęquari putas: & falleris in Socratis nomine, qué erroris tui adſtipulatorem laudas, dupliciter. Primum, quod falli Socratem ipſum non vides, qui libro v. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. VIII. Epiſcopos, quorum vt pote orthodoxorum communionem Theodoſius Imp. L. III. Cod. Theod. *De fide Catholica* ceteris per ſingulas diæceſes Epiſcopis amplectendam propoſuerat, ad Synodi decretum temere tranſtulerit. perinde ac ſi tum primum Epiſcopi deſignati, diæceſibuſque illis præpoſiti à Synodo fuiſſent: cum à Synodi inſtituto alienum id fuiſſe

perſpicuum ſit: & præter Nectarium, qui in Synodo ipſa eſt ordinatus, Helladium, Gregorium, Otreium in Pontica, & Amphilochium atque Optimum in Aſiana, & ceteros, quos in aliis diæceſibus nominat, multo ante Synodum Eccleſiis ſuis Epiſcopos præfuiſſe res doceat. Falleris deinde, falliſque, dum Socrati aliud quoque σφάλμα tuum affingis, quaſi is Gregorium Nyſſenũ inter Metropolitanos adnumeret. Tuus enim hic error eſt, non Socratis. Nã Socrates non ignorabat Nyſſenam ſedem metropolitanã non fuiſſe, ſed meram tantum ἐπισκοπὴν, Cæſarienſi primæ Cappadociæ Metropolitano ſubiectam. Tu verò vt errorem geminares, non ſolum metropolitanam feciſti, quæ eius ordinis non erat: ſed quæ ad primam Cap-

Pàg. 323.

padociam omnium conſenſu pertinebat, eam in ſecunda collocaſti; & ſecundæ caput, quaſi Tyana non eſſent, Nyſſam eſſe voluiſti. Sed in Chorographicis labi & hallucinari tibi ſolenne eſt. Sic enim poſt aliquot pagellas Helenopontum Ponticæ cum Helleſponto Aſianæ diæceſis prouincia cõfundis. atque in his rudem adeo & impolitum te prodis, vt Amaſeam non Helleſponti, ſed Helenoponti caput, & Gangra non Pamphyliæ, vt ſcribis, ſed Paphlagoniæ metropolim fuiſſe non intelligas. Ex quo aſſequi coniectura licet, in iſto de ſacris & ciuilibus prouinciis Pag. 349. commentario, quem promittis, niſi ſtudere ac diſcere memineris antequam doceas, quàm mira nobis, & quam inaudita nouæ Geographię portenta producturus ſis.

CAPVT V.

De Exarchis, & Notitiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

Superiorum epilogus. Exarchi propriè & absolutè dicti, qui diœceseon. Exarchi prouinciarum apud recentiores Græcos quinam, & vnde appellati. Notitia Andronici iunioris, Ephesinus ἔξαρχος πάσης Ἀσίας. Cæsariensis πάσης ἀνατολῆς. Salmasij de vtroque, & de Thematibus falsa ratiocinatio. Synodus Constantinop. Gregorij Patriarchæ.

EX ijs quæ hactenus disputata sunt, liquido, Salmasi, animaduertere potuisti, tum Exarchos in Synodo Calchedonensi nō alios accipiendos esse, quam trium diœceseon primates Episcopos, quę sedi Const. addictæ postea fuerunt, Ponticæ nimirum, Asianæ, & Thraciæ: tum hisce diæcesibus qui Exarchorum nomine præfue-

runt, Cæsariensem, Ephesinum, & HeracleotamEpiscopos, non casso atque inani honoris titulo vsos olim fuisse; sed diæceses quibus præerant singulari ac eximio quodam iure administrasse. tertium proinde infra summos patriarchas, supra ordinarios metropolitas, Episcoporum gradum & ordinem Exarchos constituisse; qui nec solas ciuitates singulas regerent, vt Episcopi, nec solas prouincias, vt metropolitani: sed diæceses, quæ multarum erant prouinciarum, auctoritate sua & potestate gubernarent. Prorsus enim, vt Antiochenus Antistes ἔξαρχος τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, *Exarchus diæcesis Orientalis*, & Alexandrinus Ægyptiacæ diæcesis Exarchus si dicantur, ex eo dictos non dubitamus, quod ille Orientis, hic Ægypti prouinciis

præsideret: sic tres istos quos dixi metropolitas, diæceseon suarum Exarchos non aliunde dictos intelligendum est, quam quod in diæceseon suarum prouinciis ius consimile, quod Euagrius perinde, vt audisti, πατειαρχικὸν δίκαιον vocat, obtinerent. Vide nunc inter te, Salmasi, & veteres illos quid intersit. Illi Exarchos cum Patriarchis
Pag. 332. 349 367. comparabant, tu in Metropolitarum classem deijcis; nec alia re diçeseon Exarchos vis fuisse, quàm quod primis diæceseon prouinciis præessent, cum in ceteris præter inanem honoris titulum iuris nihil haberent. Itáne vero? Quod illi Patriarchale ius vocabant, tu nullum audes aut inane asserere? At si nullum ius hoc erat, quomodo à Synodo Calchedonensi ablatum, quomodo Ephesinæ Ecclesiæ à

Timotheo restitutum? Nam si Exarchum esse Ponticæ, vel Asianæ diæcesis, aliud nihil erat, quàm primæ Cappadociæ, vel Asiæ prouinciæ metropolitam esse, quid tandam eripuit Synodus illa Episcopo Cæsariensi, vel Ephesino, quo minus suarum postea prouinciarum metropolitæ, quàm ante Synodum, viderentur? Sed nos Exarchorum istorum, priusquam sedi Const. subijcerentur, quæ potestas, & quæ iura fuerint, non in prima tantum prouincia, sed per vniuersam diæcesim, abundè iam supra exposuimus. atque illa quidem eiusmodi, vt ad illa quod attinet, Patriarcharum similiores possint Exarchi quam metropolitarum videri. Ceterum vt Exarchos à Patriarchis, quamuis vtrique plures sub se prouincias habeant, gra-

du differre nemo est qui ambigat, quod Exarchorum non eadem sint πρεσβεῖα, quæ Patriarcharum: tum multo certè magis Metropolitas, qui singulas tantum prouincias regunt, Exarchis, qui multarum prouinciarum diæcesibus ac metropolitanis ipsis præsunt, inferiores esse, atque Exarchos in altiore, diuersoque ab illis gradu collocandos fateri necesse est.

Quid hîc ergo in clarissima luce noctem quæris? atque vt Exarchos cum metropolitis confundas, totum nobis Codinum, & multiplices Ecclesiæ Constantinopolitanę Notitias obtrudis? Quid habent hæ tandem, quod Aduentoriæ, dictisque nostris refragetur? An Exarchi nomen apud Græcos iis pręcipuè tribui solitum negant, qui Exarchi essent integrarum diæce-

ſeon? An Cæſarienſem, Epheſi-
num, & Heracleotam ex hoc ge-
nere fuiſſe negant, eoſque cum pri-
uilegiis ſuis fruerentur, & cum
paucis adhuc Exarchorum nomen
poſſiderent, diæceſes ſuas pleno
iure ac poteſtate rexiſſe? An non
eoſdem palam oſtendunt, poſtea-
quam in Exarchorum nomen alij
quoque metropolitæ, qui diæce-
ſibus integris non præeſſent, ad-
ſciti ſunt, hoc tamen præ iſtis,
quod aiebam, velut priſcæ dignita-
tis inſigne retinuiſſe, quod duo
priores ὑπέρτιμοι τῶν ὑπερτίμων,
tertius πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων,
hoc eſt, vt tute interpretaris, Me-
tropolitæ quodammodo metro- Pag. 363.
politarum nuncupati ſunt, cum
ceteri adſcriptitij ὑπέρτιμοι tan-
tummodo vocarentur? Sed effare
tu ipſe, quid Notitiæ iſtæ doceant,

vnde nos reprehendas. Inſcitię videlicet nos arguis, qui neſciuerimus, quemadmodum Exarchi dię̨ceſeon dicebantur, qui diæceſes regebant, ſic Exarchos prouinciarũ dici potuiſſe, qui prouincias. Atqui hoc ipſum eſt, Salmaſi quod diſertè in Aduĕtoria ſignificaui: Exarchi nomẽ, cùm ad Eccleſiaſticas dignitates transfertur, nunc huic, nunc illi accõmodari poſſe. Quomodo ergo latere nos potuit, quod docebamus? Sed ex te nunc quęro viciſſim, cur incredibile aut falſum arbitreris, Exarchi nomen, etſi Metropolitis prouinciarum tribui non ineptè queat, præcipuè tamẽ, vt dicebam, vſurpari olim ſolitum in primatibus diæceſeon? Nomen ipſum Metropolitę cõuenire omnibus poſſe non dubitas, qui metropoles aliquas regant, ſiue me-

tropoles illæ ſint prouinciarum, ſiue metropoles diæceſeon, vt Antiochia diœceſis Orientis metropolis fuit, & Cæſarea Ponticæ. & primatis nomen omnium pariter eſſe poſſe, qui primas ſedes teneant, ſeu primę illę ſint ſedes diæceſeon, ſeu primæ tantum prouinciarum, vt in Africa. Et tamen proteruus adeo eſt nemo, vt inficiari queat, propria & recepta notione primatem eum vulgo intelligi, qui præſit diæceſi, metropolitam qui prouinciæ. Quod ergo in Primatibus & Metropolitis contigiſſe vides, ne de Archiepiſcopis & Patriarchis dicam, quorum eadem omnino eſt ratio, idem in Exarchorum voce olim vſu factum, non videre te, mihi profecto, niſi diſſimules, incredibile videtur. Repete animo veterum Synodorum, auctorúm-

que omnium teſtimonia, quæ citaſti, & in quibus Exarchi nomen vſurpaſti: vnicum habes canonis Sardicenſis Græcum interpretem, qui ἔξαρχον ἐπαρχίας. *Exarchum prouinciæ* auſus ſit dicere Metropolitam. quàm rectè, hoc loco non diſputo. ſatis conſtat illum Synodi ſententiam non expreſſiſſe. atque hoc quidem, ſi digredi libeat, facilius à nobis oſtendi poſſe, quàm à te auctorem alium, qui Exarchum prouinciæ rectorem appellet, idoneum reperiri. Ceteri enim tui teſtes contra te omnes faciunt. Euagrius in primis, quãdo ad amuſſim reuocanda res eſt, libro IV. cap. XI. ἰδίους ἐπισκόπων ἐξάρχους, proprios Epiſcoporum Exarchos dixit, vt ex eius verbis liquet, nõ metropolitas prouinciarum, ſed ἑκάστης διοικήσεως πατριάρχας, diæceſeon ſingularum

primates Patriarchas. Eodemque modo in Synodo Berytensi, quæ in causâ Ibæ Edesseni Episcopi habita est, & relecta Calchedone Actione x. Ibas accusatus quod Cyrillum damnasset, ἐξηκολούθησα τῷ ἐξάρχῳ μου, *secutus sum Exarchum meum*, respondit: Exarchum suum absolutè appellans, non Mesopotamiæ prouinciæ suæ metropolitam, sed diœcesis primatem Patriarcham Antiochenum. Et audes porro, Salmasi, cum ab Euagrio & Iba Exarchos absolutè dici videas, confidenter tamen affirmare, nunquam hoc vocabulum Exarchi sine adiuncto positum reperiri? In Synodo quoque Antiochena Domni Archiepiscopi, quæ inserta est Synodo Calchedonensi Pag. 378.
Actione xiv. Domnus ipse Exarchi nomine designatur, sed Exar-

Exarchos perinde dictos metropolitas prouinciarum, ac primates diæceseon, & Sirmondum errare, qui aliter sentiat? Immo vero quid certius & exploratius, quàm Salmasium hoc etiam loco vel scientem fallere, vel ignarum decipi; quorum alterum apertæ sit φρενοβλαβείας, alterum incredibilis ἀπεριοσκεψίας? An turpe non est, Salmasi, te quid agas non videre, titulique tui sic obliuisci, vt qua de re disseras non recorderis? Nos quinam olim Exarchi primis Ecclesiæ sæculis appellati sint quærimus: tu ad Andronici Palæologi ἔκθεσιν, id est ad infima Græcorum imperij tempora te conuertis. Hęc tacita nimirum est professio, nullum tibi ante id tempus, qualem fingebas, Exarchum vsquam occurrisse, non in sacrorũ Annalium monimentis,

monimentis, non in Synodorum actis & ſubſcriptionibus, non in vlla, quæ paulo ſit vetuſtior, ſedium metropolitanarum τάξει, ἐκθέσει, διατυπώσει. In antiquis ſanè Notitiis, nulla vt vides ἐξαρχιῶν iſtarum, nulla ὑπερτίμων eſt mentio. Quod maius argumentum deſiderari poſſit, ex quo liqueat, poſtremis demum imperij Conſt. ſæculis, quod docebam, nouos iſtos honoris titulos celebrari inter Metropolitas cæpiſſe: vt quemadmodum Exarchi olim ij propriè dicebantur, qui in diæceſi, cui præerāt, plures ſub ſe habebant diuerſarum prouinciarum Metropolitas; ita poſtquam inclinata vetere diſciplina plures in ſingulis prouinciis inſtituti ſunt Archiepiſcopi & Metropolitæ, Exarchi nomen honoris cauſa vni præcipuè tribue-

Capvt V.

De Exarchis, & Notitiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

Superiorum epilogus. Exarchi propriè & absolutè dicti, qui diæceseon. Exarchi prouinciarum apud recentiores Græcos quinam, & vnde appellati. Notitia Andronici iunioris, Ephesinus ἔξαρχος πάσης Ἀσίας. Cæsariensis πάσης ἀνατολῆς. Salmasij de vtroque, & de Thematibus falsa ratiocinatio. Synodus Constantinop. Gregorij Patriarchæ.

EX ijs quæ hactenus disputata sunt, liquido, Salmasi, animaduertere potuisti, tum Exarchos in Synodo Calchedonensi nō alios accipiendos esse, quam trium diœceseon primates Episcopos, quę sedi Const. addictæ postea fuerunt, Ponticæ nimirum, Asianæ, & Thraciæ: tum hisce diæcesibus qui Exarchorum nomine præfue-

runt, Cæſarienſem, Epheſinum,& HeracleotamEpiſcopos,non caſſo atque inani honoris titulo vſos olim fuiſſe ; ſed diæceſes quibus præerant ſingulari ac eximio quodam iure adminiſtraſſe. tertium proinde infra ſummos patriarchas, ſupra ordinarios metropolitas, Epiſcoporum gradum & ordinem Exarchos conſtituiſſe; qui nec ſolas ciuitates ſingulas regerent, vt Epiſcopi, nec ſolas prouincias, vt metropolitani : ſed diæceſes, quæ multarum erant prouinciarum, auctoritate ſua & poteſtate gubernarent. Prorſus enim, vt Antiochenus Antiſtes ἔξαρχος τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, *Exarchus diæceſis Orientalis*, & Alexandrinus Ægyptiacæ diæceſis Exarchus ſi dicantur, ex eo dictos non dubitamus,quod ille Orientis, hic Ægypti prouinciis

præſideret: ſic tres iſtos quos dixi metropolitas, diæceſeon ſuarum Exarchos non aliunde dictos intelligendum eſt, quam quod in diæceſeon ſuarum prouinciis ius conſimile, quod Euagrius perinde, vt audiſti, πατριαρχικὸν δίκαιον vocat, obtinerent. Vide nunc inter te, Salmaſi, & veteres illos quid interſit. Illi Exarchos cum Patriarchis
Pag. 332. 349 367.
comparabant, tu in Metropolitarum claſſem deijcis; nec alia re diœceſeon Exarchos vis fuiſſe, quàm quod primis diæceſeon prouinciis præeſſent, cum in ceteris præter inanem honoris titulum iuris nihil haberent. Itáne vero? Quod illi Patriarchale ius vocabant, tu nullum audes aut inane aſſerere? At ſi nullum ius hoc erat, quomodo à Synodo Calchedonenſi ablatum, quomodo Epheſinæ Eccleſiæ à

Timotheo restitutum? Nam si Exarchum esse Ponticæ, vel Asianæ diæcesis, aliud nihil erat, quàm primæ Cappadociæ, vel Asiæ prouinciæ metropolitam esse, quid tandam eripuit Synodus illa Episcopo Cæsariensi, vel Ephesino, quo minus suarum postea prouinciarum metropolitæ, quàm ante Synodum, viderentur? Sed nos Exarchorum istorum, priusquam sedi Const. subijcerentur, quæ potestas, & quæ iura fuerint, non in prima tantum prouincia, sed per vniuersam diæcesim, abundè iam supra exposuimus. atque illa quidem eiusmodi, vt ad illa quod attinet, Patriarcharum similiores possint Exarchi quam metropolitarum videri. Ceterum vt Exarchos à Patriarchis, quamuis vtrique plures sub se prouincias habeant, gra-

du differre nemo est qui ambigat, quod Exarchorum non eadem sint πρεσβεῖα, quæ Patriarcharum: tum multo certè magis Metropolitas, qui singulas tantum prouincias regunt, Exarchis, qui multarum prouinciarum diœcesibus ac metropolitanis ipsis præsunt, inferiores esse, atque Exarchos in altiore, diuersoque ab illis gradu collocandos fateri necesse est.

Quid hîc ergo in clarissima luce noctem quæris? atque vt Exarchos cum metropolitis confundas, totum nobis Codinum, & multiplices Ecclesiæ Constantinopolitanę Notitias obtrudis? Quid habent hæ tandem, quod Aduentoriæ, dictisque nostris refragetur? An Exarchi nomen apud Græcos iis prę-cipuè tribui solitum negant, qui Exarchi essent integrarum diœce-

ſeon? An Cæſarienſem, Epheſinum, & Heracleotam ex hoc genere fuiſſe negant, eoſque cum priuilegiis ſuis fruerentur, & cum paucis adhuc Exarchorum nomen poſſiderent, diæceſes ſuas pleno iure ac poteſtate rexiſſe? An non eoſdem palam oſtendunt, poſteaquam in Exarchorum nomen alij quoque metropolitæ, qui diæceſibus integris non præeſſent, adſciti ſunt, hoc tamen præ iſtis, quod aiebam, velut priſcæ dignitatis inſigne retinuiſſe, quod duo priores ὑπέρτιμοι τῶν ὑπερτίμων, tertius πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων, hoc eſt, vt tute interpretaris, Metropolitæ quodammodo metro- Pag. 363.
politarum nuncupati ſunt, cum ceteri adſcriptitij ὑπέρτιμοι tantummodo vocarentur? Sed effare tu ipſe, quid Notitiæ iſtæ doceant,

vnde nos reprehendas. Inſcitię videlicet nos arguis, qui neſciuerimus, quemadmodum Exarchi diœceſeon dicebantur, qui diæceſes regebant, ſic Exarchos prouinciarũ dici potuiſſe, qui prouincias. Atqui hoc ipſum eſt, Salmaſi quod diſertè in Aduĕtoria ſignificaui: Exarchi nomẽ, cùm ad Eccleſiaſticas dignitates transfertur, nunc huic, nunc illi accõmodari poſſe. Quomodo ergo latere nos potuit, quod docebamus? Sed ex te nunc quęro viciſſim, cur incredibile aut falſum arbitreris, Exarchi nomen, etſi Metropolitis prouinciarum tribui non ineptè queat, præcipuè tamẽ, vt dicebam, vſurpari olim ſolitum in primatibus diæceſeon? Nomen ipſum Metropolitę cõuenire omnibus poſſe non dubitas, qui metropoles aliquas regant, ſiue me-

tropoles illæ ſint prouinciarum, ſiue metropoles diæceſeon, vt Antiochia dięceſis Orientis metropolis fuit, & Cæſarea Ponticæ. & primatis nomen omnium pariter eſſe poſſe, qui primas ſedes teneant, ſeu primę illę ſint ſedes diæceſeon, ſeu primæ tantum prouinciarum, vt in Africa. Et tamen proteruus adeo eſt nemo, vt inficiari queat, propria & recepta notione primatem eum vulgo intelligi, qui præſit diæceſi, metropolitam qui prouinciæ. Quod ergo in Primatibus & Metropolitis contigiſſe vides, ne de Archiepiſcopis & Patriarchis dicam, quorum eadem omnino eſt ratio, idem in Exarchorum voce olim vſu factum, non videre te, mihi profecto, niſi diſſimules, incredibile videtur. Repete animo veterum Synodorum, auctorúm-

que omnium teſtimonia, quæ citaſti, & in quibus Exarchi nomen vſurpaſti: vnicum habes canonis Sardicenſis Græcum interpretem, qui ἔξαρχον ἐπαρχίας. *Exarchum prouinciæ* auſus ſit dicere Metropolitam. quàm rectè, hoc loco non diſputo. ſatis conſtat illum Synodi ſententiam non expreſſiſſe. atque hoc quidem, ſi digredi libeat, facilius à nobis oſtendi poſſe, quàm à te auctorem alium, qui Exarchum prouinciæ rectorem appellet, idoneum reperiri. Ceteri enim tui teſtes contra te omnes faciunt. Euagrius in primis, quādo ad amuſſim reuocanda res eſt, libro IV. cap. XI. ἰδίους ἐπισκόπων ἐξάρχους, proprios Epiſcoporum Exarchos dixit, vt ex eius verbis liquet, nō metropolitas prouinciarum, ſed ἑκάστης διοικήσεως πατριάρχας, diæceſeon ſingularum

primates Patriarchas. Eodemque modo in Synodo Berytensi, quæ in causa Ibæ Edesseni Episcopi habita est, & relecta Calchedone Actione x. Ibas accusatus quod Cyrillum damnasset, ἐξηκολούθησα τῷ ἐξάρχῳ μου, *secutus sum Exarchum meum*, respondit: Exarchum suum absolutè appellans, non Mesopotamiæ prouinciæ suæ metropolitam, sed diœcesis primatem Patriarcham Antiochenum. Et audes porro, Salmasi, cum ab Euagrio & Iba Exarchos absolutè dici videas, confidenter tamen affirmare, nunquam hoc vocabulum Exarchi sine adiuncto positum reperiri? In Synodo quoque Antiochena Domni Archiepiscopi, quæ inserta est Synodo Calchedonensi Actione XIV. Domnus ipse Exarchi nomine designatur, sed Exar- Pag. 378.

chi diæcesis Orientalis, ἐξάρχου τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως. Sic & in epistola Synodi vi. ad Agathonem Papam Philalethes Episcopus Cæsariensis Exarchus inscribitur non prouinciæ, sed diæcesis, ἔξαρχος τῆς Ποντικῆς διοικήσεως, & Theodorus Ephesinus, ἔξαρχος τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως. Denique Synodus ipsa Calchedonensis canone ix. & xvii. vt audisti, non alios Exarchos agnoscit, quàm diæceseon. & quotquot extant apud Græcos rerum Ecclesiasticarum vetera monimenta, sic ordines istos distingũt, vt ἐπαρχιῶν μητροπολίτας semper dicant, ἐξάρχους verò διοικήσεων. Adeo quidem vt Thomam Tyri metropolitam pareat in Synodo viii. Exarchi nomen non alia sibi causa vsurpasse, quam quod Episcopi Antiocheni, hoc est Exarchi Orientis defun-

cti vices de more in ea Synodo ſuſtinebat. Et nobis poſt tot & tam illuſtria documenta ſuccéſes, quod propriam Exarchi notionem hanc olim fuiſſe conijciamus?

Habes nimirum, quam nobis obijcias, Notitiam Conſt. in qua Exarchi non ſolum tres illi appellantur, qui diæceſes olim regebãt, & Exarchi diæceſeon dicebantur, Cæſarienſis, Epheſinus, & Heracleotes: ſed poſt hos alij etiam metropolitani complures, qui ſingulis prouinciis præerant, prouinciarum ſuarum Exarchi nuncupantur: vt Ancyranus, ὁ Ἀγκύρας, ἔξαρχος πάσης Γαλατίας; Cyzicenus, ὁ Κυζίκου, πάσης ἑλλησπόντου, Sardianus, ὁ Σάρδεων, πάσης λυδίας, Nicomedienſis, ὁ Νικομηδείας, πάσης βιθυνίας, & qui ordine ſequuntur ſupra xxx. Quid ergo clarius atque euidẽtius, quam

Exarchos perinde dictos metropolitas prouinciarum, ac primates diæceseon, & Sirmondum errare, qui aliter sentiat? Immo vero quid certius & exploratius, quàm Salmasium hoc etiam loco vel scientem fallere, vel ignarum decipi; quorum alterum apertæ sit φρενοβλαβείας, alterum incredibilis ἀπερισκεψίας? An turpe non est, Salmasi, te quid agas non videre, titulique tui sic obliuisci, vt qua de re disseras non recorderis? Nos quinam olim Exarchi primis Ecclesiæ sæculis appellati sint quærimus: tu ad Andronici Palæologi ἔκθεσιν, id est ad infima Græcorum imperij tempora te conuertis. Hęc tacita nimirum est professio, nullum tibi ante id tempus, qualem fingebas, Exarchum vsquam occurrisse, non in sacrorũ Annalium monimentis,

monimentis, non in Synodorum actis & subscriptionibus, non in vlla, quæ paulo sit vetustior, sedium metropolitanarum τάξει, ἐκθέσει, διατυπώσει. In antiquis sanè Notitiis, nulla vt vides ἐξαρχιῶν istarum, nulla ὑπερτίμων est mentio. Quod maius argumentum desiderari possit, ex quo liqueat, postremis demum imperij Const. sæculis, quod docebam, nouos istos honoris titulos celebrari inter Metropolitas cæpisse: vt quemadmodum Exarchi olim ij propriè dicebantur, qui in diæcesi, cui præerāt, plures sub se habebant diuersarum prouinciarum Metropolitas; ita postquam inclinata vetere disciplina plures in singulis prouinciis instituti sunt Archiepiscopi & Metropolitæ, Exarchi nomen honoris causa vni præcipuè tribue-

retur, qui veterum Exarchorum exemplo rcliquorũ in eadem prouincia velut princeps & caput esset? Ex quo & illud fortasse, quod se non φρυγίας aut βιθυνίας simpliciter, sed πάσης φρυγίας, & πάσης βιθυνίας Exarchos inscribebãt. Itaque Synadensis verbi gratia Episcopus, qui olim, cum vnicus in illa prouincia erat, Phrygiæ, salutaris metropolita dicebatur, post hæc, quod in Phrygia eadem alij quoque facti fuerant Metropolitæ, πάσης φρυγίας σαλουταρίας ἔξαρχος dici cæpit. Sed Exarchi nomen huiusmodi concedebant, non iis modo,
Pag. 387. vt putas, qui veri & antiqui fuerãt Metropolitæ, quique subiectos habebant Episcopos prouinciȩ: sed nonnullis etiam, qui nullis reuera Episcopis præessent, vt Calchedonensi: aut qui puri & simplices nuperrime fuerant Episcopi. quo in

genere fuerunt, vt ex Andronici alterius διατάξεως τῶν Παλαιολόγων Deſcriptione diſcimus, Epiſcopi Lacedæmonis, & Monembaſiæ: quorum vterque Metropolita factus, atque ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Πελοποννήσου eſt dictus, cum meri antea eſſent Epiſcopi, hic Corinthi, ille Patrarum ſuffraganeus. Ita ſpecioſum honoris titulum ſuo arbitratu Principes, non quibus congrueret, ſed quibus liberet, impertiebant: & quem vnius in prouincia proprium eſſe par erat, cum multis ſæpe cõmunicabant. Compara nunc, Salmaſi, adumbratos Exarchos iſtos cum antiquis & veris diæceſeon Exarchis: & vide num iniuria nobis eorum ſimiles viſi ſint, qui ampliſſimarum olim dignitatum codicillos ſine re honoris tantùm cauſa cõſequebantur.

Quod verò extrema dissertatio-
nis tuæ parte nos accusas, quod
Ephesinum Episcopum, similiter
vt Cæsariensem, ὑπέρτιμον τῶν
ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχον nuncupa-
tum dixerimus, cum in Notitia,
quæ apud Codinũ legitur, ὑπέρτι-
μος καὶ ἔξαρχος tantum appelletur:
merito reprehenderes, si Notitiam
illam, vt fingis, auctorem me ha-
bere significassem. At certum est in
Pag. 408. altera, quam dixi, Andronici iu-
nioris Designatione, quæ in Vati-
cana extat Bibliotheca, & τάξις
προκαθεδρίας inscribitur, Ephesi-
num his quæ negas insignibus ho-
nestari. Ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης, inquit,
ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχος
πάσης Ἀσίας. καὶ τὸν τόπον ἔχων πατριάρχου
Ἀντιοχείας. Quin tu ipsemet non
Pag. 263. vno in loco, cum his duobus ter-
384. tium etiam Heracleensem iisdem

titulis ornatum ſcripſiſti: tametſi Heracleenſem reuera non ὑπέρτιμον, ſed πρόεδρον τῶν ὑπερτίμων appellari mos eſſet. Quid igitur hoc rei eſt? vt tibi de tribus impune mentiri libeat? mihi de duobus quod res eſt affirmare non liceat? Tantiſper, inquis, quandiu manſerũt diœceſes, ὑπέρτιμοι τῶν ὑπερτίμων, & Cæſarienſis, & Epheſinus, & Heracleẽſis dicti ſunt, quia multis ὑπερτίμοις præerãt omnes: poſtquã autem in Themata diuiſum eſt Imperium, Epheſino ſola Aſiæ prouincia relicta eſt, cuius Exarchus diceretur: vnde & ἔξαρχος πάσης Ἀσίας dici cœpit. reliquæ Aſianæ quondam diæceſis prouinciæ, Anatolico Themate comprehenſæ, Cæſarienſi ceſſerũt, qui proinde πάσης ἀνατολῆς ἔξαρχος dictus eſt. Ita cauſam acutus homo inueniſti, cur Cæſarienſis qui- Pag. 410.

dem, quod multis ὑπερτίμοις præesse non desiisset, ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων appellationem retinuerit: Ephesinus verò, qui nullos iam sub se ὑπερτίμους haberet, ὑπέρτιμος tantum diæcesis vocatus sit. At quis tua isthæc commenta si propius intueatur, verisimiliora illis τὰ ὑπὲρ Θούλην ἄπιστα, quæ narrat Antonius Diogenes, & probabiliora non ducat? Quæ enim est ratio, Salmasi, vt ad Thematum militarium diuisionem Ecclesiasticas dignitates mutatas & cõfusas fuisse credamus? Deinde si ab Anatolico themate ἀνατολικῆς ἔξαρχος, vt tibi placet, dictus est Cæsariensis: quî factum, vt tot aliis ex metropolitis præter hunc nemo à Thematibus nomen sortitus sit? Quod si à Themate aliquo denominandus erat Cæsariensis, cur non po-

tius ab Armeniaco, in quo Cappadocia ipſa, eiuſque metropolis Cæſarea, aut ab alio quopiam eorum, quę in Pontica olim diæceſi continebantur: quàm vt alienos Exarchi Epheſini fines inuaderet, atque Anatolicum, quod totum in Aſiana diæceſi erat, ſibi vindicaret? Iam verò, ſi ſubducto, vt ais, tranſlatóque ad Cæſarienſem Anatolico, Thracéſium Thema totum Epheſino relictum eſt; cùm in Thracéſium Themate, quod Aſiæ minoris reliqua complexum eſt, præter Ioniam, in qua Epheſus metropolis, Lydiam etiam & Cariam fuiſſe non ignores, atque in Lydia Sardianum, aut eius loco Philadelphienſem metropolitam, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης λυδίας; in Caria Stauropolitanum metropolitam item ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης κα-

εἰας: quî venire tibi potuit in mentem, vt Ephesinum exinde nullos sub se ὑπερτίμους habuisse affirmares? Nolo igitur de titulis Ephesini, quin iis aliquando contentus fuerit, qui apud Codinum leguntur, contentiosius refragari: cùm in Synodo Constantinopolitana; quæ post Florentinam à Græcis schismaticis sub Gregorio Patriarcha celebrata est, Ephesinum videam in hæc verba subscripsisse: Ἰωάννης ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος τῆς ἐφεσίων μητροπόλεως, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος τῆς Ἀσιανῶν ἐπαρχίας. Sed appellationum istarum caussas tibi alias inuestigãdas censeo, cum alienæ & absurdę sint quas fingis. ac friuola, vt semel dicam, & ἀπροσδιόνυσα omnia, quæ de Thematibus Imperij hoc loco argutaris. ab eo, vt apparet, genio ducta, quo solent ingeniosi

plerunque μετεωρολέχαι, dum meris nugis fidem quęrunt, ſtultitiam ſuam exquiſitis & artificioſis delirationibus oſtentare.

CAPVT VI.

Dę numero Patriarcharum.

Archiepiſcopus primæ Iuſtinianæ verus Patriarcha non fuit. neque Carthaginienſis, neque Trinouienſis, nec denique Cyprius. Veri Patriarchæ quinque duntaxat Iuſtiniano, qui ceteros metropolitanis adnumerat.

EXarchorum quæſtione defunctos Patriarcharum excipit controuerſia. Scripſeram in Aduentoria, Patriarchę nomen, etſi olim tributum aliquando fuerit etiam Exarchis & Primatibus, id eſt tertio ordini Epiſcoporum; poſtea tamen inualuiſſe, vt quarti ordinis proprium fieret, vtrique ac

legitimi Patriarchæ ij tantum censerentur, qui primariis quinque sedibus præsiderẽt. Non plures à Iustiniano Patriarchas numerari: nec plures ab aliis agnosci tũ Gręcis, tũ Latinis, qui post Iustiniani tempora scripserunt. Quod mihi videbar tam certis documentis confirmasse, vt neminem, nisi qui valde litigiosus & pertinax esset, contradi-
Pag. 421. cturum putarim. Tu tamen reclamare, & contra niti ausus es, Salmasi. vt præter hos quinque, quatuor alios in Oriente ipso fuisse doceres, quibus Patriarchę nomen cũ re ac iure ipso ad tributũ sit. Quosnam vero? Primæ Iustinianæ, Carthaginis, Trinouij, & nouæ Iustinianopolis Antistites. Hos ergo Patriarcharum ius & nomen adeptos quî doces?
Pag. 422. Quia Iustinianus, inquis, patriæ

ſuæ, (hinc enim ordiris) quam pri- «
mam Iuſtinianam appellauit, Epiſ- «
copo multarum prouinciarũ Epiſ- «
copos ſubiecit: ita vt illos ordina- «
ret, eiſque præeſſet; ipſe vero à Sy- «
nodo ſua ordinaretur. Scio equidem his priuilegiis ornatam Nouella XI. fuiſſe à Iuſtiniano patriam ſuam, & à Theſſalonicenſis Epiſcopi, cuius antea nutu regebatur, poteſtate ſubductam. Scio prouincias illi attributas, quæ Daciæ diæceſis olim fuerant: ac nonnulla etiam adiecta, quæ Daciæ diæceſi non continebantur. Illum denique nonſolum Metropolitam, verum etiam Archiepiſcopum eadẽ Nouella renuntiatum. atque hoc γέρας ἐξαίσιον, magnum & ingens ornamentum iure à Nicephoro dici libro XVII. cap. XVIII. γέρας δ' ἐξαίσιον, inquit, καὶ Αχριδῷ τῇ πατρίδι

νέμων ὁ Ἰουστινιανὸς, εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην ἐτίμα, καὶ αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν κατέστησε, πρώτην Ἰουστινιανὴν ὀνομάσας. Sed quid horum eſt, quod Exarchis etiam, & Primatibus, quibus cum Patriarchis plurima erant communia, non conueniat? Quis neſcit Exarchos & multarum prouinciarum primates fuiſſe, & prouinciarum illarum Epiſcopis, quod Cæſarienſium exemplo docuimus, reuera præfuiſſe, illoſque ordinaſſe? Archiepiſcopos etiàm appellari conſueſſe quis dubitet, cùm Baſilium magnum non aliter nominari videat, & Baſilio alteri Epheſino Archiepiſcopi titulum in Synodi VIII. ſubſcriptionibus adſcriptum legat? Exarchus igitur & primas Nouella iſta primæ Iuſtinianæ Antiſtes conſtitutus eſt, non Patriarcha. Quod

ſi inſtitutus olim fuiſſet, quo tempore Patriarchas vocabant etiam Exarchos & primates, tum Patriarcham illum dicere licuiſſet. poſtquam autem ad primarum, vt dixi, quinque ſedium Epiſcopos id nomen redactum eſt, Patriarcha præter hos niſi impropriè dici nullus potuit. Quæſo te, Salmaſi, poteſne ex omni memoria auctorem vllum proferre, qui primæ Iuſtinianæ Epiſcopum Patriarcham appellarit? Nam Iuſtinianus quidem, vt vides, Nouella XI. & CXXXI. quibus locis illius meminit, nō ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην, vt Patriarchas ſolet, ſed ἀρχιεπίσκοπον ſimpliciter vocat. Georgius vero Codinus à patriarchis apertiſſime diſtinguit. Cum enim expoſuiſſet, quo ritu fiant Patriarchæ Conſt. ad eundē modum promoueri ſubiicit cete-

ros Patriarchas, tum etiam Archiepiſcopum Iuſtinianæ. ὁμοίως καὶ ἀπαραλλάκτως γίνεται καὶ ἡ ἑτέρων πατριαρχῶν πρόβλησις, τοῦτε Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων. ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς. Certe quem à Patriarchis ſeiungit, Patriarcharum vtique numero non habet. Quem ergo Patriarcham veterum nemo cenſuit, hunc tu pro vero ac legitimo Patriarcha cur obtrudis? Cur etiam Carthaginienſem? Nam cum Carthaginis, ac primæ Iuſtinianæ Epiſcôporum par eademque, vt Nouella cxxxi. docet, ſit ratio, quibus argumentis ex Patriarcharum albo Iuſtinianenſem expunximus, iiſdem arceri Chartaginienſem neceſſe eſt. Patriarcha, inquis, fuit

Pag. 428.

» Africanæ diæceſeos, & ſi in Græ-
» cia fuiſſet, ſine dubio ita appella-
»

tus fuisset. Quid enim? Patriarchæ videlicet in Occidente nulli fuerunt, vt hoc illi nomen, nisi migraret in Græciam, tribui non posset? Ego verò, vt Patriarchæ in Gallia primates quidá habiti sunt, sic in Africa (vbi & Vandalorum Episcopos id nomen vsurpasse testis & Victor Vticésis lib. II.) quin Patriarcha etiam dici merito potuerit Episcopus Carthaginiensis, non ambigo: sed ita vt tertij Episcoporum ordinis Patriarcha esset, id est primas, non quarti. Ceterum postquam Patriarcharum nomen ad quinque principes Archiepiscopos, qui quartum ordinem constituebant, præcipuo vt audisti, iure translatum est; exinde locus illi inter Patriarchas ne apud Græcos quidé esse potuit: non magis quam Cæsariési, vel Ephesino, vel ceteris

Exarchis Græcorũ; inter quos proinde, velut ordinis eiusdem, in Synodo V. generali per legatum sedit, subscripsitque Primosus Episcopus primas Carthaginiensis. Et hunc igitur eximas licet de laterculo Patriarcharum. De Trinouiensi autem, quem Bulgariæ patriarcham postremis sæculis factum iactas, bona fide quid censes? Patriarchám ne Iustiniani calculo futurum, qui ne primæ quidem Iustinianæ Archiepiscopo, cuius ex diœcesi Trinouiẽsis postea decerpta est, Patriarchæ nomen impertiendum iudicarit? Qualem vero hunc Patriarcham dici conueniat? aut qui possit eiusdem ordinis cum Constãtinopolitano videri, quem constat in Andronici iunioris τάξει προκαθεδρίας, cuius antè meminimus, inter Metropolitas sedi

Const.

Cōſt.ſubiectos ſexageſimo quinto loco recenſeri? O Τορνόβου, inquit, πάσης βουλγαρίας. καὶ τόπον ἐπέχει τοῦ ἐφέσου. ἀρχιεπισκοπὴ ὢν πάλαι ποτέ· καὶ εἰς μητρόπολιν ἐτιμήθη. Quare fruſtra huic etiam inter veros Patriarchas locum quæris. fruſt a & Cypriorum nouæ Iuſtinianopolis Epiſcopo. Pag. 441. quem quidem nec Patriarchæ nomen vnquam geſſiſſe probas: nec probare potes Synodum Trullanam, cùm Helleſponti prouinciam Cypri loco illi conceſſit canone xxxix. plus ei tribuere voluiſſe, quam ab Epheſina fuerat conceſſum. nempe vt quemadmodum in Cypro Inſula ſui iuris erat, & à Synodi ſuæ Epiſcopis ordinabatur: ita deinceps ab Helleſponti Epiſcopis ordinaretur, ordinaretque ipſe, & ſubiectos haberet, tum ceteros eius prouinciæ Epiſcopos,

tum Cyzicenum metropolitá, qui ordinari ab Episcopo Const. solebat. quod in canone est, τὸ δίκαιον ἔχειν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Horum porro nihil est, vt iam dixi, quod Exarchorum modum excedat, nihil quod Patriarchis æquare, aut pares facere queat. Propterea & in Synodo Calchedonensi, quæ προνόμιον Ephesinum proxime secuta est, Olympius Constantiæ Cypri metropolis Episcopus non inter Patriarchas, ac ne inter Exarchos quidem, sed in media metropolitarum turba subscripsit: & post Trullanam, in Synodo vii. generali Constantinus eiusdem sedis Antistes, honestiore quidem loco, verum inter Exarchos tantum, hoc est infra Patriarchas, post Cæsariensem & Ephesinum consedit.

Sed quid opus erat, vt nouos

istos Patriarchas tuos retunderem, de vnoquoque sigillatim responderi, cum à Iustiniano Imp. vno omnes elogio summoueantur? Iustinianus enim, quod ex Aduentoria nostra iterandum est, quinque omnino, nec his plures Patriarchas fuisse docet Nouella CXXIII. Audi, & mentem adhibe, Salmasi. Vnus hic locus, non solum tuos, sed reliquos etiam, si qui fingi præterea possunt, eiusdem notæ Patriarchas omnes cõfodiet. Κελεύομεν ait τοὺς μακαριωτάτους ἀρχιεπισκόπους καὶ πατριάρχας, τουτέστι τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, καὶ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ Θεουπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων ἐν τῇ αὐτῶν χειροτονίᾳ ταῦτα μόνον παρέχειν, ἅπερ ἡ συνήθεια γινώσκει. *Iubemus vt beatissimi Archiepiscopi & Patriarchæ, hoc est senioris Romæ, Constantinopolis, Alexandriæ, An-*

tiochiæ, & Hierosolymorum, in ordinatione sua ea solum præbeant, quæ præberi mos est. Audisti, quos in Patriarcharum censum referat?vbi tui illi primæ Iustinianæ, Carthaginis, Cypri, & Bulgariæ Patriarchæ? an obscurè à Iustiniano excluduntur? Quid enim habes, quo
Pag. 421.
tanti ponderis auctoritatem eludas? »Negas ab illo quinque tantum »Patriarchas dici: sed quinque præ- »cipuos hîc nominari, vt de his in- »telligi notum esset. Non dubito, quin admirabiles tibi plausus apud laudatores tuos excitarit tam solers, & tam acuta responsio. At vereor, ne qui vel mediocri sunt iudicio, stupiditatem potius tantam, erroréque derideant. Etenim cum de omnium Episcoporum enthroniasticis, cuiusmodi ea in singulorum ordinationibus esse

debeant, vniuersè lex ſanciat, Epiſcoporuinque gradus tres omnino ita diſtinguat, Patriarchas, metropolitas, & Epiſcopos; vt metropolitas rurſus duplices faciat, quorum alij à propria Synodo, ὑπὸ τῆς ἰδίας συνόδου, alij à Patriarchis ordinentur : quis non intelligat, hinc conſequi neceſſario, vt primæ Iuſtinianæ Epiſcopum, & ceteros dicamus, vel lege illa, quod perridiculum eſt, non comprehendi : vel cum inter Patriarchas non numerentur, Metropolitarum, qui à Synodis ſuis ordinentur, numero & ordine contineri? Aut ab his ergo nega præberi enthroniaſtica ſolere; aut quo illos Iuſtinianus loco ſtatuat recognoſce. Nam ſi Patriarchas alios norat, cur Patriarchæ nomen de his quinque tantum expoſuit? cur notam, quę referri ad alios

possent, nullam adiecit? Sed plures ille nimirum hoc loco, non intellexit. ceteros enim, quos tu Patriarchas vocas, ipse metropolitas appellauit: atque hoc nomine generatim, vt mos erat, complexus est non eos solum qui singulis, sed qui multis etiam prouinciis præessent, hoc est Exarchos & primates: quoniam hi quoque reuera metropolitæ diæcesium erant, sicut illi prouinciarum. Quanquam autem, vt tu Exarchos à prouinciarum metropolitis, tametsi metropolitæ vtrique dicantur, facile distinguis, & diuersos Episcoporum gradus esse non dubitas: sic nobis eosdem à summis illis Patriarchis, si commune cum illis nomen gerant, facile sit secernere, suoque singulos ordini adscribere: nihil vt ad causam, quo minus quatuor Episco-

porum ſint gradus, magnopere poſſit, vtrumuis dici placeat, officere. Quanquam hæc, inquam, ita ſe habeant: tibi tamen, ſi verum amas, hoc deuorandum eſt, vt Patriarchas fateare Iuſtiniano quinque duntaxat, neque his plures in Eccleſia tum Latina, tum Græca veros ac legitimos, deinceps numeratos vel agnitos fuiſſe:

CAPVT VII.

De Patriarchis & Primatibus.

Pontifices Romanos Patriarchas olim ſæpe appellatos. Patriarchæ vnde dicti. Primates non ſolum primæ prouinciæ præſunt, ſed vniuerſæ diœceſi. Primas prouincias Salmaſius ridiculè putat illas, quæ in Notitia Imperij primo loco numerantur. Epiſcopus Aquileienſis Patriarcha Italiæ non fuit, ſed Venetiæ & Iſtriæ.

QVi modò veros Patriarchas quinque ſolũ dici non ferebas, nunc mutata velificatione eo te conuertis, vt duos tantum propriè dictos oſtendas, Alexandrinum & Antiochenum. idque mirifico & inaudito artis tuæ arcano, id eſt etymologicæ. Patriarcha, „ inquis, πατριάρχης dicitur πατριᾶς „ ἔξαρχος, id eſt rector diæceſis. In„ de igitur illi duo ſoli metropolitæ, „ quod diæceſes integras, hoc eſt πα„ τριᾶς regerent, πατριάρχαι ſunt appellati. Romanus enim Epiſcopus, quia vnius tantum prouinciæ metropolita fuit, Patriarcha nunquã dictus fuit. Tam multa ſimul tam paucis verbis falſa, & inepta, & ridicula congeri potuiſſe quis credat? Nam vt à poſtremo incipiam, quî potuit homini non librorum

Pag. 475. 476.

omnium prorſus,vel pudoris obli-
to excidere, vt Pontificem Roma-
num, qui Patriarcha paſſim in Sy-
nodis, legibus, epiſtolis appella-
tur, Patriarcham nunquã dictum Pag.480.
affirmaret? Non vagabor latiùs,
ætatis vnius exempla depromam.
Romanus, opinor, Epiſcopus erat
Hormiſda. At Patriarcham illum
in epiſtolis ſuis ſalutant Anaſtaſius
& Iuſtinus Auguſti. Patriarcham
etiam vocant monachi & archi-
mandritæ Syriæ II. in libello ad-
uerſus Eutychianiſtas edito. Pa-
triarcham denique appellat Syno-
dus Conſt. cum de ordinatione
Epiphanij Epiſcopi ad eundẽ Pa-
pam ſcribit. Atque horumce om-
nium antigrapha Hormiſdæ ipſius
Epiſtolis inſerta videre eſt. Ioan-
nem etiam eius nominis ſecũdum,
& Agapetum, qui Ioanni ſucceſſit,

Romanæ ſedis Antiſtites fuiſſe nõ negabis. An negabis autem vtrumque à Iuſtiniano partim in Codice & Nouellis, partim in priuatis ad illos epiſtolis, ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην appellari? Ioannem præterea hunc eundem Athalaricus rex apud Caſſiodorum lib. IX. epiſt. XV. & Patriarcharum Epiſcopum vocat, & Patriarchæ honore reliquis Eccleſiis præſidere teſtatur. Orientales vero Epiſcopi, qui Cõſtantinopoli conuenerant, libello quem contra Anthimum, Seuerum, alioſque Acephalos Agapeto Papæ obtulerunt, vt ex Menæ Synodo Actione prima liquet, hunc titulum præfixere, μακαριωτάτῳ πατρὶ πατέρων τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς ῥωμαίων καὶ πατριάρχῃ Αγαπητῷ: *Beatiſsimo patri patrum Archiepiſcopo Romæ ac Patriarchę Agapeto.* Hæc

Salmaſi, & alia huiuſmodi, quæ omnibus in oculos incurrunt, ſi legere te memineras, qua fronte,aut qua mente diſſimulaſti? Adhæc Nicolaus pontifex à Bulgaris, quínam verè habendi ſint Patriarchæ interrogatus cap. xcii. Romanæ ſedis Antiſtitem primo loco reſpondit. domus ipſa pontificia Romæ Patriarchium dicta olim fuit, & Baſilicæ quinque patriarchales: & poſt hæc omnia Patriarchæ nomen Romæ nunquam vſurpatum credere nos iubes, quia etymi videlicet ratio non patitur, vt Patriarcha dici Papa queat,cùm vnius tantum prouinciæ metropolita ſit, non diæceſis.

Immò enimuéro, ſi πατρεία, vt ais, idem eſt quod πάτρη, & πάτρη idem quod ἐπαρχία, qui Prouincias, hoc eſt ἐπαρχίας regunt, hos veros &

germanos Patriarchas cēseri oportebit. Sed quàm falsum est, Papæ nullā esse diæcesim, tam ineptum Patriarcham vel à prouincia dici, vel à diæcesi. Patriarchis enim nomen fecit non πατρία, sed πατριὰ id est tribus & familia. Quis nescit in sacris literis, vnde in Ecclesiam vox illa deducta est, eos qui tribus cuiusque aut familię principes erāt & quos Hebræi sua lingua primos patres appellabant, à Græcis interpretibus πατριάρχας καὶ ἀρχιπατριώτας fuisse nuncupatos? Ne ambigere liceat, ipsa nos, vnde Patriarchæ nomen habeant, diuinæ literæ interpretatione sua docent, I. Paralipom. IX. οἱ ἄρχοντες πατριῶν πατριάρχαι. Non ergo falluntur, nec Græcè imperiti sunt, vt garris, qui Patriarcharum apud Hebræos originem à patribus repetunt: sed

errorē atque inſcitiam ſuam produnt, qui aliter ſentiunt. Ad horum porro Patriarcharum exemplum Patriarchas in Eccleſia nominatos fuiſſe principes Epiſcopos quis non videt? earum in primis ſedium videlicet, ex quibus ad ceteras Chriſtiana religio & diſciplina propagata eſt, vt Romanę, Alexandrinæ, & Antiochenæ. quæ tres ſolæ propterea Patriarchales principio ſunt habitæ: quoniam inter Eccleſias olim, cur vna alteri præeſſet, hæc fere princeps, vt alio dicam loco, & maxima fuit ratio. Ad quam quidem ſi oculos intēdiſſes, Salmaſi, & te ridiculi nota fortaſſe, & nos ineptæ loquacitatis tædio liberaſſes.

Sed delirandi finem non facis. Aliud nos reconditæ doctrinæ tuę arcanum ſcire iubes, quod doctio- Pag. 478. 497.

res etiam viros latere ais. credo ne id hactenus ignorasse nos pudeat. Quodnam id tandem? Patriarcham diæcesis nihilo secius eum esse, qui prouinciæ tantum primæ sit metropolitanus, tametsi in reliquas prouincias iuris nihil habeat, quam qui pleno & optimo iure subiectã habeat vniuersam diæcesim. Equidem, Salmasi, primã prouinciam si vocas eam, cuius metropolis caput itidem & metropolis erat diæcesis, in ea sedem habuisse Patriarcham compertum est, vt Alexandriæ in Ægyptica diæcesi, Antiochiæ in Orientali. Sed non adeo desipis, vt hos per totam diæcesim suo iure vsos neges. Non nego, inquis. sed alij fuerunt Patriarchæ, vt Ponticus, Asianus, & qui in Africa, vel in Gallia, qui extra primas prouincias, quibus præerant,

nihil iuris in alios diæceſeon metropolitas habuerunt. Demus nũc Patriarchas rectè appellari, quos Exarchos & Primates dici æquius erat. cui perſuadebis, licet altè infixum tibi hæreat in animo, licet innumeris locis hoc ratum & conſtitutum eſſe iubeas, nihil iſtos iuris, nihilque poteſtatis in reliquos metropolitas exercuiſſe? Iam falſum id eſſe oſtendimus in Cæſarienſi & Epheſino: in Carthaginienſi, & in Lugdunenſi, atque in aliis falſum eſſe proxima de Primatibus diſſertatio conficiet. Nec vero vbi dux ipſa eſt ratio, longa oratione eſt opus. Quî enim conuenit, vt cum prouinciæ metropolita, aut primas, vel vt tibi etiam placet, Exarchus non dicatur, niſi qui prouinciæ totius Epiſcopis re vera præſit: diæceſis Patriarcham,

vel Primatem iure appellari velis metropolitam illum, qui vni tantum eius prouinciæ præsideat, in reliquas iuris nihil habeat? Quia primæ, inquis, prouinciæ est metropolita. Immo verò primum locum idcirco nacta est prouincia, quia metropolim cõtinebat, quam qui tenebat Antistes, idem & prouinciæ caput erat, & diœcesis. Fuit nempe cum Ægyptus vnica esset prouincia, Africa item vnica tum Agypti caput erat Alexandria, & Africæ Carthago. Postea in Ægypto sex factæ sunt prouinciæ, totidemque in Africa. In his prima Ægypti prouincia habita est, in qua Alexandria; prima Africæ, in qua Carthago. Semper enim diuisis prouinciis pars illa primæ honorem tulit, cui metropolis obtigit, quæ totius prouinciæ ante diuisionem

uiſionem caput erat. Ita quæ metropolis fuerat integræ prouinciæ, eadem metropolis facta eſt totius diæceſis: & metropolitæ proinde, cui ius fuerat in Epiſcopos prouinciç, ius etiam fuit in Epiſcopos diçceſis. Et quanquã non vno eodemque omnes vſi sũt modo ac iure poteſtatis: ſemper tamẽ, qui appellati ſunt Patriarchæ, vel Primates diæceſeon, præter primã prouinciam, quam regebant, in aliis etiam prouinciis poteſtatem aliquam & auctoritatem retinuerunt. & potes, Salmaſi, tuum hoc arcanũ tibi habere, quod friuolum & inane eſt.

Quid quod in primarum etiam prouinciarum deſignatione incredibiliter hallucinaris? Nam primas regionum prouincias vis illas dici, non in quibus ſitæ ſunt metropoles, ſed quæ in Notitia Imperij pri- Pag. 480.

mo loco recenſentur. atque hoc argumento Aquileienſem Epiſcopum totius Italiæ Patriarchā fuiſſe doces, quod metropolita fuerit Venetiæ & Iſtriæ, quæ prima inter prouincias Italiæ in Notitia numeratur. Nec vides quam abſurda ex his, quamque omnium eruditorum auribus indigna conſequantur. Etenim ſi primæ prouinciæ illæ ſunt quas dicis, & Patriarchę aut primates dięceſium qui has regūt; iam Ægypti Patriarcha erit, non Alexandrinus Archiepiſcopus, ſed Berenicenſis, Libyę ſuperioris, quā Notitia primā inter Ægypti prouincias nominat, Metropolita. eandemque ab cauſam Orientis quoque Patriarcha erit, non Antiochenus, ſed primæ Palæſtinæ metropolitanus: & Ponticæ diæceſis Exarchus, non Cæſareæ in

Cappadocia Episcopus, sed Nicomediensis in Bithynia: & Macedonicæ non Thessalonicensis, sed Corinthius in Achaia. Denique pro veris & legitimis, noui passim & adhunc diem inauditi exurgent Patriarchæ & primates Salmasiani.

Iam verò Venetiam & Istriam, quæ in Augusti descriptione, vt Plinius refert, decima, id est penultima Italiæ regio est constituta, quonam suo merito, cuiusue suffragio sic euectam putas, vt inter Italiæ prouincias XVII. prima tandem censeretur? Quanam rursum eius culpa vel infortunio factum dices, vt quæ primum, vt suspicaris, locũ Notitiæ beneficio adepta fuerat, inde postea in altera Italiæ prouinciarum descriptione, quam tu posteriorem, si recordaris, Notitia vis fuisse, deturbata sit, atque

in ſeptimum locum reiecta? Septimo enim tãtum gradu, poſt Campaniam, poſt Tuſciam & Vmbriã, poſt Æmiliam, Flaminiam, Picenum, Liguriam, Venetia demùm cum Iſtria in illa deſcriptione collocatur. Quam te in partem hîc vertes, Salmaſi? Certe cum decima Italiæ regio, cum ſeptima erat prouincia, prima non erat. Aut mutaſſe igitur ſedes & ordinem prouinciam iſtam dicere aude, aut ad id quod inſtitueras præſidij nihil eſſe in Notitia confitere. Sed tanti nimirum erat, Italiæ primatem & Patriarcham imponere: vt quos Romano titulos immeritò detraxeras, his Aquileienſem, vix Italici nominis Antiſtitem, quem ἐν ἰλλυριοῖς, *in Illyrico* Baſilius epiſtola CCCXIV. in prouincia Dalmatiæ Synodus I. Arelatenſis locat, iure

vel iniuria exornares. Nos vero, quin Italiæ adnumeretur Episcopis, & Patriarchæ nomen aliquando gesserit, non abnuimus. Hunc etiam honoris titulũ, quem Aquileienses per schisma primum, quod trium capitulorum Synodi Calchedonensis occasione fecerant, cum se ab Ecclesiæ summo capite subduxissent, & αὐτοκέφαλοι sibi ipsi facti essent, temere vsurparant; posthæc etiam à Pontificibus & Synodis, cum in Sedis Apostolicæ gratiam rediissent, non Aquileiensibus modò, sed aliis etiam qui ab illis prodierant, vt Gradensibus, concessum studio pacis, aut relictum fuisse non ignoramus. Sed quod Aquileiensem Episcopum, non Venetiæ & Istriæ, vt mos est, sed Italiæ Patriarcham videri vis; hoc iis persuaderi fortasse

queat, quibus fidem illa faciant, quę in Mantuana olim Synodo iactaſſe clerici Aquileienſes feruntur, cùm ciuitatem ſuam caput & primam eſſe totius Italiæ dicerent, & Hermagoram à B. Petro πρῶτον Italiæ pontificem conſtitutum: nobis, quibus exploratū eſt, Aquileienſes Epiſcopos, tum etiam, cum ſe pro Patriarchis gerere cæperunt, nihil ſibi, quod Mauritij quoque ad Gregorium magnum epiſtola declarat, extra Iſtrienſes prouincias arrogaſſe; quoniam ſuos cuique fines adſcribi placet, Venetiæ & Iſtrię, vel Aquileię Patriarchas illos dicere certum eſt, non Italiæ:

Capvt VIII.

De Primatibus Occidentis.

Salmaſius ſeipſum imprudens carpit. Propriè dici & κατ' ἐξοχήν. Eiuſdem κρύψις

deprehensa. Mediolanensis primas non fuit. Primas Carthaginiensis totius Africæ curam gessit. Primates item Hispaniæ & Galliæ integras diœceses administrarunt. De Lugdunensi & Bituricensi.

TAnta tibi aliena insectandi & exagitandi est libido, Salmasi, tamque præceps & cæca, vt dum aliis non parcis, in teipsum desæuias. Scripseram in Aduentoria, θρόνους siue sedes proprie & κατ' ἐξοχὴν dictas fuisse quinque sedes Patriarcharum. Hîc quia quod carperes non habebas, ad Censuram regrederis. in eáque quoniam easdem sedes proprie dictas simpliciter appellaram, grande admissum facinus increpas: & quasi nos tantæ stupiditatis suppuduisset, idcirco in Aduentoria, vt nos culpa liberaremus, κατ' ἐξοχὴν addidisse, quod proprie sedes dici, quæ sunt Pag. 523.

quinque Patriarcharum non posſint, ne ceterorum Antiſtitum improprię dici ſedes videantur. Itaque verbi vnius inuidia nos traducis. hæc enim tota eſt criminatio. Propterea qui ſcire aliquid tibi antea videbamur, tanquam ſi hoc in vno eruditionis & doctrinę poſitæ opes eſſent, nunc indocti tuo iudicio ſumus: neque indocti modo, ſed pertinaces, impudentes, parum ingenui, parum ingenioſi, & quicquid Salmaſianæ tibi facundiæ copia ſuggeſſit. Age vero, Criticorum ſubtiliſſime, ſi imperiti, ſi pertinaces, ſi nullo ſunt ingenio, qui ſedes proprie dictas volunt, te qui Italiæ partem, in qua Gallia olim togata erat, Italiá *proprie ac peculiariter* appellatam; atque iterum Patriarchas quinque propter præcellentem dignitatem

Pag. 154.

proprie Patriarchas vocatos ſcripſiſti, an non bis indoctum, bis pertinacem, & dignum qui cetera omnia bis audias, quę in nos effudiſti, videri oportebit? atque hoc etiam nomine commiſerandum, quod temere ea culpas, quæ admittis, & φρενητιώντων, vel potius μεμηνομένων more, in ferrum ipſe, quo alios petebas, incumbis? Nam ſi vitioſa, non eſt oratio, qua ipſe vſus es, cur reprehendis? ſi vitioſa, cur poſthæc iterum vſurpas? Ceterum quid abſurdi habet illa oratio, quæ propriè id dici doceat, quod κατ' ἐξοχὴν dicatur; cuius nos, vt inaniter fingis, cæperit poſtea ſuppudere? Aliud eſt, inquis, propriè aliquid dici, aliud κατ' ἐξοχὴν. Immo vero ἐξοχή ipſa hoc facit, vt quod multis commune nomen erat, id vni præcipuè,

Pag. 541.

Pag. 529.

vel paucis, velut proprium tribuatur. Ita enim cum multæ vrbes essent, & multi poëtæ, præstantissimæ vrbis, & præstantissimi poëtæ dignitas fecit, vt propriè & peculiariter vrbs Roma, poëta Virgilius intelligatur. eodemque modo inter Ecclesiasticas sedes, quæ plurimæ fuerunt, supremarum quinque nobilitas obtinuit, vt eæ sedes propriè ac simpliciter sint dictæ. Neque tamen adeo bardi sumus, vt sedes alias, vel vrbes improprie, id est ἀκύρως, propterea dici arbitremur: quoniam nec tu, opinor, etsi miris modis, sæpe deliras, tam amens fuisti, vt cum quinque Patriarchas propriè appellatos diceres, & Italiæ partem Italiam propriè ac peculiariter nuncupatam, ex eo sequi crederes, vt reliquam Italiam, & ceteros Patriarchas tuos

nomina ſua niſi improprie retinere non poſſe exiſtimares. Sciebas enim, aut ſcire te certè oportebat, proprium aliter accipi, cum ei τὸ ἄκυρον opponitur: aliter cum ab eo τὸ κοινὸν diſtinguitur: quo ſenſu proprium ſibi, quod commune erat, nomen faciunt ea, quę κατ' ἐξοχὴν dicantur.

Sed tricarum iſtiuſmodi, & λεπτολογημάτων tuorũ iam ſatis. ad Primates veniamus. Vin' ergo, Salmaſi, quoniam de ſedibus fidem meã abſolui, de primatibus quemadmodum tuam liberes, exploremus? Dixeram ego tibi, quandoquidem inter nos conſtabat Primates eos dici, qui pluribus prouinciis præeſſent, malè abs te Mediolanenſem Epiſcopum, qui vni tantum Eccleſiaſticæ prouinciæ præeſt, inter Primates numerari.

Pag. 544. Quid respondes? Primatem, in-
„ quis, vocaui, qua notione prima-
„ tes metropolitani omnes dicti, qui
„ suarum scilicet prouinciarum pri-
mates sint. Præclarum nempe, at-
que ingenio tuo congruens effu-
gium? sic enim & in Exarchorum
antea nomine ludificari conatus
es. Quasi dubium aut incertum ti-
bi fuerit, quosnam primates intel-
ligeremus: ac non ipsemet in Epi-
stola testatus sis de Primatibus iis
agi, qui primates & Exarchi erant
diæceseos, hoc est plurium prouin-
ciarum. Sed tamen, cum primates
interdum etiam dici soleant me-
tropolitæ singularum prouincia-
rum; quod hoc sensu Mediolanen-
sem à te primatem appellatum cau-
saris, quanquam alienum à re id
esset, tamen ad defensionem tuam
aliquid esset, si verum esset. Nunc

verò, cum ex ipsis Epistolę tuæ verbis pag. LXXIV. & LXXV. liqueat, te id egisse, vt Episcopum Mediolanensem Italiæ diæcesi præfuisse doceres, atque in hac eius diæcesi plures prouincias fuisse, siue ciuilem administrationem spectemus, siue Ecclesiasticam: cúmque orationem tuam ita concluseris, SIC EPISCOPVS MEDIOLANENSIS REVERA PRIMAS FVIT, REVERA PATRIARCHA: qua fronte, quo ore affirmare potes, te Mediolanensem Episcopum prouincię suę primatem tantum dixisse, non diæceseos? Quem tam putidæ, tam apertæ vanitatis non pudeat, quem huiusmodi fraudes, fallaciæ, mendacia delectent, huic tu quod voles, Salmasi, nomen imponas licet: ego ingenuum, aut pudentem, aut veracem dicere non possim.

g. 554. Non minus ridicula, nec minus pudenda eſt altera ſententiæ noſtræ fraudulenta interpretatio, cum vafro & callido commento, vt haberes quò maledicta rurſum coniiceres, finxiſti negare me ſingularum prouinciarum metropolitas primates dici poſſe, aut vnquam dictos eſſe. Vbinam verò id à me negatum eſt; aut quę vſquam fuit inter nos de hoc capite controuerſia? Recita, & expende quæ ſcripſi. illa, inquam, ipſa verba noſtra quæ produxiſti, ex quibus ita nos ſentire comprobaſti. Hæc enim ſunt, opinor. *Nos enim, ne ad ſcopulos iſtos tecum hæreamus, facile prouidemus, qui primates in Eccleſia eos eſſe & dici poſſe cenſemus, qui multas ſibi non ciuiles, ſed Eccleſiaſticas prouincias ſubditas habeant.* Dic nūc ſodes, quinam hi primates de qui-

busagebatur? an non tertij ordinis Episcopi, primates scilicet diæcesis, id est multarum prouinciarum? Quinam porro scopuli, quos vitãdos monebamus? Ne multas prouincias, non Ecclesiasticas, vt par est, sed ciuiles interpretaremur. Fieri enim posse, vt in vna Ecclesiastica ciuiles sint multæ, aut contra, ciuili vnica Ecclesiasticæ plures contineantur. Quamobrem & falsum Coniectorem tuũ in Censura ostenderam, qui pro numero suburbicariarum Episcopo Romano diæcesim quatuor prouinciarum intra vrbis centesimum cõstituerat: & te, qui Mediolanensem Episcopum primatem diæcesis & Patriarcham feceras, ad eundem scopulum hæsisse Aduentoria nostra docuit: quia Mediolanensis non diæcesi, sed prouinciæ

vni tantum Ecclesiasticæ pręfuit, licet illa per multas ciuiles sparsa prouincias esset. Quid ais nunc, Salmasi? an te primates diæcesium quinam dici possint aut debeant qui docet, is propterea vllos negat esse primates prouinciarum? an culpam, qua vera & certa tenebaris, euadere non poteras, nisi alteri falsam inferres? Languebant videlicet lumina orationis tuę, nisi esset in quem inuehi & debacchari liceret. Quem enim κυνώπην, & κυνοπρόσωπον, & stabulum impudentiæ appellares? quem istis, inquam, atque hoc genus innumeris, quę scurrę & sanniones nisi exhausto pudore non solent, modestię, vrbanitatisque tuę insignibus ornares? Perierat deinde tota illa de primatum & exarchorum etymi notatione toties iam insusurrata cantilena,

cantilena, nisi hac arte faceres, vt non gratis omnino, neque ἀπροσδιονύσως hoc loco inferciisse videare. Quare mentiendum etiam fuit, aliquid nos in Africæ primatibus errasse, vt de his similiter quicquid in Aduersariis erat, effunderes.

Sed ego te, Salmasi, Primates Africæ quid fuerint, hactenus ignorasse mox docebo. Sustine tantisper, dũ de Primatibus diæceseon, de quibus nostra est cõcertatio, id refellã, quod adstruere multis locis conatus es, illos extra primam suam prouinciam, cuius erãt metropolitæ, per ceteras diæcesis prouincias nihil iuris, nihilque potestatis habuisse. Hoc enim cum in Exarchis Græcorum, de quibus idem affirmabas, falsum esse Cæsariensis atque Ephesini exemplis ostenderem, idem me de Primati- Pag. 484.

bus nostris, qui Exarchis illis respondent, demonstraturum hoc loco recepi. Quid autem facilius, quam ex Africæ, Hispaniæ, Galliæ primatibus id probare?

In Africa, vt hinc exordiar, vnica fuit diæcesis: vnus proinde totius Africæ primas Episcopus Carthaginiensis. Quis nescit Episcopum Carthaginiensem præter prouinciam suam proconsularem, cui speciatim præfuit, cunctarum simul in Africa Ecclesiarum, vt Aurelius in Concilio Carthagin. III. can. XLV. de se testatur, curam sustinuisse? Ille non solum plenariis Africæ Conciliis omnibus pręsidebat, eaque nutu & arbitrio suo moderabatur: sed literas etiam, quę de Conciliis dandæ erant vel ad Imperatores, vel ad iudices quoscumque, omnium fere nomine

dictabat, eisque solus subscribebat, vt ex Africano Concilio intelligi licet can. LII. LVIII. LX. LXXIII. Idem Africanas prouincias omnes visitabat, Synodi Afric. can. XIX. Illi etiam pro desiderio cuiusque Ecclesiæ, vt est in eodem canone Concilij Carthaginiensis, ius semper & fas fuit, vndecumque vellet Episcopum, quem illa postularet, tametsi alterius Episcopi clericus esset qui postulabatur, constituere & ordinare. Ordinabat autem, dum singulis Ecclesiis prospicit, tam frequentes, vt nulla pene dies Dominica, quod Aurelius idē canone XXXIX. cōmemorat, ab Episcoporū ordinationibus Carthagine vacua esset. Quid quod Valerius Episcopus Hipponensis, vt Augustinum sibi collegam adsciscere liceret, primatis Carthaginiensis au-

ctoritatem interponendam iudicauit? *Egit*, vt Possidius in eius vita narrat, *secretis literis apud primatem Episcopum sedis Carthaginiensis, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque grauitatem, & obsecrans, vt Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ cathedræ non iam succederet, sed consacerdos accederet, Augustinus. Quæ igitur beatus Valerius optauit & rogauit, satagens rescripto impetrauit.* Vnum hoc testimonium, vt cetera desint, errorem tuum iugulat, Salmasi. Nam si Episcopo Carthaginis extra prouinciam in alios Episcopos ius nullum fuit, nullaque potestas; quid attinebat de ordinando in prouincia Numidia Episcopo ad illum referri? Cui autem Episcopos quoslibet, vt audisti, per vniuersam Africam ordinare licuit, nullâne illum habuisse

dices extra prouinciam ſuam Epiſcopos ordinandi facultatem? Neque verò hæc ille priuilegia Iuſtiniano debuit, quod nugaris: ſed multo ante, vt vides, ſedis ſuæ prę-rogatiua ſemper habuit.

Iam igitur Primatis ſui præiudicio te Africa condemnat. Quid Hiſpania? An dubium cuiquam eſſe poteſt de Primatum iure quid ſenſerint Hiſpani, poſt Eruigij regis edictum: qui, vt proditum eſt à Luca Tudenſi, *Romani Pontificis aſſenſu ſtatuit, vt nullus Archiepiſcopus Hiſpaniarũ ſubderetur alicui Primati, niſi Romano?* Prorſus enim, qui e poteſtate Primatis exemptos ſe cupiebant metropolitani, non inanem in Primate honoris titulum, nec ſolam primæ ſedis προεδρίαν, ſed iuſtam aliquam legitimamque in ſubditos metropolita- Pag. 433.

nos poteſtatem agnoſcebant. Itaque Hiſpanorum etiam te ſuffragia confutant.

Reliquum eſt vt de Galliæ primatibus inquiramus. In quo mirum eſt hoſpitem te adeo & peregrinum in patria tua eſſe, vt hos etiam credas omni extra prouinciam ſuam auctoritatè caruiſſe. Ridebunt enim te vel pueri Lugdunenſes, qui in vrbe ſua Primatis tribunal vident, ad quod diriguntur ex ſubiectis prouinciis allatæ controuerſiæ. Explodent paulo eruditiores, allegabuntque ad Gregorij vii. epiſtolam libri vi. xxxv. in qua Primates inſtitutos docet, vt ad illos iniuſtè oppreſſi confugiant, eoſque appellent, ab iiſque Epiſcoporum cauſę, & ſummorum negotiorum iudicia terminentur. tum deinde Rotoma-

gensem, Turonensem, & Senonensem metropolitanos hortatur, vt Lugdunensi primati suo eum honorem & reuerentiam exhibeant, quē ipsi sibi à suffraganeis suis exhiberi velint. Proferent etiam, quibus eas nancisci cōtigerit, Gebuini primatis Lugdunensis literas ad Rodulfum Turonensem metropolitam, Eusebium Andegauensem Episcopum, & Abbates eiusdem prouinciæ octo scriptas. in quibus, collaudata illorum erga Lugdunēsem Ecclesiam, matrem, vt ipsi appellarant, & dominam suam obseruantia, de L. monacho, qui Culturensis cænobij, legitimo Abbate pulso, Abbatem se fecerat, respondens, primatisque auctoritate decernens, sic statuit, vt incubatorem illum, eique adhærentes monachos anathemate percelli,

Ernaldum vero Cenomanensem Episcopum, qui eum consecrarat, ab Episcopali officio confestim suspendi iubeat. Atque vt Bituricensis quoque Aquitaniæ primatis non disparem fuisse rationem intelligas, proferent ad extremum, tum alia huius Ecclesiæ vetera monimenta, tum Simonis Archiepiscopi, qui ante CCCL. fere annos, id est paulo antequam se Burdegalenses subducerent, sedem illam rexit, integra, quæ adhuc extant, Itineraria & diaria. quæ te Aquitaniam II. ab illo primatis iure perlustratam, omniaque in ea, quæ Primates solent, administrata fuisse perdoceat. Quid nunc censes, Salmasi? an hæc Lugdunenses aut Bituricenses primates extra primas prouincias iuris in aliis nihil habuisse demonstrant? Iudiciorum

appellationes, prouinciarum visitationes, animaduersio in reos, imperata metropolitanis obedientia, & præstita, nudúmne & re ac potestate vacuum Primatum honorem indicant, an eos potius qui hoc sibi persuadeant, iudicio sensuque omni vacuos esse declarant?

CAPVT IX.

De Primatibus prouinciarum Africæ.

Salmasij calumnia depulsa. Prima sedes in Africa non idem quod metropolis. Primas prouinciæ, non metropolis Episcopus, sed qui promotione antiquissimus. Inde vulgo SENES *appellati. Canones aliquot, & Augustinus duobus locis explicatus. Donatistæ à primatu Gregorij magni decreto exclusi.*

SI quoties nos falso insimulas, Salmasi, toties impacta capiti tuo litera illa foret, qua tui similes

olim causidici plectebantur, excipiendis calumniæ tuæ notis non modo frons, sed tota iam quanta est membrorũ omnium cutis impar esset. Cumverò fucorum huiusmodi plena in Eucharistico tuo sint omnia: tum certè luculentissima fraus illa est, qua fingis negare
Pag. 569. 574. &c. me primates in Africa dictos, qui singulis prouinciis præsiderent. Tu enim, ni fallor, cùm in Epistola tua primatum notionem hanc solam Africæ notam dixisses; ego contra præter singularum prouinciarum primates, omnium Africæ prouinciarum caput & primatem fuisse docui Episcopum Carthaginiensem. Tum inde conclusi, *falsum esse quod scripseras, primates apud Afros secundi tantum ordinis Episcoporum gradum fuisse, non etiam tertij.*
Pag. 589. Est ne in his verbis meis, quibus

nunc abuti conaris, vnde ſuſpicari liceat, ſolú Carthaginienſem Epiſcopum ſententia mea primatem in Africa fuiſſe appellatum? Nam hoc quidem perinde eſt, vt ſi, cum te maleuolus quiſpiam non cauillatorem modò, verum etiam calumniatorem diceret, ab hoc te cauillatorem dictum negares. Fuerunt ergo in Africa primates prouinciarum, quod nunquam inficiati ſumus. fuit & primas totius Africanæ diæceſis, quem ipſe inficiari & ignorare videbaris.

Quid ſi nunc etiam Primates iſti prouinciarũ, de quibus tam multa incaſſum ſolita loquacitate profudiſti, quinam in Africa fuerint, neſcire te prorſus oſtendero, quam vicem reddes? aut quam habiturus es gratiam? Sic enim perſuaſum tibi eſſe video, vt primas ſedes in

Africa credas fuiſſe metropoles prouinciarum;& primates, metropoleon Epiſcopos. Atqui vtrumque eſt falſiſſimum. Etenim ſi prima ſedes idem eſt quod metropolis, quid eſt quod in Synodo Africana cap. LIII. apertiſſime diſtinguuntur? *Deinde*, inquit, *placuit omnibus Epiſcopis, qui in hoc Concilio ſubſcripſerunt, vt matricula & archiuus Numidiæ & apud primam ſedem ſit, & in metropoli, id eſt Conſtantina.* Quin prouinciæ Numidiæ metropolis fuerit Conſtantina, hoc eſt, vt Auguſtinus epiſt. LXV. ſignificat, Cirtenſis ciuitas, nulla eſt dubitatio. At in Numidia primæ ſedis Epiſcopos non ſemper illos fuiſſe, qui Epiſcopi erant Cirtenſes, hinc patet, quod primatum Numidiæ egiſſe reperiuntur aliarum quoque ſedium

Episcopi, vt Secundus Tigisitanus, qui Cirtensi Concilio aduersus Cæcilianum præsedit, vt est apud Augustinum libro III. contra Cresconium c. XXVII. & multis aliis locis. vt Megalius Calamensis, qui, Possidio teste, primas Numidiæ tum erat, cum à Valerio cooptatus est Augustinus. vt Xantippus Tagosensis, cuius vt Episcopi primæ sedis Numidię crebra est in Synodo Africana mentio, & apud eundem Augustinum in epistola CCXVII. & CCXXXVI. Fuerunt autem, vt ex antiquis tabulis patet, Tigisis, Calama, & Tagosa, Numidiæ vrbes à Cirta metropoli diuersæ. Quare aliud erat in Africa prima sedes, aliud metropolis; aliud primas, seu primæ sedis Episcopus, aliud metropolitanus: & falli eos certum est, qui

vtraque confundunt. Nobis etſi aliquando excidit, vt primæ ſedis Epiſcopos metropolitanos tecum vocaremus : nunquam tamen in hoc errore fuimus, vt tecum eoſdem eſſe arbitraremur. In Africa enim primæ ſedes dicebantur,non metropoles prouinciarum, ſed eæ in quibus Epiſcopi ſedebant promotione inter collegas antiquiſſimi: & primates, ſeu primæ ſedis Epiſcopi, non qui in metropoli, ſed qui ceteris Epiſcopis prouinciæ ordinationis, epiſcopatuſque ætate anteibant, οἱ κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας προτεύοντες, vt loquitur Iuſtinianus Cod. de Epiſcopali audientia L. XXIX. Hoc igitur inter primates Africæ, & metropolitanos aliarum gentium erat diſcrimen,quod metropolitanos metropoles ipſæ faciebant : at primas ſe-

des Epiſcopi conſtituebant. metropoles fixæ & ſtatę ſemper erant: primæ autem ſedes deſultoriæ quodammodo, & nunquá eędem, ſed nunc hæ, nunc illæ. metropolitani denique deligebantur, primates ordine ſuccedebant. Ceterum quæ apud alios iura & priuilegia erant metropolitanorum, eadem in Africa primatum. Synodis præſidebant, Epiſcopos ordinabát, ſuam quiſque prouinciam de more adminiſtrabant. Sed neque metropoleon Epiſcopi erant, niſi antiquitatis prærogatiua accederet: neque metropolitani vocabantur. Ideo rectè à Photio in Nomocanone diſtinguuntur: περὶ Πατριαρχῶν, καὶ μητροπολιτῶν, καὶ τῶν λεγομένων ἐν Αφρικῇ Πριμάτων. *De Patriarchis, & Metropolitis, & iis qui dicuntur in Africa Primates.* Tua vero hîc

duplex hallucinatio. tum illa quam dixi, quod primates metropoleon Episcopos putas fuisse: tum altera
Pag. 352. non minus ridicula, qua Carthaginiensem Episcopum primates suæ diæcesis nunquam ordinasse mirabaris. Primates enim Africæ, vt audisti, non ordinabantur: sed cuiuscumque sedis ordinati fuissent Episcopi, primates tum fiebãt, & illorum primæ sedes dicebantur, cum promotionis ætate cæperant esse antiquissimi.

Quod quidem quoniam nisi prouecta & affecta iam ætate nõ assequebantur, eo factum, quod tua etiam animaduersione dignũ est, vt SENES passim appellentur, atque in Conciliis Africanis, epistolisque, idem fere sit senex Episcopus, & Primas. Sic enim in Concilio Carthaginiensi, quod Theodosio

Aug.

Aug. & Rumorido Coss. celebratum est, cuius acta in synodo Africana cap. LVII. recitantur, sanctus senex Xantippus nominatur, qui, vt ex cap. LII. liquet, Episcopus erat primæ sedis Numidiæ. & sanctus senex Donatianus primas Prouinciæ Byzacenæ, in eadem Synodo Africana c. XCIV. & Siluanus senex in epistola Concilij Cirtensis ad Donatistas, apud Augustinum epist. CLII. & in rescripto Innocentij Papę ad Synodum Mileuitanam: I*nnocentius Siluano seni, Valentino, & ceteris qui in Mileuitana Synodo interfuerunt.* Siluanum autem Numidiæ primatem fuisse cõstat, eoque mortuo Valentinum: qui vt Siluano tum ordine proximus erat, ita eidem mox successit, & primæ sedis prouinciæ Numidię Episcopus appellatur in Synodo

Africana, & in eiuſdem Synodi epiſtola ad Bonifacium, Bonifaciique ad Synodum reſcripto. Eodémque modo ſenex Innocentius, çuius eſt mentio in cap. LXIV. Synodi Africanæ, primas fuit Mauritaniæ Cæſarienſis: & ſenex Muzonius, qui Synodicæ Concilij Byzaceni ſubſcribit, primas prouinciæ Byzacenæ. Soli Epiſcopo Carthaginienſi ſenis nomen non addebatur, quia eius dignitas & πρεσβεία loco adſtricta erat, non ætati: in cæteris omnibus ordinationis antiquitas ſpectabatur. Quare quo quiſque antiquior in prouincia Epiſcopus erat, eo primatui vicinior: ille demum primas, qui omnium antiquiſſimus.

Atque hoc ſanè, ſi mihi cum facili placidoque ingenio res eſſet, ſatis ſuperque ex iis quæ dicta ſunt

confirmatum videretur. Sed quia cum eo eſt negotium, qui multa neſcire malit, quam aliquid à nobis diſcere, πληροφορίας χάριν geminum Auguſtini locum adijciam. Scribit enim epiſtola CCLXI. Priſcum Epiſcopum pro culpis quibuſdam ea pœna multatũ, vt Epiſcopatum quidem retineret, ad primatum vero conſcendere non poſſet. *Clamet*, inquit, *Priſcus prouinciæ Cæſarienſis Epiſcopus: Aut ad matum locus, ſicut ceteris, & mihi patere debuit, aut Epiſcopatus mihi remanere non debuit.* An poterat ſignificantius teſtari, Epiſcopis omnibus ad primatum, ad quem ſuo loco & ordine peruenirent, aditum patuiſſe; nec excludi quenquam, niſi cui impoſita pœna fuiſſet, à primatu ſolere? Sed multo illuſtrior, & qui ſolus ad fidem facien-

dam vel Salmasio sufficiat, alter est locus Epistolæ ccxvii. qua docet de primatu Numidiæ certatum inter duos Episcopos fuisse, Xantippum & Victorinum, cum vterque primatem se esse diceret. Ab eorum igitur altero cum tractoriam epistolam, qua Concilium prouinciæ indicebat, accepisset, quid rescripserit Augustinus, ipsius verbis audiamus.

Domino beatissimo & venerabili patri & consacerdoti Victorino Avgvstinvs *in Domino salutem.*

Tractoria ad me V. Idus *Nouēbris venit iam finito die, & me valde indispositū inuenit, ut occurrere omnino nō possem.* & post alia. *Præterea venerabilis frater & collega noster Xantippus Tagosensis dicit quod eum primatus ipse cōtingat, & erga plurimos sic habetur,*

& tales mittit epiſtolas. Item poſt alia. *Vnde peto beatitudinem tuam vt mihi ignoſcas, & primo inſtare digneris, vt inter tuam ſanctimoniam & ſenem Xantippum concorditer conſtet, quis veſtrûm debeat conuocare Concilium. aut certè, quod ſalubrius eſſe arbitror, ſine cuiuſquam præiudicio ambo conuocare collegas noſtros, eos maximè qui vobis Epiſcopatus ætate vicini ſunt: qui facile quis veſtrûm verum dicat agnoſcant. vt inter vos paucos eadem præ ceteris quæſtio dirimatur: & errore ſublato minores à ceteris conuocentur, qui nec poſſunt, nec debent niſi vobis in hac re tanquam prioribus credere, & nunc ignorant, cui veſtrûm potiſſimum credant.* Qui poſt tam clarum teſtimonium ambigere velit, quin primas prouinciæ in Africa Epiſcopus is fuerit, qui honoris æuo erat antiquiſſimus, ei quid certum

vsquam esse possit non video. Certabant enim hi duo Episcopi, vter prior esset: primatúmque sibi hoc nomine vterque arrogabat, quia vterque altero se Episcopatus ætate antiquiorem affirmabat. Debebatur ergo antiquitatis ordini dignitas primatus. Ceterum in hac illorum contentione Xantippo adiudicata lis videtur. Nam is primas Numidiæ habitus est in Concilio Mileuitano. a quo etiam, ne qua, vt verisimile est, huic similis in posterum foret controuersia, peculiari canone sancitum est, vt qui deinceps in Africa ordinarentur Episcopi, literas ab ordinatoribus suis acciperent, quæ Consulem & diem continerent. extatque his verbis canon in Synodo Africana cap. LVI. *Deinde placuit, vt quicumque deinceps ab Episcopis or-*

dinantur per prouincias, literas accipiāt ab ordinatoribus ſuis manu eorum conſcriptas, continentes Conſulem & diem, vt nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriatur.

Quanquam autem hæc ita ſe habere iam certum eſt, haud tamen prætereunda eſt Leonis Papæ IX. epiſtola IV. quæ vna rem totam, vt à nobis expoſita eſt, mirificè illuſtrat, primateſque in ſingulis Africæ prouinciis, non ex potentia ciuitatis, ſed ſecundum tempus ſuæ ordinationis inſtitutos olim fuiſſe confirmat. Eandem porro conſuetudinem ad ſua tempora perſeueraſſe Gregorius magnus oſtendit. à quo id propterea ſanctiſſimè & prouidentiſſimè conſtitutum, ne Donatiſtas Epiſcopos ad primatum prouehi liceret, tametſi ordine ceteris anteirent. Sic enim

ad vniuersos Episcopos Numidiæ hac de re scribit lib. I. epist. LXXV. *In primatibus constituendis consuetudinem immotam permanere concedimus, exceptis his, qui ex Donatistis ad Episcopatũ peruenerunt: quos prouehi ad primatus dignitatẽ, etiam cum ordo clericorum ad locũ eundẽ deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis tantummodo curam gerere: non autem etiam illos Antistites, quos catholica fides in Ecclesiæ sinu & edocuit & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire.* Ex quibus omnibus vides nunc tandem, vt reor, Salmasi, quam multa in ista Primatum tractatione, in qua triumphare tibi videbaris, tuá de te, tuaque eruditione opinionem fefellerint. quantoque sit facilius, & minoris periculi, de titiuillitio lanæ, aut de papyri philyris

disserere, quàm veteres Ecclesiæ ritus & mores explicare. homini præsertim, qui nescio qua ingenij sui fiducia, iudiciíque alieni securitate, docere illa gestiat, quæ nondum didicit, atque in omni genere orgiorum epopta antè videri velit, quàm mysta.

CAPUT X.

De Patriarchatu Occidentis.

Salmasius ambiguè de Papa loquitur. Pontificis Romani specialis diœcesis & synodus Occidens. Patriarcha idem Occidentis. Ecclesiæ aliæ alijs subditæ, à quibus ortæ. Occidentis Ecclesiæ à Romana instituta. Patriarcharum ordo superior, quam primatum. Salmasij multiplex hallucinatio. Operis conclusio.

DE Patriarchatu Occidentis audes iterum, emenso prope iam stadio, ad metas ipsas relucta-

ri. Quanquam enim Patriarcham nunc agnoſcis dictum fuiſſe Pontificem maximum, quod antè negabas: tibi tamen adhuc religio eſt Patriarcham illum Occidentis appellare, aut ſpecialem eius diæceſim Occidentem fateri. Quid ita?
Pag. 645. Quia Epiſcopus, vt ais, Romanus
„ vniuerſæ rector & paſtor eſt Ec-
„ cleſiæ: nec ſolius Occidentis Pa-
„ triarcha, ſed & Orientis. an non
„ iniurium eſt, inquis, partem illi
„ concedere, qui totum ſibi deberi
poſtulat? O religioſum Sedis Apoſtolicæ defenſorem! quis picas docuit verba noſtra conari? hoc eſt, hæreticum hominem de Pontifice Romano recta ſentire, vel loqui. Vnde iſta, Salmaſi, tam repentina conuerſio? Qui Pontificibus maximis hactenus inſultabas, qui eos mentiri, qui aliena iura inua-

dere & vſurpare, qui ſibi per Oriẽtem illicita vindicare, qui primatus nomine abuti maledicentiſſimis obtrectationibus calumniabare; te nunc iiſdem ex animi ſententia patrocinari, ac non iſtis potius, quos naſo ſuſpendis, admiratoribus tuis illudere, quis credat? Nam nobis quidem, & iis, qui dolos & fraudes tuas norunt, non impones. Dic enim, ſed ſine fuco & fallacia, quo ſenſu Papam Eccleſię vniuerſæ præeſſe cenſes? quo ſenſu προεστάτην καὶ προβεστάτην eum vocas? Quia primus, inquis, & princeps erat Patriarcharum, primus Pag. 667. 718.
“ omnium Epiſcoporum & primas.
“ Quid iſtud vero tandem eſt, primum eſſe Patriarcharum, aut primum Epiſcoporum? Nempe, ſi placita & dogmata tua recordamur, Patriarchæ & primates ij tibi

ſunt metropolitani, qui totius quidem diæceſis primi erant metropolitani, ceteroſque omnes honore anteibant, iuris autem in illos nihil habebant. Hoc igitur modo ſi primum inter Patriarchas Papam vis intelligi, vt honore tantum antecedat, & ſola quæ dicis πρεσβεῖα τῆς τιμῆς obtineat, quis ſani capitis non eos irrideat, qui te cum Catholicis de Papa loqui aut ſentire arbitrantur? Verum ego nunc quid hîc ſentias, aut quid ſentire aliis videare, nō laboro: & cum multa tibi præter rem præterque mentem excidere videam, quam parum inter ſe cohæreant effata vel dictata tua, non quæro.

Venio ad id quod in quæſtione noſtra eſt, vt oſtendam te, cum Papam negas Patriarcham Occidentis habitum in Eccleſia fuiſſe, ſum-

mam vndiquaque oscitantiam, inertiáque testari. Primùm enim, vt tecum illa ipsa, quam in Censura indicaram, Hadriani I. ad Constantinum & Irenem epistola cõgrediar, eius verba recognosce. *Cõsecrationes*, inquit, *Episcoporum seu Archiepiscoporum, sicut olitana constat traditio, nostræ diœcesis existentes penitus canonice sanctæ Romanæ restituantur Ecclesiæ*. Quarum ibi prouinciarum Ecclesias repetat Hadrianus, ex Nicolai I. epistola 11. tum docui. earum videlicet, in quibus sedis Apostolicæ vices antea gesserat Episcopus Thessalonicensis: id est Epiri vtriusque, & Illyrici, Macedoniæ, Thessaliæ, Achaiæ, Daciæ ripensis, Daciæque mediterraneę, Mœsię, Dardaniæ, & Præualis. quas omnes à Romana sede auulsas, & ad Constantinopo-

litanam translatas veteres Græcorum Notitiæ declarant. Tuã nunc attentionẽ hîc requiro, Salmasi. vide aliò ne auertas. Quæro enim, cùm diæcesim Romanam ab Hadriano dictam videas, in qua tot illæ, tam procul ab Vrbe in vltimis Occidentis finibus positę sint prouinciæ, ecquam tu diæcesim intelligendam opineris. An Episcopi Romani parœciàm? at hæc Vrbem tantùm, vrbisque suburbana continebat. an eiusdem prouinciam, cui vt metropolita præsidebat? at hanc scimus, tametsi vltra centesimum semper processerit, suis tamen in Italiæ parte limitibus fuisse definitam. Quam tu porro aliam finges, qui specialem Papæ diæcesin nullam vis fuisse præter prouinciam? Nos duas præterea numeramus. vnam Primatis: sed hæc

Italiæ fines non excessit. alteram Patriarchæ Romani; de qua omnino necesse est Hadriani diæcesim interpreteris; quia de vniuersali, quæ sola reliqua est, accipi nisi absurdissimè non potest. De hac enim, qua Pontifex vniuersis vbique gentium Ecclesiis præsidet, communémque omnium curam sustinet, nulla illi esse poterat cum aliis sedibus controuersia. Habes ergo, quam minimè sperabas, specialem Patriarchæ Romani Hadriano auctore diæcesim: in eáque Achaiā habes, Macedoniam, Daciam, & alias occidentis prouincias, quas audisti. Vis in eadem & alias tibi complures ostendamus? Ostēdent ipsimet, qui in ea quondam censebantur, diuersarum gentium Episcopi, & quos ad fines, quásue ad oras sese illa porrigeret, ore vno

pronunciabunt. Extat enim Agathonis Papæ, totiusque Concilij Romani, hoc est Patriarchicæ huius diæcesis vniuersæ, iam dudum ab Aleandro nostro laudata Synodica, quam in Synodi vi. Actione iv. videre est, hac inscriptione, Ἀγάθων ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ θεοῦ, σὺν πάσαις ταῖς συνόδοις ταῖς ἀνηκούσαις τῇ συνόδῳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου. *Agatho Episcopus seruus seruorum Dei, cum vniuersis Synodis subiacentibus Concilio Apostolicæ sedis.* Non negabis, Salmasi, vnum atque idem esse hoc loco Synodum sedis Apostolicæ, quod diæcesim; idémque sedi Romanæ subiectas Synodos, quod prouincias & diæceses, quæ ad diæcesim Romanam pertinebant: quia in prouinciis, vt nosti, diœcesibusque Synodi fiebant, & ad Synodos quique suas

prouinciarum

prouinciarum & diæceſeon Epiſcopi concurrebant. Nunc igitur quam amplam, & quam longè ac latè patentem diæceſim hanc eſſe doceant audi, & errorem confitere. Illi enim ſe, ſuoſque μέχρι τῶν κλιμάτων τοῦ ὠκεανοῦ ἐπεκτείνεσθαι, ἔν τε τοῖς δυτικοῖς καὶ ἀρκτῴοις μέρεσι τυγχάνειν, ἐν μέσῳ τῶν ἐθνῶν τοῦ τε Λογγιβάρδων, καὶ Σκλάβων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Φράγκων, Γότθων, καὶ Βρεττανῶν ἐστί). *ad Oceani vſque plagas exporrigi, ad Occidentem, Septemtrionemque habitare, inter Longobardos & Sclauos, inter Francos, Gothos, & Britannos verſari,* hoc eſt, per Italiam & Illyricum, per Galliam, Hiſpaniam, Britanniam fuſos ac ſparſos eſſe, teſtantur, atque harum gentium concurſum Synodum ſuam Agatho vocat: & dubitas, quin Occidentem, quem dicimus, vniuerſum ſignificare vo-

luerint? Hæc Latini. Quid deinde Græci, an non idem ſenſerunt, & Occidentẽ idcirco cum ſede Apoſtolica ſemper coniunxerunt? atque vt Synodum ſedis Alexandrinæ, quæ ex diæceſi Ægyptiaca, & Synodum ſedis Antiochenæ, quæ ex Orientali collecta eſſet, appellare ſolebant: ita ſedis Apoſtolicæ Synodum eam dixerunt, ad quam Occidentales Eccleſiæ omnes conuenirent? Et ſchiſmaticos vis eſſe Græcos, qui hoc ſentiant. Schiſmatici videlicet erant Athanaſius & Baſilius, qui hac de cauſa literis, quas ad Damaſum Papã cum legatis mittebant, communem Occidentalium Epiſcoporum titulum imponebant. Schiſmaticus & Cyrillus, qui de Neſtorio à Synodo Romana dãnato ſcribens ad Ioannem Antiochenum, huic decreto,

parendum iis neceſſario eſſe docet, qui à totius Occidentis communione, τῆς πρὸς ἅπασαν τὴν δύσιν κοινωνίας, excidere noluerint. Schiſmatica denique Synodus Epheſina, quæ paſſim cum de Cæleſtini Papæ legatis agit, illos τὴν γνώμην πάσης τῆς κατὰ δύσιν ἁγίας συνόδου φανερὰν πεποιηκέναι, totius Occidentalis Cōcilij ſententiam expoſuiſſe, & cum Cæleſtino ac ſede Apoſtolica, Occidentem vniuerſum repræſentaſſe commemorat. Quare niſi vehementer diſſimulas, vides profectò, Latinorum, Græcorumque conſenſu, Occidentis patriarcham habitum fuiſſe Romanum Pontificem, & hanc illi peculiarem ac propriam diæceſim omnium calculis attributam.

At verò, vt me ſtudiis, votiſque tuis, Salmaſi, ſupra ſpem & opi-

nionem tuam fauere ſentias impenſius, age id etiam quod pro magno, poſtulabas, quod neſcire te
Pag. 698.
profiteris, inſuper cōdiſce. quo nimirum tempore, & qua de cauſa cœperit Occidens ad ſingularem ſedis Apoſtolicæ procurationē pertinere. Quanquam difficile ſanè non fuerat coniectura id aſſequi, niſi te tranſuerſum anticipatus error auertiſſet, veteriſque Eccleſiæ moris ac diſciplinę memoriam eripuiſſet. Quis enim eſt ſacrarum rerum non penitus rudis & ignatus, qui neſciat Eccleſiaſticarum adminiſtrationum, cur aliæ aliis ſubſint Eccleſiæ, vel præſint, antiquiſſimam, certiſſimamque rationem ex ipſa Chriſtianæ religionis propagatione natam eſſe: cùm quæ ab aliis prima fidei ſemina ſuſceperāt, hæ illas vt matrices Eccleſias cola-

rent, illarúmque ductu & arbitrio regerentur; has illæ tanquam à se institutas, fundatasque suo sibi iure vindicarent? Hoc primarum quippe sedium, quæ Apostolicæ sunt dictæ, fuit exordium. hinc ortæ diæceses, & prouinciæ. hinc primatum & patriarcharum edita distinctio. Ac multa subinde circa Ecclesiasticam hierarchiam, vel Pontificum, Synodorumque decretis, vel principum imperio & voluntate innouata atque interpolata constat? sed nihil firmius vnquá, nihilque sanctius ista quam dixi originis auctoritate seruatum est. Inde Alexandrinus toti Ægypto præfuit: inde Antiochenus Orienti. tum ille Indos quoque & Æthiopas, hic vero Babylonios & Persas suos esse voluit: vt quibus Christianæ legis auctores fuerant,

iisdem imperio & poteſtate principes eſſent. Inde & Romanus Patriarcha factus Occidentis. An potes negare, Occidentis Eccleſias omnes ſedi Apoſtolicæ inſtitutionem & originem ſuam debere? At manifeſtum eſt, vt Innocentij ad Decentium Eugubinum verbis vtar, *in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, inſulaſque interiacentes, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos quos venerabilis Petrus Apoſtolus, aut eius ſucceſſores, conſtituerint ſacerdotes*: & Agatho idem in altera ad Conſtantinum & collegas Impp. epiſtola, Romanæ huius diæceſis amplitudinem ſignificans, per eas diffuſam prouincias ait, ἐν αἷς τὸν λόγον τῆς πίστεως παρὰ τῶν ἀποστολικῶν τῶν προηγησαμένων οἱ σταλέντες ἐκήρυσσον, *in quibus fidei doctrinam ab Apoſtolicis prædeceſſoribus*

ſuis miſsi promulgarant. Iam igitur & cauſam tenes, cur Occidentis regiones præcipui titulo attributæ ſint Patriarchæ Romano, fidem ſcilicet ex vrbe ſuſceptam: & tempus, quo primum attributæ, idem ipſum quo fidem ſuſceperunt.

Eſtne hîc vltra quod requiras? Nempe vt ſicut Exarchos Græcorũ diuerſos à Patriarchis fuiſſe didiciſti: ita de Primatibus Occidentis idem nunc oſtendam. atque vbi tres tãtum aſſeueras, quatuor prorſus Epiſcoporum gradus extitiſſe confirmem. An vero difficile eſt hoc docere? Numera Synodorum genera & ordines quot fuerint, quatuor reperies: tot igitur ordines Epiſcoporum. quis hoc neget? Tuus ille doctor Anonymus, quem in ore frequenter habes, qui de ſubcæleſti hierarchia ſcripſit, etſi Pag. 350.

in diſtinguendis Synodorũ generibus vacillat, ambiguum tamen non habet,quin pro Synodorũ numero & varietate diuerſi pariter & diſtincti ſint ordines Epiſcoporum. Tu cum illo triplicem Synodum agnoſcis. Vnam Epiſcopalem Epiſcopi cuiuſque, quam ſoli parœcię vnius preſbyteri frequẽtent: alteram prouincialem Metropolitani,quę ex prouincia Epiſcopos habeat ſuffraganeos:tertiam Primatis, ad quam ex integra diæceſi ſingularũ prouinciarum Metropolitani conuocentur. Rect'e id quidem, & nos ipſi de his tribus aſſentimur. Alia enim reuera eſt, alteriuſque ordinis Synodus apud nos Epiſcopi Pariſienſis, aut Epiſcopi quondam Hipponenſis in Africa, alia Metropolitani Senonenſis,aut primę ſedis in Numidia,

alia Primatis Lugdunensis, vel Carthaginiẽsis ex diœcesi vniuersa. Sed cur hîc gradum figis, & Synodum his tribus superiorem dissimulas, ad quam diuersarum Occidentis diœceseon primates conueniant, cui præsit is quem Ecclesiæ Romanæ Patriarcham appellamus, qui diœceses illas omnes præcipuo, vt audisti, iure ac potestate subiectas habet? An Synodi quartum hoc genus ignorabas? Post Agathonis epistolam non licuit. Deinde vecors nemo est adeo, vt differre nihil putet inter Primatis vnius Synodum, in qua soli sint Episcopi Galliæ vel Hispaniæ, & totam Patriarchæ Romani Synodum, Lateranensem verbi gratia, aut Lugdunensem, quæ & Galliæ, & Hispaniæ, & reliquas Occidentis synodos complectatur. Quod si alia

est synodus Primatis, alia Patriarchæ, atque huic illa subiecta est: cui dubium esse potest aliud esse Primatem, aliud Patriarcham qui subditos habeat Primates? & sicut alius est ordo Episcoporum, alius Metropolitani qui Episcopis præest; & alius rursum Metropolitanorum, alius Primatis qui sub se habet Metropolitanos: sic alium similiter ordinem esse primatum, alium Patriarchæ qui Primatibus præsideat? Episcoporum denique gradus in Occidente non tres, sed quatuor esse numerandos, Episcopum, Metropolitam, Primatem, & Patriarcham? Itaque, Salmasi, cum in posterum videris, aut gradus Episcoporum à Latinis plerisque tres tantum recenseri, aut Patriarchę nomen cum Primatis, ac si non differrent, nomine confundi: caue illos putes, vel Patriar-

cham Occidentis, de quo dictum est, ignorasse, vel hunc in eundem cum singularum diœceseon primatibus ordinem coniecisse. Minime verò. Sed cum Episcoporum ordines eos solum, qui multis apud Latinos communes erant, percenserent, quartum Patriarchatus Romani gradum, propterea quod in solo Pontifice residebat, non expressisse. quomodo & quartũ hunc nobiscum qui adnumerãt, qui Patriarchę Romano cum Græcorum Patriarchis communis est, quintum & supremum summi Pontificatus apicem, qui in eodem vniuersæ Ecclesiæ capite solo residet, vulgo prætermittunt.

De nomine autem Patriarchæ, vbi de re ipsa constet, quid attinet altercari? Primatibus interdum, tertij ordinis Episcopis, concessum est, quis nescit? an ideo qui in or-

dine quarto censentur, veri ac legitimi Patriarchæ non sunt? Audi Nicolaum I. ad consulta Bulgarorum cap. XCII. *Desideratis*, inquit, *nosse quot sint veraciter Patriarchæ. Veraciter illi sunt Patriarchæ, qui sedes Apostolicas per successiones Pontificum obtinent: Romanam videlicet, Alexandrinam, & Antiochenam.* quibus deinde, sed dispari ratione, adiectas ait Constantinopolitanam & Hierosolymitanam. Idem ille Pontifex, qui communem vocis abusum secutus Rodulfum Bituricensis Ecclesiæ primatem in epistola quadam sua Patriarcham appellarat, de veris Patriarchis interrogatus, primum atque vnicum in Occidente Romanum, secundum hunc quatuor in Oriente Patriarchas esse respondit: vt omnibus testatum relinqueret, Patriar

chæ nomen, etſi transferri ad alios nonnunquam ſoleat, his quinque duntaxat propria & vera notione deberi. Quanquam igitur, cum de quatuor Epiſcoporum gradibus conſtitutum ſit, haud magni ſanè intereſt, hoc an illo nomine vocétur, dummodo diſtinguantur: tamen vt in ceteris nemo repugnat, quin Metropolitani propriè ij dicantur, qui ſecundũ ordinem conſtituunt, & Primates qui tertium, licet vtriſque vtraque conuenire poſſit appellatio: ſic eorum qui in quarto ſunt ordine proprium & peculiare nomen eſt Patriarcharum.

Vide nunc, vt ad te redeam, Salmaſi, cum hæc ita ſe habeát, quam aliena & abſurda ſint, quæ contra ſentiebas. Negabas vllum ſedis Romanę Pontificem inter Patriar- Pag. 662.

chas nomen ſuum retuliſſe. retulit, vt audiſti, & primum ſe Patriarcham ſcripſit Nicolaus. Negabas Papam alio iure Occidentem rexiſſe, quam Orientem. Ipſi te Pontifices ſpecialem Patriarchatus ſui diœceſim Occidentem eſſe docuerunt. Negabas Italiæ primatem eſſe, aut alio iure Italiæ præfuiſſe, quam Galliæ. Nunc ſi quis eſt ſenſus agnoſcis, quemadmodum Synodos Gallicanas cogebant, regebantque primates Galliæ, eodémque modo Africanis & Hiſpaniéſibus præerant primates Africæ & Hiſpaniæ: ſic Italiæ Conciliis Primatis nomine vnicum præfuiſſe Pontificem, ſingularémque in Italia, quam extra Italiam non haberet, primatis auctoritate iuriſdictionem exercuiſſe. denique vt Patriarchæ Occidentem, ſic Primatis

Pag. 652.
Pag. 648.

Romani diæcesim fuisse Italiam: atque in hac diæcesi, quod etiam negabas, plures numero fuisse prouincias, tot videlicet, quot in tota erant Italia. Quod si Pontifex idẽ quoque est primas Italiæ, & patriarcha Occidentis, falsum item est profecto, quod aiebas, Pontificem Romanum duobus tantum modis considerari; & quicquid extra prouinciam Romanam pro potestate agit, id non alio iure agere, quam quo Eccclesiæ præest vniuersæ. Quid enim opus est ad summam illam auctoritatem recurrere, vt illi hoc in Italia liceat, quod liceret, quamuis auctoritate illa careret, & aliud quam Italiæ primas nõ esset? aut vt in aliqua Occidentis parte id statuat ac decernat, quod ab eo qui Occidẽtis Patriarcha tantum esset, statui ac decerni ius foret? Quare

Pag. 522.
Pag. 694.

ſicut in Galliæ noſtrę prouinciis, quas Duces olim aut Comites ſub Regibus poſſidebant, nunc poſtquam in regis poteſtatem redactæ ſunt, diſtincta ſunt iura regis, atque Ducis, aut Comitis: & quamuis princeps idem vtramque perſonam ſuſtineat, alia tamen Ducis; Comitiſue iure imperat, alia regis: nec regiam apud nos maieſtatem lædit, qui regis titulo Ducis aut Comitis nomẽ adſcribit. ſic in Eccleſię Romanę Antiſtite, qui vnus omnes Epiſcoporum gradus & titulos amplectitur, diſtinguenda ſunt iura vniuſcuiuſque poteſtatis: quid nimirum ab illo tanquam Epiſcopo in Vrbe, vrbiſque parœcia geratur, quid tanquam à Metropolitano in prouincia Romana: quid vt Primas iuris habeat in Italia, quid vt Patriarcha in Occidente,

cidente, quid poſtremo vt Papa & ſummus Pontifex in Eccleſia vniuerſa. Stultum autem ac plane ridiculum, cum peculiarem Papæ prouinciam ſine iniuria dici & eſſe non abnuas, ſpecialem illi diœceſim ſine vniuerſalis diœceſis noxa tribui non poſſe ſuſpicari. quaſi ſtipites hac in re fuerint, aut euerſam auctoritatem iſtam Pontifices voluerint, qui ſpecialem diœceſim ſuam, quæ ad vltimos Daciæ fines tenderet, cum Hadriano dixerunt: aut Synodum ſuam cum Agathone illam cenſuerunt, ad quam vniuerſæ Occidentis ſynodi pertinerent: qui Patriarcham Romanum cum quatuor Græcorum Patriarchis cum Nicolao compararunt; aut ædes Pontificias in Vrbe hac vna de cauſa Patriarchium Roma- Pag. 718.

num cum Martino I. & alijs omnibus appellarunt.

CVM ergo, vt tecum hîc tandem finiam, Salmasi, multis huiusmodi deliramentis & ineptiis, non solum postrema hæc referta sit dissertatio, sed totius operis tui à calce ad carceres nulla pars vacet: vnde tibi tantum est animi ac fiduciæ, vt non modò de his ipsis audiri te iterum sine stomacho posse non diffidas: sed quacumque alia de re, velut Gorgias alter, disceptaturum te promittas? QVACVMQVE DE RE, inquis, campus apertus est, & CAMPIO paratus. Quid aliud Plautinus Pyrgopolinices, aut Terentianus Thraso diceret, aut ille, cui apud Virgilium Mauors ventosa in lingua? Sed hoc nempe ingenium est tuum. Ita

Pag. 710.

plerunque ſunt ἐριστικοὶ nonnulli, vt ſine lite & rixa viuere nolint. Tibi autem, ſi bellandi tanta eſt libido, longè petendi hoſtes non ſunt. Domi habes ignorantiæ tuæ veteranos, qui te exerceant. Nolanum in primis lapidem, cuius incurſu grauiſſime & turpiſſime nuper offendiſti: tum edicta & programmata Iudicum, quæ non ferendo ſtupore Principum legibus anteponenda docuiſti: tum Africæ primates Epiſcopos, de quibus cũ plurima garrires, quinam eſſent hactenus ignoraſti. Geographica deinde παράδοξα, Picenum in Vmbria, Sabinoſque in Piceno, & alios id genus τῶν δὲ τῆς ἀμαθείας προμάχους pugnaciſſimos, qui gloriæ & oſtentationis tuæ luminibus vehementer officiunt. Cum his con-

gredere, hos lacesse, in his edomádis conatum & vires tuas metire. Tum vbi domestica hæc monstra confeceris, externum, si libet, hostem quæras, & prouoces licebit.

FINIS.

INDEX.

A

INDEX AVCTORVM.

ERRATA.

Pag. 27. 2. augeri non p.
30. 17. *ἀρχὴν* eſſet
31. 19 diſſerueram
52. 9. occurrere, atque
53. 11. *Interocrium*
58. 10. *Septempedam*
72. 20. ſpectet
96. 4. *ἀσυλλογιστίαν*
97. 8. inquis,
151. 14. *duabus Innocentii Papæ epiſt.*
158. 5. Parcam
212. 10. Phrygiæ ſalutaris
215. 8. diœceſes
249. 19. ſtupiditatis
251. 11. vitioſa non eſt
252. 16. modis ſæpe
253. 8. faciant 9. dicuntur
277. 12. *Aut ad primatum*
294. 3. magno poſtul.
295. 14. conſtat. ſed

æ pro œ paſſim in diœceſi, & aliis nonnullis.

